

Miljøministeriet
Miljøstyrelsen

§25-tilladelse til Gasledning til Lolland-Falster

Maj 2022

Indhold

1.	Udkast til § 25-tilladelse til Gasledning til Lolland-Falster	5
1.1	Tilladelse	5
1.2	Indledning og baggrund	5
1.3	Beskrivelse af projektet	6
2.	Offentlig høring	8
2.1	Resume af høringssvar (Idéfasen)	8
2.2	Resumé af høringssvar (2. offentlighedsfase)	12
2.3	Høringens indflydelse på afgørelsen (2. offentlighedsfase)	12
2.4	Natura 2000 planer 2022-2027 i høring	12
3.	Oversigt over projektilpasninger/afværgeforanstaltninger	13
4.	Vilkår for tilladelsen	16
5.	Begrundelse for afgørelse	20
5.1	Overfladevand, grundvand og drikkevand	20
5.1.1	Anlægsfasen - gasrørledning	20
5.1.1.1	Overfladevand – arbejde tæt på vandløb	20
5.1.1.2	Overfladevand – krydsning af vandløb	20
5.1.1.3	Opgravningsfri krydsninger – håndtering af boremudder og minimering af risiko for blow-out	21
5.1.1.4	Overfladevand, grundvand og drikkevand – anlægsarbejde og tørholdelse af ledningsgrav	22
5.1.1.5	Nitratfølsomme indvindingsområder	22
5.1.1.6	Indvinding og bortskaffelse af vand fra trykprøvning	23
5.1.2	Stationsanlæg	24
5.2	Støj og vibrationer	24
5.2.1	Anlægsfasen	25
5.2.1.1	Støj langs arbejdsbæltet og arbejdsarealer for gasledningen	25
5.2.1.2	Miljøstyrelsens vurdering	26
5.2.1.3	Støj forbundet med anlægsarbejde ved farvandskrydsninger	26
5.2.1.4	Støj forbundet med etablering af stationsanlæg	27
5.2.1.5	Vibrationer	27
5.2.2	Trafikstøj	27
5.2.3	Driftsfasen	27
5.2.3.1	Støj	27
5.3	Trafik	28
5.3.1	Kumulative forhold	28
5.3.2	Miljøstyrelsens vurdering	28
5.4	Sikkerhed - Risiko for gasudslip	29
5.5	Landskab og visuelle forhold	29
5.5.1	Gasrørledningen	29
5.5.1.1	Landskabsinteresser og fredede områder	29
5.5.1.2	Skove og levende hegn	29
5.5.1.3	Miljøstyrelsens vurdering	29
5.5.2	Stationsanlæg	30
5.5.2.1	Landskabsinteresser og visuelle forhold	30
5.5.2.2	Landskabsinteresser i bygge- og beskyttelseslinjer	30
5.5.2.3	Miljøstyrelsens vurdering	30
5.6	Arkæologi og kulturarv	31

5.6.1	Gasrørledningen	31
5.6.1.1	Beskyttede diger, fortidsminder og kulturarvsarealer	31
5.6.2	Stationsanlæg	31
5.6.2.1	Kulturarvsarealer og kulturmiljøer	31
5.6.2.2	Kirkeomgivelser	32
5.7	Rekreative interesser	32
5.7.1	Anlægsaktiviteter og støj	32
5.7.2	Stier	32
5.7.3	Jagtinteresser	32
5.7.4	Miljøstyrelsens vurdering	32
5.8	Materielle goder	32
5.8.1	Anlægsfasen	33
5.8.2	Driftsfasen	33
5.8.3	Miljøstyrelsens vurdering	33
5.9	Luft og klima	33
5.9.1	Anlægsfase	33
5.9.2	Driftsfase	33
5.9.3	Miljøstyrelsens vurdering	34
5.10	Jord og affald	34
5.10.1	Miljøstyrelsens vurdering	35
5.11	Boremudder	35
5.11.1	Underboring	36
5.11.2	Oplag af boremudder	36
5.11.3	Blow-out	37
5.12	Miljøuheld	37
5.13	Biodiversitet - beskyttet natur, skov, dyr og planter	38
5.13.1	Beskyttet natur, søer og vandløb	38
5.13.2	Bygge- og beskyttelseslinjer	39
5.13.3	Skove, levende hegn, beskyttede diger	39
5.13.4	Lavbundsområder og økologiske forbindelser	39
5.13.5	Stationsanlæg	40
5.14	Bilag IV-arter	40
5.14.1	Flagermus	40
5.14.2	Markfirben	41
5.14.3	Padde	42
5.14.4	Marsvin	43
5.14.5	Eremit	43
5.14.6	Hasselmus	43
5.15	Natura 2000-områder	44
5.15.1	N168 "Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund" indeholdende habitatområde H147 samt fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89	45
5.15.1.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	45
5.15.1.2	Risiko for blow-out	47
5.15.1.3	Udledning af vand fra trykprøvning til Færgestrømmen og Grønsund	48
5.15.1.4	Driftsfasen	49
5.15.1.5	Kumulative påvirkninger	49
5.15.1.6	Miljøstyrelsens vurdering	49
5.15.2	N173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand" indeholdende habitatområde H152 samt fuglebeskyttelsesområderne F82, F83, F85 og F86	50
5.15.2.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	50
5.15.2.2	Risiko for blow-out af boremudder	52
5.15.2.3	Gennemgravning af vandløb opstrøms Natura 2000 område N173	56
5.15.2.4	Udledning af vand fra trykprøvning til Guldborgsund	56
5.15.2.5	Driftsfasen	57
5.15.2.6	Kumulative virkninger	57
5.15.2.7	Miljøstyrelsens vurdering	57
5.15.3	N175 "Horreby Lyng og Listrup Lyng" indeholdende habitatområde H252 og fuglebeskyttelsesområde F124	57

5.15.3.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	58
5.15.3.2	Driftsfasen	58
5.15.3.3	Kumulative effekter	59
5.15.3.4	Miljøstyrelsens vurdering	59
5.15.4	N176 "Krenkerup Haveskov" indeholdende habitatområde H155	59
5.15.4.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	59
5.15.4.2	Driftsfasen	59
5.15.4.3	Kumulative effekter	59
5.15.4.4	Miljøstyrelsens vurdering	60
5.15.5	N177 "Maribosøerne" indeholdende habitatområde 156 samt fuglebeskyttelsesområde F87	60
5.15.5.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	60
5.15.5.2	Driftsfasen	61
5.15.5.3	Kumulative effekter	61
5.15.5.4	Miljøstyrelsens vurdering	61
5.15.6	N256 "Bangsebro Skov og Sønder Kohave" indeholdende habitatområde H265	61
5.15.6.1	Påvirkninger fra anlægsarbejdet	61
5.15.6.2	Driftsfasen	62
5.15.6.3	Kumulative effekter	62
5.15.6.4	Miljøstyrelsens vurdering	62
6.	Overvågning	63
7.	Offentliggørelse	64
8.	Klage	65
Bilag D		66

BILAGSOVERSIGT

Bilag A	Miljøkonsekvensrapport
Bilag B	Høringsnotat inkl. høringssvar
Bilag C	GIS-filer for projektet
Bilag D	Tabel 1 – Indhold af beredskabsplan

1. Udkast til § 25-tilladelse til Gasledning til Lolland-Falster

1.1 Tilladelse

Hermed meddeles tilladelse til etablering af projektet Gasledning til Lolland-Falster til:

- Energinet, for så vidt angår den del af gasledningen fra og med MR station Everdrup til MR station Nørre Alslev. Energinet skal opføre og drive MR-station Everdrup inde på Everdrup Kompressorstation.
- Evida, for så vidt angår den del af projektet, som omfatter gasledning fra og med MR station Nørre Alslev til og med MR station Nakskov. Evida skal opføre og drive alle MR- og selvstændige LV-stationer på nær MR-station Everdrup.

Tilladelsen er meddelt i henhold til § 25 stk. 1 i miljøvurderingsloven¹ og meddeles på baggrund af bygherres ansøgning, den offentliggjorte miljøkonsekvensrapport samt eventuelle supplerende oplysninger og resultater af de høringer, der er foretaget. Tilladelsen dækker udelukkende etablering og drift af projektets anlæg på land.

Miljøstyrelsen varetager kommunalbestyrelsens opgaver og træffer afgørelse i sagen, da Evida Energinet er bygherrer på projektet, jf. § 3 stk. 1, nr. 1 og 2 i miljøvurderingsbekendtgørelsen².

1.2 Indledning og baggrund

Den 1. februar 2021 offentliggjorde regeringen sin beslutning om at fremme udbygningen af gastransmissions- og -distributionsnettet til Lolland og Falster. Baggrunden for denne beslutning er blandt andet, at man ønsker at muliggøre, at energiforbrugende virksomheder i området herunder Nordic Sugar kan omstille produktionen, som i dag er baseret på kul og olie til gas, ligesom nye virksomheder skal kunne koble sig til gasledningen.

Energinet og Evida er bygherrer på projektet, som er omfattet af miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 3c. På grund af projektets omfang og kompleksitet anmodede Energinet og Evida Miljøstyrelsen og Energistyrelsen, er myndighed for projektet på havet, om at igangsætte miljøvurderingsprocessen for projektet uden forudgående screening. De to bygherrer har på den baggrund udarbejdet en miljøkonsekvensrapport, der belyser de miljømæssige konsekvenser af projektet såvel for landdelen som anlæg på søterritoriet.

---

¹ LBK nr. 973 af 25/06/2020 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

² BEK nr. 1376 af 21/06/2021 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter.

1.3 Beskrivelse af projektet

Figur 1: Projektområdet fra Everdrup i Næstved Kommune til Nakskov i Lolland Kommune. Energinets del af strækningen er markeret med rød streg og Evidas med grøn streg. MR stationer er angivet med sort prik og LV-stationer med hvid prik.

Projektet omfatter etablering af en ca. 115 km lang gasrørledning fra Everdrup i Næstved Kommune til Nakskov i Lolland Kommune. Herudover skal der etableres syv måle- og reguleringsstationer (MR-stationer) samt tre linjeventilstationer (LV-stationer). Den ene MR-station etableres inde på området for kompressorstation Everdrup, som er under opførelse i forbindelse med Baltic Pipe-projektet.

Gasrørledningen vil krydse farvandene ved Storstrømmen og Guldborgsund. Energistyrelsen er miljøvurderingsmyndighed og giver en særskilt tilladelse til projektets anlæg på havet.

Vordingborg og Guldborgsund kommuner er myndighed for udstedelse af udledningstilladelser til udledning af vand fra trykprøvning af gasledningen til farvandene Færgestrømmen, Grønsund og Guldborgsund. Udkast til udledningstilladelser fremlægges i offentlig høring samtidig med miljøkonsekvensrapporten.

Der henvises til miljøkonsekvensrapportens kapitel 5, som indeholder en projektbeskrivelse.

Anlæggets placering er vist på figur 1 og er vedlagt som bilag C i form af GIS-filer. Anlæggets placering er valgt efter en gennemgang af flere mulige placeringer af såvel linjeføring som stationsanlæg. Fravalg af disse alternativer er behandlet i miljøkonsekvensrapporten.

Espoo

Miljøstyrelsen har vurderet, at anlæg og drift af de ovenstående aktiviteter på land ikke kan have en grænseoverskridende påvirkning, og der er derfor ikke gennemført en Espoo-proces.

Samordningsreglerne

Der skal foretages en miljøvurdering af projektet Gasledning til Lolland-Falster efter miljøvurderingsloven, en vurdering efter habitatdirektivet, samt en vurdering efter lov om vandplanlægning (indsatsbekendtgørelsens §8). Miljøstyrelsen har sammen med de øvrige involverede myndigheder derfor besluttet at anvende en samordnet procedure efter miljøvurderingsbekendtgørelsens § 8, stk. 1, hvilket betyder, at der gennemføres en koordineret miljøvurderingsproces for projektet efter reglerne i miljøvurderingsloven, habitatbekendtgørelsen og lov om vandplanlægning (indsatsbekendtgørelsens § 8).

Når der skal meddeles tilladelse til projektet efter anden lovgivning, skal den samordnede miljøvurdering af projektet anvendes som grundlag for afgørelsen.

2. Offentlig høring

Der er i overensstemmelse med bestemmelserne i miljøvurderingsloven afholdt høringer af myndigheder og offentligheden af to omgange.

Den første høring blev gennemført i forbindelse med afgrænsningen af indholdet af miljøkonsekvensrapporten, også kaldet *idéfase* eller *første offentlighedsfase*. Den næste høring skete i forbindelse med høring af miljøkonsekvensrapporten og udkast til afgørelse, som også kaldes *anden offentlighedsfase*.

I nedenstående gives en overordnet gennemgang af resultaterne fra disse høringer med angivelse af, hvordan høringssvarene er indgået i miljøvurderingsprocessen og udarbejdelsen af afgørelsen.

2.1 Resume af høringssvar (Idéfasen)

Første offentlighedsfase blev afholdt i perioden 8. marts 2021 til den 6. april 2021. Der blev afholdt tre telefonaftner den 16., 17. og 18. marts 2021, hvor man kunne ringe og stille spørgsmål til bygherrer og myndighederne.

Der indkom i høringsperioden i alt 53 høringssvar. I tabel 1 er gengivet en sammenfatning af de emner, som høringssvarene omfattede samt hvilken konsekvens høringssvarene har haft for afgrænsningen af miljøkonsekvensrapporten. Der henvises desuden til afgrænsningsnotatet med tilhørende Bilag B, Høringsnotat, som er offentliggjort på Miljøstyrelsens hjemmeside.

Tabel 1. Sammenfatning af indkomne høringssvar og deres inddragelse i miljøvurderingsprocessen

Emner for høringssvar	Konsekvens for miljøvurderingen
Alternative linjeføringer og alternative tekniske løsninger <ul style="list-style-type: none"> • Lokale justeringer • Langs eksisterende infrastruktur • I vandløb og naturområder • I havet • Gas fra tankanlæg • Kabellægning af luftledningsanlæg • Tilslutning til eksisterende gasnet • El baseret løsning	<p>I flere høringssvar peges der på alternative linjeføringer dels i form af mindre lokale justeringer på konkrete ejendomme, dels som større ændringer, hvor gasledningen ønskes placeret uden for projektområdet herunder langs eksisterende infrastruktur, i havet, i vandløb eller naturområder.</p> <p><i>Bygherrer og Miljøstyrelsen har forholdt sig til alle de foreslåede alternativer. I visse tilfælde vil det være muligt at imødekomme borgernes ønsker om justering, andre skal undersøges yderligere og disse alternativer vil indgå i det videre arbejde med miljøkonsekvensrapporten.</i></p> <p><i>I de tilfælde, hvor bygherre har kunnet redegøre for, at alternativerne enten ikke udgør en miljømæssig gevinst, indeholder store tekniske udfordringer eller udgør et helt andet projekt, vil disse alternativer blive belyst som fravalgte i miljøkonsekvensrapporten.</i></p>
Alternativ placering af stationsanlæg og arbejdspladser	<p>Det fremgår af enkelte høringssvar, at der ønskes undersøgt alternative placeringer og afskærmende beplantning omkring stationsanlæg enten grundet nærhed af boliger eller hensyn til landbrugsdriften. Enkelte ønsker dialog om den alternative placering</p> <p>Visse høringssvar peger på, at arbejdsarealer bør flyttes enten grundet trafikale årsager, hensyn til natur, omkringboende borgere eller virksomheders drift.</p> <p><i>Der peges i visse høringssvar på konkrete lokaliseringer af arbejdsarealer, og de vil blive undersøgt i det videre arbejde med miljøkonsekvensrapporten.</i></p>

	<p><i>Det vil i det videre arbejde med miljøkonsekvensrapporten blive undersøgt, om der kan optimeres på placering af stationsanlæg og arbejdsarealer, og bygherrer vil indgå i dialog med lodsejerne om dette. Endelig vil der blive redegjort for den visuelle påvirkning, som stationsanlæggene kan medføre, og der vil indgå forslag til afskærmende beplantning omkring anlæggene.</i></p>
<p>Gener fra anlægsarbejde og vejstøj</p> <ul style="list-style-type: none"> • Støj • Lugt • Luft • Samlægning af anlægsarbejder med andre anlægsprojekter • Spærringer af veje 	<p>I flere høringssvar udtrykkes der bekymring for de gener, som anlægsarbejdet kan medføre særligt i forhold til støj. Der gøres i et par høringssvar opmærksom på, at spærringer af veje kan udgøre en gene for naboer og at de bør varsles og omfanget minimeres.</p> <p>Herudover gøres der i et par af høringssvarene opmærksom på, at der ved samtidighed i anlægsarbejder kan opstå en kumulativ effekt. Enkelte andre peger på, at samtidighed i anlægsarbejdet kan være en fordel, særligt hvis projekterne i højere grad samtænkes.</p> <p>I et enkelt høringssvar ønskes det undersøgt, om der skal indtænkes en løsning, som minimerer gener fra vejstøj generelt.</p> <p><i>Der vil i miljøkonsekvensrapporten blive redegjort for de påvirkninger, som projektet kan medføre i anlægsfasen for såvel angår støj og trafikale forhold. Projektet vil ikke medføre lugtgener eller påvirkning af luftkvaliteten i anlægsfasen, da arbejdet primært pågår i det åbne land, hvor der er gode spredningsforhold. Påvirkning af luft og lugt vil derfor ikke indgå.</i></p>
<p>Påvirkning af natur</p> <ul style="list-style-type: none"> • Natura 2000 • Bilag IV-arter • Beskyttet natur • Grønt Danmarkskort • Beplantning herunder læhegn • Skove • Vandløb • Lavbundsarealer 	<p>Der udtrykkes i flere høringssvar bekymring for de påvirkninger, som gasledningen kan få for naturen såvel på grund af anlægsarbejdet, og et enkelt høringssvar påpeger også påvirkning af natur under driftsfasen som et problem. Det nævnes i flere høringssvar, at projektet kan medføre påvirkninger af dyrelivet, og Næstved Kommune gør opmærksom på en lang række bilag IV-arter, som findes inden for projektområdet herunder hasselmus, markfirben, stor vandsalamander, spidssnudet frø, springfrø og forskellige arter af flagermus.</p> <p>I enkelte høringssvar påpeges det, at linjeføringen krydser arealer med nylantet eller planlagt skov. Vordingborg og Næstved kommuner gør opmærksom på, at gasledningen ikke må hindre genopretning af vådområder i lavbundsarealer. Næstved Kommune ønsker at eventuel krydsning af beskyttede naturtyper og vandløb skal ske ved underboring, og at der udarbejdes en vandsynsprotokol. I enkelte høringssvar nævnes desuden, at det for lodsejerne vil være problematisk, hvis der skal fældes læhegn på konkrete lokaliteter særligt i forbindelse med arbejdsarealer.</p> <p>Enkelte høringssvar peger dog også på, at man i stedet for at placere gasledningen på landbrugsjord bør etablere den i naturområder.</p> <p><i>Miljøkonsekvensrapporten vil indeholde en redegørelse og vurdering af påvirkning af alle de nævnte miljøemner vedrørende natur herunder Natura 2000 områder og bilag IV-arter. Påvirkninger vurderes såvel i anlægsfasen som i driftsfasen, hvor det er relevant, og der vil blive redegjort for, at gasledningen ikke vil hindre genskabelse af vådområder i lavbundsarealer.</i></p>
<p>Påvirkning af drikkevand</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vandindvindingsboringer • Boringsnære beskyttelsesområder 	<p>Et vandværk og Vordingborg Kommune påpeger, at linjeføringen ikke tager hensyn til drikkevandsboringer og boringsnære beskyttelsesområder.</p> <p><i>Der vil i det videre arbejde med miljøkonsekvensrapporten blive undersøgt alternative linjeføringer, så der bliver taget behørigt hensyn til de nævnte drikkevandsboringer og boringsnære beskyttelsesområder.</i></p>

<p>Påvirkning af kulturhistoriske- og rekreative forhold samt visuelle forhold/landskab</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fredede diger • Fortidsminder og deres beskyttelseslinjer • Påvirkning af rekreative områder særligt i kystområder 	<p>I en del høringssvar påpeges det, at gasledningen krydser områder med kulturhistoriske interesser herunder beskyttede diger og fortidsmindebeskyttelseslinjer. Vordingborg Kommune gør desuden opmærksom på, at Museum Sydøstdanmark skal inddrages i tilfælde af behov for dispensation fra beskyttelseslinjer omkring fortidsminder, og at krydsning af diger bør undgås. Næstved Kommune peger ligeledes på, at diger og områder omfatter omfattet af fortidsmindebeskyttelseslinjer bør undgås.</p> <p>I enkelte høringssvar udtrykkes der bekymring for, at den rekreative udnyttelse af området vil blive påvirket af anlægsarbejdet særligt i områderne omkring farvandskrydsningerne.</p> <p>I enkelte høringssvar ønskes der afskærmende beplantning omkring stationsanlæg.</p> <p><i>Miljøkonsekvensrapporten vil redegøre for og indeholde en vurdering af projektets påvirkning af såvel kulturhistoriske og rekreative forhold primært i anlægsfasen. Projektets påvirkning af landskabelige og visuelle forhold vil hovedsageligt knytte sig til stationsanlæg i driftsfasen og de store og længerevarende arbejdsarealer, som ligeledes vil blive belyst.</i></p>
<p>Påvirkning af landbrug</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dræn • Gasledningens dybde • Jordhåndtering • Jordkvalitet • Udbygningsmuligheder • Specialafgrøder • Resistent ukrudt 	<p>Mange høringssvar indeholder bekymringer for de påvirkninger som projektet kan medføre for landbruget. Særligt nævnes skader på jorden efter anlægsarbejder og konsekvenser for dræn, som hænger sammen med den dybde, gasledningen etableres i. Af nogle høringssvar fremgår det, at gasledningen ses som en hindring for udbygningsmuligheder på ejendommene herunder etablering af solcelleanlæg. Enkelte andre lodsejere udtrykker i deres høringssvar bekymring for, hvilke konsekvenser anlægsarbejdet kan medføre for deres specialafgrøder samt risiko for indførelse af resistent ukrudt ved forkert jordhåndtering.</p> <p>Enkelte berørte lodsejere tilkendegiver, at de ikke ønsker at lægge jord til projektet, og at skader og restriktioner som følge af projektet ikke står mål med de erstatninger som ydes.</p> <p>I en del høringssvar udtrykkes ønsker om dialog med bygherrer om placering af gasledningen på ejendommen.</p> <p><i>Der vil i miljøkonsekvensrapporten blive redegjort for selve udførelsen af anlægsarbejdet heriblandt dybde af gasledningen, og hvordan dræn re-etableres. Bygherre har tilkendegivet, at de vil undersøge muligheden af at øge dybden i de områder, hvor det er nødvendigt. Miljøkonsekvensrapporten vil redegøre for og vurdere projektets konsekvenser for landbruget som erhverv såvel for anlægsfasen som for driftsfasen.</i></p>
<p>Sundhed og sikkerhed</p> <ul style="list-style-type: none"> • Menneskers sundhed • Trafiksikkerhed • Sikkerhed i forbindelse med placering og drift af gasledning 	<p>I enkelte høringssvar påpeges det, at gas ikke er en miljøvenlig energiform, og at det kan få indvirkning på mennesker at bo tæt på gasledningen.</p> <p>I et andet høringssvar gøres der opmærksom på, at der bør varsles forud for at anlægsarbejdet igangsættes og at tung anlægstrafik kan udgøre en risiko for cyklister. Der bør generelt være fokus på sikkerhed for de bløde trafikanter.</p> <p>Arbejdstilsynet gør opmærksom på retningslinjer for placering af gasledningen i forhold til boliger, bygninger og områder der anvendes til sårbare befolkningsgrupper.</p> <p><i>Miljøkonsekvensrapporten vil indeholde en redegørelse for og vurdering af projektets konsekvenser for menneskers sundhed med fokus på støj i anlægsfasen, trafiksikkerhed og sikkerhed i forbindelse med placering og drift af gasledningen.</i></p>

<p>Privatretlige forhold, ekspropriation, restriktioner omkring gasledning mm.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekspropriation • Erstatning • Forringelse af ejendomsværdi • Gæsteprincip • Restriktioner omkring anlæg 	<p>Mange høringssvar omhandler bekymring over forringelse af ejendomsværdi som følge af projektet, ønsker om at gasledningen ikke etableres med fravigelse af gæsteprincip, spørgsmål om erstatning samt bekymring for de restriktioner, som gasledningen medfører.</p> <p>Enkelte høringssvar indeholder ønske om, at bygherrer overtager ejendomme, som ligger tæt på projektområdet.</p> <p><i>Miljøkonsekvensrapporten vil indeholde en beskrivelse og vurdering af hvad restriktioner omkring gasledningen kan medføre af påvirkning særligt for landbruget som erhverv. Øvrige forhold omkring ekspropriation, erstatning, forringelse af ejendomsværdi og gæsteprincip er ikke emner, som er omfattet af miljøvurderingsloven, og behandles derfor ikke i miljøkonsekvensrapporten.</i></p>
<p>Klima</p> <ul style="list-style-type: none"> • Påvirkning af klima • Klimatilpasningsprojekter 	<p>Enkelte høringssvar omhandler kritik af projektet, da der gives udtryk for, at det er forkert at satte på fossil energi.</p> <p>I et andet høringssvar ønskes det, at gasledningen i videst mulige omfang etableres i vandløb som en del af klimatilpasningsprojekter.</p> <p><i>Miljøkonsekvensrapporten vil redegøre for projektets påvirkning i forhold til klima såvel i anlægs- som i driftsfasen. Etablering af gasledningen i vandløb som en del af klimatilpasningsprojekter vil ikke indgå, da der er tale om et andet projekt, end bygherre har anmeldt og ikke med rimelig kan pålægges dem at undersøge.</i></p>
<p>Andet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Varighed af høringsperiode • Geotermisk energi • Landsplandirektiv • Strandbeskyttelseslinje 	<p>I enkelte høringssvar kritiseres varighed af høringsperioden og at der har været dårlig information om projektet, da der er tale om et stort projekt og desuden ligger hen over en ferieperiode.</p> <p>Energistyrelsen ønsker, at projektet skal forholde sig til eventuelle konsekvenser for efterforskning og indvinding af geotermisk energi.</p> <p>Næstved Kommune ønsker, at arbejdsarealer vil blive omfattet af landsplandirektivet.</p> <p>Kystdirektoratet påpeger, at projektet kræver dispensation fra strandbeskyttelseslinjen.</p> <p><i>I henhold til miljøvurderingslovens § 35, stk. 4 skal varighed af idéhøringen være minimum 14 dage. På grund af projektets omfang og kompleksitet besluttede myndighederne, at forlænge idéhøringen til 3 uger + påskeferien, dvs. i alt 4 uger for at give borgerne mere tid til at orientere sig i materialet.</i></p> <p><i>Projektets påvirkning af efterforskning og indvinding af geotermisk energi vil blive behandlet i miljøkonsekvensrapporten under vurdering af materielle goder.</i></p> <p><i>Kommunens bemærkninger vedr. landzonetilladelser/landsplandirektiv bør adresseres til Bolig- og Planstyrelsen, som er kompetent myndighed for denne del.</i></p> <p><i>Forholdet til anden lovgivning herunder naturbeskyttelseslovens bygge- og beskyttelseslinjer vil blive behandlet i miljøkonsekvensrapporten, men konkrete dispensationsansøgninger vil være bygherres ansvar at indhente efter at der er truffet afgørelse om, hvorvidt projektet kan opnå tilladelse i henhold til miljøvurderingslovens § 25.</i></p>

2.2 Resumé af høringsvar (2. offentlighedsfase)

Den 2. offentlighedsfase blev gennemført i perioden fra den 24. januar 2022 til den 21. marts 2022. Bygherre afholdt et virtuelt borgermøde med deltagelse af Energistyrelsen og Miljøstyrelsen som myndigheder for miljøkonsekvensrapporten og Bolig- og Planstyrelsen som myndighed for landsplandirektivet med tilhørende miljøvurdering. På borgermødet var det muligt at stille spørgsmål direkte til bygherrer og myndigheder og skriftligt via en chatfunktion.

Der indkom i alt 48 høringsvar, heraf 29 fra borgere og lodsejere, 11 fra myndigheder, tre fra museer og menighedsråd og fem fra foreninger og organisationer.

I høringsvarene indgik en del af de samme emner, som i 1. offentlighedsfase herunder forslag til alternative løsninger til gasledningen, projektets rationale, alternative linjeføringer og placeringer af stationsanlæg og arbejdsarealer, bekymringer for påvirkning af klima, natur, dræn og anlægsstøj samt risiko for brud på gasledningen. Herudover blev også rejst emner som påvirkning af kulturhistorie forhold og gravfred.

Høringsvarene er besvaret enkeltvis i bilag B Høringsnotat af såvel bygherrer som Miljøstyrelsen.

2.3 Høringens indflydelse på afgørelsen (2. offentlighedsfase)

De indkomne høringsvar har givet anledning til følgende ændringer af projektet og afgørelsen:

- Indkørslen til en rørlagerplads sydøst for Ørslev er flyttet fra Ellerødvej til Rynkebjergvej på baggrund af et høringsvar fra en borger,
- vilkår om beplantning ved MR Nakskov er præciseret som følge af drøftelser med Museum Lolland-Falster, så det tydeligt fremgår, at beplantning også skal indeholde stedsegrønne arter,
- på baggrund af Næstved Kommunes høringsvar er linjeføringen ved en gravhøj i Næstved Kommune er ændret, så den ligger uden for beskyttelseslinjen for gravhøjen,
- der er foretaget redaktionelle rettelser i § 25-tilladelsen vedr. Lolland Kommunes forskrifter for støjende anlægsaktiviteter på baggrunden af kommunens høringsvar,
- der er foretaget ændringer i vilkår 16 om markfirben og opstilling af paddehegn samt foretaget redaktionelle konsekvensrettelser og præciseringer i redegørelsen i afsnit 5.14.2 og 5.14.3.

2.4 Natura 2000 planer 2022-2027 i høring

Miljøstyrelsen sendte d. 21. februar 2022 udkast til Natura 2000-planer for den kommende periode 2022-2027 i offentlig høring. Bygherren har gennemgået rapporten og den 31. marts redegjort for, at miljøkonsekvensrapportens beskrivelser og vurderinger er i overensstemmelse med de offentliggjorte udkast til Natura 2000-planer både hvad angår arter og naturtyper. Miljøstyrelsen er enig i denne vurdering.

3. Oversigt over projektilpasninger/afværgeforanstaltninger

Bygherre oplyser i miljøkonsekvensrapporten, at der ved planlægning af linjeføringen for gasrørledningen er taget hensyn til en række parametre. Først og fremmest er der det samfundsøkonomiske aspekt, hvor det økonomisk mest fordelagtige linjeføring foretrækkes. Dette vil afhænge af linjeføringens længde samt de fysiske forhold over og under jorden.

Derudover tages der følgende hensyn

- Projektet planlægges og etableres, så anlægsarbejdet medfører så begrænsede, kortvarige negative miljøpåvirkninger som muligt i forhold til boliger, trafik mv.
- Undgå at berøre § 3-beskyttede naturområder, fredskovsarealer, fredede egekrat og bygge- og beskyttelseslinjer hvor det er muligt.
- Undgå at berøre vandindvindingsområder, råstofområder og militærområder hvor det er muligt.
- Undgå at berøre almindelige skove og energipil i det omfang det er muligt.
- Undgå parallelføring med jernbane, da signalkabler af kobber kan medføre problemer med nærføring.
- Forsøge at minimere længden af underboringer. Lange underboringer kan være komplicerede og med risiko for blow-out, som betyder at boreslammet skyder op i det terræn underboringen føres gennem.
- Forsøge at minimere antallet af knæk på linjeføringen.
- Drænoplysninger fra kommuner og lodsejere inddrages i planlægningen.

Herudover er foreslået en række projektilpasninger og afværgeforanstaltninger, som skal sikre, at projektets miljøpåvirkninger minimeres, hvis projektet kan medføre en væsentlig påvirkning på miljøet. Tiltagene er beskrevet i skemaet nedenfor.

For så vidt angår de beskrevne afværgetiltag 'Risiko for påvirkning af overvintringslokalitet for padder (bilag IV-art)' er Miljøstyrelsen ikke enig i, at de er fyldestgørende. Begrundelse herfor vil fremgå af kapitel 5.

Kapitel og emne	Afværgende foranstaltninger
5 - Projektbeskrivelse	
Tiltag til mindskelse af risikoen for blow-out	<ul style="list-style-type: none"> • For at mindske risikoen for blow-out, benyttes foringsrør ved begyndelsen af boringerne til farvandskrydsningerne. • De geotekniske forundersøgelser af havbunden bruges til at finde jordlag, hvor boringen er teknisk mulig, desuden bruges planlægningen af underboringen af gasrørledningen til at minimere risikoen for blow-out. • Ved eventuelle blow-out er der indarbejdet oprydning ved brug af slamsuger, pumper, spuling eller manuel fjernelse med skovl.
9 - Støj	
Ved overskridelse af kommunernes retningslinjer for støjende anlægsarbejder	<ul style="list-style-type: none"> • Energinet/Evida udarbejder støjhandlingsplaner i forbindelse med anlægsarbejder, der overskrider kommunernes gældende retningslinjer. Som udgangspunkt udarbejdes de, når 70 dB grænseværdien for støjende anlægsarbejde inden for almindelig arbejdstid på hverdage ikke forventes at kunne overholdes, eller når arbejdes uden

	<p>for normal arbejdstid på hverdage, og hvor den gældende støjgrænse på 40 dB vurderes ikke at kunne overholdes. Støjhandlingsplanerne vil beskrive perioden for og længden af de støjende anlægsarbejder, samt de tiltag der vil blive gennemført for at reducere støjen mest muligt. Støjhandlingsplanen drøftes med den relevante kommune og vedlægges ansøgning om dispensation for arbejde uden for normal arbejdstid eller over de vejledende grænseværdier.</p>
<p>Risiko for overskridelse af den vejledende grænseværdi for støj uden for normal arbejdstid på hverdage</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ved arbejdspladser for farvandskrydsninger, hvor støjgrænsen på 40 dB i perioder uden for normal arbejdstid på hverdage ikke kan overholdes, reduceres støjen enten ved indretning af arbejdspladsen eller at dæmpe støjen ved støjkilden i form af eksempelvis støjreducerende inddækning af støjkilden eller ved at opstille egentlige støjskærme eller containere omkring støjklenderne eller ved boligen, så støjen reduceres mest muligt. Samtidigt sikres det, at påvirkede boliger i god tid er orienteret om anlægsarbejderne og de påvirkninger, som arbejdet kan give anledning til.
<p>10 – Menneskers sundhed</p>	
<p>Anlægsarbejder</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Energinet og Evida vil i god tid inden anlægsarbejder starter sørge for at naboer til anlægsarbejderne er informeret om tidspunkter og varighed og omfang af arbejdet.
<p>Støjhåndteringsplan</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Når anlægsmetoden og de præcise forhold omkring underboringerne ved farvandskrydsninger er kendt, vil bygherre i samarbejde med den valgte entreprenør udarbejde støjhåndteringsplaner, som skal godkendes af de relevante kommuner før anlægsarbejdet kan gennemføres. Støjhåndteringsplanerne vil redegøre for de tiltag, der gennemføres for at reducere støjpåvirkningen mest muligt. Samtidigt sikres det, at påvirkede boliger i god tid er orienteret om anlægsarbejderne og de påvirkninger, som arbejdet kan give anledning til.
<p>14 – Rekreative interesser</p>	
<p>Gener for rekreativ færdsel under anlæg</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Der vil blive anvist omveje eller etableret midlertidig omlægning af stier og veje som skal gennemgraves.
<p>15 – Grundvand</p>	
<p>Risiko ved udledning til nedsivning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Vand der bortledes fra udgravninger (gasrørledningsgrav eller byggegruber for underboring) udledes, som tidligere nævnt, på nærliggende landbrugsjord efter aftale med lodsejer. Det sikres inden bortledning, at vand bortledes eventuelt ved hjælp af slange til et punkt i terrænet, hvor der ikke er risiko for, at det løber direkte af til nærliggende overfladevandforekomster eller andre § 3-beskyttede naturtyper. Alternativt kan vandet udledes ved brug af sprinkler, således at der sikres en jævn fordeling af det udledte vand. Udledning af overfladevand til nedsivning må ikke ske til forurenede grunde. Det skal sikres, at det vand, der udledes, ikke er forurenat.
<p>16 – Overfladevand</p>	
<p>Risiko for erosion af vandløbsbredder under anlæg</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De steder, hvor der skal foregå anlægsarbejde nær målsatte- og § 3-beskyttet vandløb, skal der opsættes midlertidigt hegn, langs vandløbet, for at forhindre kørsel og oplag tæt på vandløbet. Hegnet opsættes mindst 2 m fra vandløbets kronekant i perioden, hvor anlægsarbejdet foregår. Midlertidige vandløbskrydsninger udføres således, at der ikke er risiko for erosion og udledning af sediment.
<p>Risiko for sedimentspredning i vandløb ved gennemgravning</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ved midlertidig overpumpning eller omlægning af vandløb med blød bund vil strækningen umiddelbart nedstrøms, efter aftale med vandløbsmyndigheden, beskyttes mod sedimentspredning f.eks. ved brug af sandfang eller halmballer som filter.
<p>Midlertidig rørlægning kan udgøre spærring</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ved eventuelle midlertidige rørlægninger sikres det, at disse ikke udgør spærrende forhold over en længere periode. De konkrete tiltag aftales med vandløbsmyndigheden i forbindelse med tilladelsesprocessen. Eksempelvis kan dette sikres ved, at rørlægningerne holdes under 20 meters længde og med faldforhold så tæt på det naturlige vandløb som muligt samt, at vandløbsbunden holdes ubrudt, og at rørlægningen etableres med en hældning på maksimalt 10 promille og dimensioneres til vandløbet størrelse.

Foringelse af vandløb ved gennemgravning	<ul style="list-style-type: none"> Vandløbet retableres efter anlæg af gasrøret, og en grundig fotodokumentation af området inden opstart af anlægsarbejdet, danner grundlag for den senere retablering og evt. udlæg af grydegrus.
18 – Biodiversitet	
Risiko for individdrab af markfirben (bilag IV-art)	<ul style="list-style-type: none"> Digerne MF18 og MF26 passeres ved styret underboring for at undgå at påvirke markfirben. Diget MF26 hegnes desuden ind mod syd, øst og nord med en åbning mod vest. Der etableres desuden et paddehegn (til markfirben) langs den sydlige del af diget øst for grusvejen og som fortsætter øst for grusvejen ca. 100 meter mod nord.
Risiko for individdrab af padder (bilag IV-art)	<ul style="list-style-type: none"> Der skal opsættes paddehegn ved de vandhuller, som er angivet i Fejl! Henvisningskilde ikke fundet.. Paddehegn opsættes, hvis anlægsarbejdet sker fra 1. februar når dagtemperaturen er over 5 °C frem til 1. november. Der skal nedgraves spande på den side, hvor vandringen forventes at foregå. Hvis det er i foråret, vil padderne vandre mod vandhullerne og spandene skal derfor placeres modsat rørgraven mod rasteområdet. Spandene skal tømmes to gange dagligt (morgen og aften) og flyttes over til yngleområde og omvendt efter Skt. Hans. Flytningen af padder skal håndteres af en fagkyndig person eller en person, som er blevet oplært af en fagkyndig person i at håndtere dyrene på en forsvarlige måde. Der søges dispensation fra artsfredningsbekendtgørelsen til indsamling og flytning af padder. Hver morgen inden anlægsarbejderne skal påbegyndes og om eftermiddagen efter endt arbejde, skal den åbne del af rørgraven, hvor der ikke er paddehegn, gennemgås for eventuelt nedfaldne individer af padder. Ligeledes skal der ske afsøgning under maskinel og materiel inden dette tages i brug, uanset tidspunkt på dagen. Eventuelle padder skal herefter flyttes til nærliggende egnede yngle- eller rasteområder.
Risiko for påvirkning af overvintringslokalitet for padder (bilag IV-art)	<ul style="list-style-type: none"> Hvis der skal arbejdes i potentielle overvintringsområder i perioden (1. september til 15. april), bliver områderne, inden arbejdet igangsættes, afhegnet med midlertidigt paddehegn. Afhegningen skal ske i padderens aktive periode, hvor padderne befinder sig nær ynglevandhullerne og ikke er i vinterdvale, dvs. fra 15. april til 1. september. Der etableres erstatningsovervintringsområder tæt ved arbejdsbæltet i de skovområder, levende hegn og diger, hvor der skal arbejdes i vinterrasteområder. Overvintringsområdet etableres eksempelvis som bunker af grene, sten eller kvas, og skal etableres på begge sider af arbejdsbæltet. Erstatningsområderne kan laves af materialer, som tages fra det påvirkede rasteområde.
Støjpåvirkning af havørn	<ul style="list-style-type: none"> Der sættes krav om at spunsramning nær havørnereder, skal foregå i perioden 1. august til 31. januar, eller at der opsættes støjafskærmning, der vil sænke støjpåvirkningen ved havørnereden til under 40 dB.
Risiko for påvirkning af flora og fauna ved blow-out	<ul style="list-style-type: none"> Cocamidopropyl betain og (2-Hydroxyethyl) ethylenediamine trieddikesyre, trinitrium salt, må ikke anvendes, som additiver i boremudder, hvor en påvirkning ikke med sikkerhed kan afvises. Øvrige additiver vil fremgå af DHI-rapporten (DHI, aug. 2021), og blive godkendt af MST.
Flytning af fredede planter	<ul style="list-style-type: none"> Hvis der er individer af skovhullæbe, eller andre fredede planter, inden for det planlagte arbejdsbælte, iværksættes flytning af skovhullæbe til en ny egnet lokalitet, formentlig i samme skovstykke. Der søges dispensation fra artsfredningsbekendtgørelsen til flytning af orkideer.

4. Vilkår for tilladelsen

Det er en forudsætning for tilladelsen, at Energinet og Evida etablerer og driver projektet Gasledning til Lolland-Falster inden for de fysiske og miljømæssige rammer og forudsætninger, som fremgår af miljøkonsekvensrapporten. Dette omfatter gennemførelse af de afværgeforanstaltninger, som er nævnt i rapporten og fremgår af kapitel 3 i denne afgørelse, dog ikke afværgeforanstaltninger vedrørende *Risiko for påvirkning af overvintringslokalitet for padder (bilag IV-art)*. Herudover skal Energinet og Evida gennemføre og drive projektet i overensstemmelse med nedenstående vilkår.

§ 25-tilladelsen meddeles på baggrund af:

- Energinet og Evidas fælles ansøgning
- Miljøkonsekvensrapporten for projektet Gasledning til Lolland-Falster
- Vordingborg og Guldborgsund kommuners udledningstilladelser

Projektet skal desuden overholde den til enhver tid gældende øvrige lovgivning.

Nedenstående vilkår fastsættes for § 25-tilladelsen. Alle vilkår er gældende for begge bygherrer med mindre det er angivet specifikt, at vilkåret kun er gældende for den ene bygherre:

Midlertidige rørlægninger af vandløb med gydeinteresser

1. Rørlægninger ved midlertidig omlægning af vandløb, skal anlægges med en ubrudt bund, med et fald lig det eksisterende vandløbs (dog på maksimalt 10 promille), en længde på maksimalt 20 meter samt være dimensioneret til vandføringen i vandløbet, således at der ikke skabes spærrende forhold for vandløbsfaunaen. Senest 2 måneder forud for etablering af midlertidige rørlægninger skal detailprojektering med tilhørende beskrivelse af de enkelte anlæg fremsendes til Miljøstyrelsens accept.

Fjernelse af drænrør i rørgraven

2. Drænrør som under anlægsarbejdet er nedpløjet i graven til gasrørledningen skal fjernes igen inden tildækning af rørgraven.

Oppumpning og nedsivning af grundvand

3. Nedsivning af oppumpet grundvand må kun ske på landbrugsjord og indrettes og foretages, så der ikke sker overfladisk afstrømning til nærliggende vandområder, fredskov eller områder beskyttet af naturbeskyttelseslovens § 3. Bygherre skal på forlangende kunne dokumentere, hvor nedsivning er foretaget, samt redegøre for valg af det konkrete sted.
4. Oppumpet grundvand skal nedsives lokalt og til samme grundvandsforekomst.

Underboring

5. Senest 1 måned før underboringer igangsættes skal bygherrer fremsende en redegørelse til Miljøstyrelsen om, hvilke produkter/additiver, der anvendes i boremudder.
6. Bygherrer skal sikre, at boremudder i anlægsfasen ikke kommer i direkte kontakt med beskyttede naturområder. Start- og slutgruber for boremudder skal anlægges, så der ikke sker overløb til omgivelserne, også under regn. Bygherre skal kunne forevise dokumentation herfor til Miljøstyrelsen på forlangende.

Beredskabsplan og miljøuheld

7. Bygherrer skal udarbejde en beredskabsplan, der indeholder procedurer for tiltag, der skal iværksættes, for at stoppe og begrænse forureningens udbredelse i de forskellige naturtyper, vandområder og jordbundsforhold ved uheld. Beredskabsplanen skal som minimum indeholde punkterne fra listen i tabel 1 i nærværende tilladelses bilag D.

Beredskabsplaner for underboring af arealer på land inden for Natura 2000 områderne N168 "Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund" og N173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand" skal fremsendes til Miljøstyrelsens godkendelse senest 2 måneder forud for påbegyndelse af anlægsarbejdet.

8. Bygherrer skal udarbejde en procedure, der sikrer, at tilsynsførende, entreprenører og deres medarbejdere, er bekendt med beredskabsplanen for miljøuheld, herunder ved underboringer. Proceduren skal fremsendes til Miljøstyrelsen til orientering forud for påbegyndelse af anlægsarbejdet.
9. Ved miljøuheld, der enten direkte eller indirekte påvirker beskyttet natur og arter, samt målsatte vandforekomster, skal Miljøstyrelsen straks orienteres herom. Senest 5 hverdage efter uheldet (med mindre andet aftales), skal bygherrer fremsende en redegørelse til Miljøstyrelsen om uheldet. Redegørelsen skal som minimum indeholde følgende oplysninger:
  - uheldets art (hvad (produkt/indhold/omfang/mængde), hvordan og hvorfor er uheldet sket)
  - tidlige udstrækning
  - vurdering af påvirkning på miljøet
  - hvad der er foretaget for at begrænse påvirkningen
  - hvad der er gjort for at bringe det påvirkede område tilbage til det oprindelige
  - hvad der er aftalt med miljøvagten
  - hvordan det sikres, at et tilsvarende uheld ikke sker igen

Information om anlægsarbejdet

10. Bygherre skal senest 14 dage før igangsættelse af anlægsarbejdet orientere beboere og virksomheder, som kan blive berørt heraf. Orientering skal ske både ved direkte information indenfor 200 meter af anlægsområdet samt ved skiltning i området. Orienteringen skal indeholde oplysninger om anlægsarbejdets opstart og varighed herunder, hvis der pågår arbejder i døgndrift. Bygherre skal kunne fremvise dokumentation for orientering på Miljøstyrelsens forlangende.

Beplantning omkring stationsanlæg

11. Dette vilkår er gældende for Evida:

Bygherrer skal senest 1 år efter ibrugtagning af stationsanlæggene have etableret en afskærmende beplantning omkring alle MR- og LV-stationsanlæg. Uden for indhegningen plantes mindst tre rækker beplantning, som bliver høj nok til at skjule hegn og bygninger på MR-stationerne. Beplantningsbæltet skal etableres med hjemmehørende arter iblandet stedsegrønne arter, så der opnås en tæt vækst. Beplantningsbæltet skal nå en højde af mindst 4 meter senest 7 år efter plantning. Dokumentation om etablering af beplantning fremsendes til Miljøstyrelsen senest 1,5 år efter ibrugtagning af stationsanlæggene.

Beskyttet natur og levende hegn

12. Der må ikke forekomme anlægsarbejder herunder etableres arbejdsarealer, røroplagspladser eller midlertidige arbejdsveje inden for naturområder omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.
13. Der må ikke efterlades varige kørespor eller tryksskader i beskyttet natur.
14. Fældning af levende hegn skal indsnævres til et bælte på max. 15 m. De levende hegn skal genetableres, så snart anlægsarbejderne på lokaliteten er tilendebragt og genplantning er mulig.
Der skal foreligge dokumentation for retableringen i form af billedmateriale fra før og efter anlæggets etablering, som kan forevises for Miljøstyrelsen på forlangende.

Markfirben

15. Dette vilkår er gældende for Energinet:
De beskyttede diger, nummereret MF18 nordvest for Ørslev og MF26 ved øst for Store Fredskov, hvor der er registreret forekomst af firben og markfirben, skal krydses ved opgravningsfri metode, således at digernes tilstand ikke ændres.
16. Dette vilkår er gældende for Energinet
Der opstilles paddehegn omkring dige MF26 som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten af hensyn til markfirben.
Der opstilles paddehegn omkring underboringsområdet på hver side af dige nr. MF18 forud for gennemførelse af underboringen.
Korrekt krydsning af diger med forekomst af markfirben og opstilling af paddehegn dokumenteres efterfølgende med fotodokumentation, som fremsendes til Miljøstyrelsen senest 1 måned efter anlægsarbejdet er gennemført.

Padder

17. Hvis der skal graves i et overvintringssted for padder (jf. tabel 18-5) skal der etableres erstatningsrastesteder af samme kvalitet eller bedre.
Erstatningsovervintringsområderne skal stå færdige inden padderne går i vinterrast dvs. senest 1. september.
Såfremt der skal graves i et overvintringssted i perioden fra den 1. september til den 15. april opsættes paddehegn som forhindrer at padder raster i det konkrete område.
18. I områder hvor der graves mellem paddernes yngle- og rasteområder i perioden 1. februar (når dagtemperaturen er over 5 °C) til 1. november, skal der opstilles paddehegn med tilhørende faldfælder. Paddehegn opsættes på lokaliteter som angivet i miljøkonsekvensrapportens tabel 18-4 og figur 18-5 og 18-6.
19. De steder, hvor ledningsgraven står åben, skal den uden for arbejdstid være forsynet med brædder hver 20 meter, således at padder og andre dyr kan kravle op.
20. Inden arbejdet påbegyndes om morgenen, skal ledningsgrav samt maskiner og materiel omkring ledningsgraven tilses for padder og andre hvirveldyr i de områder, hvor der ikke er opsat paddehegn. Disse indsamles og flyttes uden for området. Padderne flyttes til den for dem relevante side af graven (om foråret flyttes de til ynglevandhullets side og om sensommeren/efteråret flyttes de til rastestedets side). Ligeledes skal maskiner samt materialeoplæg, der står i umiddelbar nærhed af ledningsgraven undersøges for rastende padder
21. Bygherrer skal udarbejde en procedure, der sikrer, at deres tilsynsførende samt entreprenører og personale i marken er bekendt med foranstaltningerne i vilkåret. Bygherrer skal på tilsynsmyndighedens forlangende kunne fremvise dokumentation for at foranstaltningerne er gennemført.

Flagermus

22. Der må ikke fældes træer, der er egnede som yngle- eller rasteområder for flagermus.

*Natura 2000 område nr. 168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund og
Natura 2000 område nr. 173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborg Sund, Bøtø Nor
og Hyllekrog Rødsand*

23. Ved startpunkt af underboringer til farvandskrydsninger skal der benyttes foringsrør til underboring af Natura 2000-områder på land indtil boringen når en dybde af minimum 5 meter for at mindske risiko for blow-out. Bygherre skal kunne forevise dokumentation herfor til Miljøstyrelsen på forlangende.

24. Dette vilkår er gældende for Energinet:

Ramning af spuns ved arbejdsarealer til farvandskrydsninger på Sydsjælland skal gennemføres i perioden 1. august til 31. januar. Alternativt opsættes støjafskærmning omkring arbejdsarealet, som sikrer, at støjniveau ved ørnereden ved Stensby Skov kommer under 40 dB (A). Dokumentation for det valgte afværgetiltag fremsendes til Miljøstyrelsen 1 måned inden igangsættelse af anlægsarbejdet.

5. Begrundelse for afgørelse

På baggrund af oplysningerne i bygherrers miljøkonsekvensrapport og de stillede vilkår i nærværende tilladelse samt Vordingborg og Guldborgsund Kommunes udledningstilladelser vurderer Miljøstyrelsen, at projektet Gasledning til Lolland-Falster kan etableres og drives uden væsentlige påvirkninger af miljøet.

Udledningstilladelser efter § 28 i Miljøbeskyttelsesloven erstatter Miljøstyrelsens § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven jf. Miljøvurderingsbekendtgørelsens § 10, stk. 2 for så vidt angår regulering af udledning til recipient. Baggrunden herfor er, at Miljøbeskyttelsesloven, som spildevandstilladelsen efter § 28 meddeles på grundlag af, anses for at varetage de miljømæssige hensyn og afvejninger, som efter miljøvurderingsreglerne er relevante for det konkrete projekt.

Såfremt der bliver behov for udledning af oppumpet grundvand til recipient i forbindelse med anlægsarbejdet på land, er dette en ændring af projektet og dermed omfattet af Bilag 2, pkt. 13 a i miljøvurderingsloven.

Nedenfor er begrundelse for afgørelsen uddybet for de miljømærker, som er behandlet i rapporten.

5.1 Overfladevand, grundvand og drikkevand

De mulige påvirkninger som projektet kan medføre på vandforekomster vil primært være knyttet til etablering af gasledningen i anlægsfasen og ved udledning af vand fra trykprøvningen. Det er vurderet at etablering og drift af stationsanlæg ikke vil medføre nogen påvirkning af overfladevand, grundvand og drikkevandsinteresser.

Miljøkonsekvensrapportens beskrivelser og vurderinger er i overensstemmelse med forslag til Vandområdeplaner (2022 – 2027), som er offentliggjort med udgangen af december 2021. Vurdering af projektet iht. havstrategidirektivets deskriptorer er sket i forhold til den gældende, samlede havstrategi udstedt i medfør af havstrategiloven.

5.1.1 Anlægsfasen - gasrørledning

5.1.1.1 Overfladevand – arbejde tæt på vandløb

Bygherrer oplyser, at arbejder nær og ved vandløb tilrettelægges, så der ikke sker uønsket påvirkning af vandløbet herunder ødelæggelse af vandløbsbrinker og udvaskning af sediment fra terræn eller oplag.

5.1.1.2 Overfladevand – krydsning af vandløb

Gasrørledningen vil krydse 42 vandløb, heraf udgøres de 24 af åbne vandløbsstrækninger. Hertil forventer bygherrer krydsning af en række rørlagte vandløb, afvandingsgrøfter og dræn. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at de vandløb, hvor der på baggrund af kendskab til eller besigtigelser er fundet egnede gydehabitater eller fiskeinteresser (heriblandt ørred), som vil kunne blive påvirket af en gennemgravning, vil blive krydset ved hjælp af opgravningsfri metode. Det samme er tilfældet med alle vandløb, som har en stor vandføring, er beskyttede i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3 eller er omgivet af natur, som er beskyttet. Kommunen er myndighed for tilladelser efter vandløbsloven.

Det fremgår af rapporten, at i alt 6 vandløb vil blive krydset ved gennemgravning. Arbejdsbæltet vil blive indsnævret ved krydsning som kan ske efter tre principper: 1. Midlertidig spærring af vandløb uden overpumpning af vand, 2. Midlertidig spærring med overpumpning af vand, 3. Midlertidig omlægning af vandløb i form af rørlægning. Den valgte metode afhænger dels af størrelsen på vandløbet dels af varighed for anlægsarbejdet.

Metode 1 kan kun anvendes ved krydsning af vandløb med lav vandføring, og når anlægsarbejdet har en varighed af en til få dage. Vandløbet stuves op midlertidigt og beskyttes mod sedimentspredning med sandfang eller halmballer. Øvrige arbejder i vandløb med større vandføring, og som har 2-3 ugers varighed, vil fordrer en af de øvrige metoder.

Miljøstyrelsen har i sin vurdering lagt vægt på, at større vandløb med fiskeinteresser/gydehabitater for ørred og vandløb, som er registreret beskyttede efter naturbeskyttelseslovens § 3, vil blive underboret, og at der ved hjælp af hegning og etablering af midlertidige grøfter eller jordvolde kan sikres mod erosion og udvaskning af jord til vandløb ved arbejder tæt herpå. Herudover lægges der vægt på, at opgravningsfri krydsninger ikke vil medføre en påvirkning, når krydsningen gennemføres som beskrevet i rapporten, dvs. at den som minimum overholder en afstand af 1 meter til den faktiske vandløbsbund, eller hvis den regulativmæssigt fastsatte kote er lavere, vil det være en 1 meters afstand herunder. Endelig lægger styrelsen vægt på, at de mindre vandløb, som krydses ved gennemgravning på en-få dage, vil blive gennemført, så de ikke udgør spærring for vandløbsfaunaen. Dette sikres ved at midlertidige rørlægninger holdes under 20 meter i længden og med et faldforhold lig det eksisterende vandløb, dog maksimalt 10 promille, samt at rørføringen udføres med en ubrudt bund. Da dette er en væsentlig forudsætning, fastholdes det i **vilkår nr. 1**.

Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, at anlægsarbejder tæt på vandløb eller ved krydsning af vandløb kan gennemføres uden væsentlig påvirkning og uden tilstandsforringelser af målsatte vandløbsforekomster, såfremt arbejdet gennemføres som beskrevet i rapporten, herunder at vandløbets forløb, brinkernes form og hældning genskabes på baggrund af forudgående fotodokumentation, og at der kan suppleres med gydegrus efter aftale med vandløbsmyndigheden. Kommunerne har som vandløbsmyndighed lokalkendskab til at vurdere, hvor der skal udlægges gydegrus.

5.1.1.3 Opgravningsfri krydsninger – håndtering af boremudder og minimering af risiko for blow-out

Det fremgår af rapporten, at vandløb som krydses ved opgravningsfri metoder ikke vil blive påvirket af anlægsarbejdet, men der kan være risiko for blow-out. Boremudder kan være tilsat additiver for at fremme underbøringsprocessen, og disse kan indeholde stoffer som kan medføre en påvirkning af vandforekomster i tilfælde af blow-out eller i tilfælde af spild. Det fremgår af rapporten, at bygherrer vil stille krav om, at det anvendte boremudder i nærværende projekt udelukkende indeholder additiver, som er vurderet i en rapport udarbejdet af DHI for Energinet til Baltic Pipe projektet, "Risikovurdering af borevæsker" (DHI, aug. 2021). Rapporten er ikke udarbejdet med udgangspunkt i en konkret placering af underboringer. Bygherre har derfor den 20. januar 2022 fremsendt begrundet vurdering af, at rapportens konklusioner er dækkende for nærværende projekt. Miljøstyrelsen er enig i vurderingerne men finder det væsentligt, at det kun er de beskrevne additiver, som anvendes, og fastholder dette i **vilkår nr. 5**. Der henvises i øvrigt til afsnit 5.11 om boremudder for uddybning.

Bygherrer beskriver desuden, at der forud for gennemførelse af opgravningsfri krydsninger udføres geotekniske og geofysiske undersøgelser blandt andet med henblik på at forebygge blow-out. Herudover udarbejdes en beredskabsplan (se afsnit 5.12 Miljøuheld), som er målrettet de konkrete lokale forhold på stedet og anviser metoder til at minimere de miljømæssige konsekvenser af blow-out både på land og i vandforekomster. Dette vil blandt andet bestå i konstant overvågning af eventuelle fald i trykket på anlægget under arbejdets udførelse, visuel inspektion af vandløbet og omgivende terræn samt udlægning af big-bags med sand eller opsætning af midlertidig spuns, som kan hindre spredning af boremudder i vandløb. Da udarbejdelse af en beredskabsplan er en væsentlig forudsætning, stiller Miljøstyrelsen **vilkår nr. 7** herom.

Boremudder vil i videst muligt omfang blive genanvendt og opbevares i midlertidige udgravede reservoirer i terrænet. Det skal sikres, at boremudder fra disse reservoirer ikke ender utilsigtet i omgivelserne herunder overfladevand, hvorfor Miljøstyrelsen stiller **vilkår nr. 6** herom. Der henvises endvidere til tilladelsens afsnit 5.11, hvor vurdering af boremudder er uddybet.

5.1.1.4 *Overfladevand, grundvand og drikkevand – anlægsarbejde og tørholdelse af ledningsgrav*

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der i forbindelse med projektets anlægsarbejde langs med gasrørledningen stedvis vil være behov for tørholdelse af ledningsgraven enten i regnfulde perioder eller områder med høj grundvandsstand. Dette kan gøres ved pumpning eventuelt kombineret med nedlægning af plastdræn, som efterfølgende lukkes, når de ikke længere er i brug. Som udgangspunkt vil pumpning ske i dagtimer, men det kan komme på tale at pumpe i døgn drift i et par dage eller op til 3 uger. Sidstnævnte vil kunne forekomme indenfor 5 indvindingsoplande og ved 9 underboringer – alle dog udenfor 300 meter omkring vandværksboringer/private boringer. Herudover er der registreret 22 aktive vandindvindingsboringer indenfor 300 meter af linjeføringen. Der vil blive ansøgt om tilladelse, såfremt der skal ske nedsivning af oppumpet grundvand indenfor 300 meter af disse boringer.

Bygherrer har oplyst, at rørgraven normalt kun vil stå åben op til 3 uger ad gangen, og at det oppumpede vand enten vil blive ledt til kloak eller udledt til terræn efter aftale med lodsejer uden fare for hverken erosion eller at oppumpet vand løber til områder med beskyttet natur eller overfladevand. Der kan også anvendes spredning af vand med sprinkler på landbrugsarealer. Det oppumpede vand vil ikke medføre en påvirkning af grundvand eller drikkevand, da det vil nedsive lokalt og til samme magasin, som fastholdes i **vilkår 4**. De kommunale myndigheder regulerer denne aktivitet.

Da anlægsarbejdet udelukkende foregår i de øvre lag, vil der ikke ske en påvirkning af dybere grundvandsforekomster eller forekomme hindring af målopfyldelse. Dette fordi det terrænnære grundvand er adskilt fra det dybere grundvand til vandforsyning af mange meter ler, hvorfor opgravning og tilbagelæggelse af ler i de øvre lag ikke ændre beskyttelsen af det dybere grundvand. Det konkluderes på den baggrund i rapporten, at en kortvarig og lokal grundvandssænkning af det terrænnære grundvand og efterfølgende nedsivning ikke vil medføre en påvirkning af det dybere grundvand."

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at hvor det langs med tracéet for gasrørledningen er vurderet, at vand kan ledes langs med den etablerede rørledning, vil der blive etableret lerbarrierer, så rørgraven ikke vil udgøre en drænende effekt.

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at projektet ikke vil medføre en kvantitativ eller kvalitativ (kemisk) påvirkning af grundvandsforekomster forbundet med midlertidige grundvandssænkninger, idet der vil være tale om kortvarige og lokale grundvandssænkninger i de øvre jordlag, som ikke vil medføre påvirkning af dybe grundvandsforekomster eller forskydning af saltvandsbalancerne i dybden for grundvandsforekomsterne.

Miljøstyrelsen finder dog, at såfremt der efterlades dræn i rørgraven, kan de udgøre en risiko for at skabe en kontinuerlig dræning. Årsagen er, at grundvandet kan løbe langs drænet og dermed risikere at ændre på lokale strømningsforhold, hvilket kan medføre risiko for, at de berørte grundvandsforekomsters miljøtilstand forringes og/eller risiko for at de fastsatte miljømål ikke kan opnås, jf. § 8 i BEK 449 af 11/04/2021 om indsatsprogrammer og vandområdedistrikter. På den baggrund stilles **vilkår 2** om, at plastdræn til midlertidig dræning af rørgraven skal fjernes efter anlægsarbejdets ophør.

5.1.1.5 *Nitratfølsomme indvindingsområder*

Der er i miljøkonsekvensrapporten redegjort for projektets mulige påvirkning i nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) på baggrund af en analyse af dybden af ledningsgraven i forhold til den senest opdaterede dybde til redoxgrænsen.

Der vil ikke blive fjernet nitratbeskyttende ler langs med graven til gasrørledningen inden for de udpegede NFI-områder. Grundvandsressourcen vurderes til ikke at være nitratfølsom i de berørte områder og gravedybden under redoxgrænsen er mellem 0,14 og 1,44 m. Da kun en meget lille del af disse områder berøres, og jorden fra rørledningsgraven lægges tilbage og komprimeres omkring gasledningen, vurderes projektet derfor ikke at indebære risiko for, at de berørte grundvandsforekomsters miljøtilstand forringes og/eller at udgøre en risiko for at de fastsatte miljømål ikke kan opnås, jf. § 8 i BEK 449 af 11/04/2019 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

5.1.1.6 Indvinding og bortskaffelse af vand fra trykprøvning

Gasrørledningen skal efter sammensvejsning og trækning testes for tæthed. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der skal benyttes op til 1600 m³ rent ferskvand pr. trykprøvestrækning, som er 15 km.

Vand til trykprøvning indhentes fra eksisterende borer eller vandværker inden for gældende indvindingstilladelser, hvorfor Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at det ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af den kvantitative grundvandsforekomst.

Bygherre oplyser, at det første prøveskyllevand, som sendes gennem gasledningen, opsamles og sendes til godkendt modtager, da det kan indeholde svejseslagger og støvpartikler.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at øvrigt vand efter trykprøvning af gasrørledningen ikke genanvendes men bortskaffes enten ved afledning til kloak, ved udledning på terræn eller udledning til recipient i havet. Vand fra trykprøvning af landleddningen over Farø vil blive bortkørt og ikke udledt til havet.

Såfremt der skal ske udledning af vand på terræn, vil det ske således, at det ikke utilsigtet kan løbe til vandområder, områder beskyttet af naturbeskyttelsesloven eller fredskov jf. **vilkår nr. 3**. Udledning på terræn vil kræve forudgående tilladelse efter miljøbeskyttelseslovens § 19, og kommunerne er myndighed. Miljøstyrelsen stiller på den baggrund ikke vilkår om dette.

Der sker udledning til farvandene Færgestrømmen, Grønsund og Guldborg Sund i tre angivne udledningpunkter. Det er henholdsvis Vordingborg og Guldborgsund kommuner, som på baggrund af oplysningerne i miljøkonsekvensrapporten, udsteder udledningstilladelserne for udledning af vand til trykprøvning.

Der er tale om engangsudledninger, som alle er kortvarige. Ved Færgestrømmen og Grønsund vil udledning ske med en vandføring omkring 360-500 m³/t, og udledning af de op til 1600 m³ vand kan gennemføres indenfor 4 timer. Ved Guldborg Sund skal der udledes 60- 1050 m³. Afhængig af strømhastigheden på udledningstidspunktet, vil udledningen kunne ske med mellem 18 - 360 m³/t og udledningen vil tage mellem 2 - 58 timer.

Det udledte vand indeholder metaller, som i henhold til Bekendtgørelse om fastlæggelse af miljømål for vandløb, søer, overgangsvande, kystvande og grundvand vil overskride grænseværdierne for udledning til recipienter for så vidt angår mangan, kobber, nikkel og krom. På baggrund af de udførte fortyndingsberegninger, er der udregnet en blandingszone som max. strækker sig 50 meter fra udledningstidspunktet. Energinet og Evida har i rapporten redegjort for, hvorfor der ikke anvendes BAT, hvilket kommunerne har forholdt sig til i deres udledningstilladelser.

Miljøstyrelsen lægger til grund, at vand til trykprøvning af gasledningen vil blive indhentet inden for eksisterende vandindvindingstilladelser. Såfremt der ønskes indhentet vand fra andre vandkilder, betragtes dette som en ændring af projektet, som skal anmeldes i henhold til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13a. Miljøstyrelsen finder, at bygherrer har godtgjort, at udledning af vand fra trykprøvning kan gennemføres uden at medføre en forringelse af overfladevandrecipienters økologiske og kemiske tilstand eller hindre overfladevandrecipienters muligheder for at nå fastsatte økologiske og kemiske tilstandsmål. Miljøstyrelsen finder, at kommunerne har fastsat de nødvendige vilkår i udledningstilladelserne jf. bekendtgørelse om krav til udledning af visse forurenende stoffer til vandløb, søer, overgangsvande, kystvande og havområder (bek. nr. 1433 af 21/11/2017). Nærværende tilladelse indeholder derfor ikke supplerende vilkår. Miljøstyrelsen lægger til grund for sin vurdering, at der ved udledning til havet er tale om kortvarige engangsudledninger, at udledningen sker på dybt vand og i områder med gode blandingsforhold, at udledning af ferskvand ikke vil have kontakt med havbunden, således at bundlevende organismer og rodfæstede planter ikke påvirkes. Herudover lægger Miljøstyrelsen til grund, at der er tale om konservative beregninger, hvorfor indholdet af metaller i det udledte vand vurderes at være mindre end det beregnede, at der kun er brug for at udlægge en begrænset blandingszone.

Miljøstyrelsen finder, at det er godt gjort, at udledningen til marine recipienter ikke vil påvirke de havområder, hvortil der udledes og derfor ikke vil ændre på havområdernes nuværende miljøtilstand eller forhindre opfyldelse af de fastsatte miljømål. Miljøstyrelsen finder på lige fod med vurderinger i miljøkonsekvensrapporten, at udledningen ikke vil kunne påvirke deskriptorerne i havstrategien. Udledning til Guldborgsund sker i et Natura 2000-område, hvorfor der henvises til tilladelsens afsnit 5.15.

5.1.2 Stationsanlæg

Udledning af kondensvand fra gaskedler på MR-stationerne filtreres og udledes til offentlig kloak eller nedsives på stationsarealet. Regnvand fra tage og befæstede arealer håndteres ligeledes ved nedsivning gennem de grusbelagte arealer inden for stationsområderne. Der produceres ca. 48 m³ kondensvand på hvert stationsanlæg, som efter filtrering udgøres af rent vand. Da der samtidig ikke forekommer aktiviteter eller anlæg udendørs, som kan medføre en forureningsrisiko, vurderes der ikke at være en væsentlig påvirkning forbundet med stationsanlæg-gene i forhold til grundvand. På denne baggrund stiller Miljøstyrelsen ikke yderligere vilkår herom.

5.2 Støj og vibrationer

Projektet vil generere støj i såvel anlægsfasen som i driftsfasen, mens vibrationer kun vil forekomme i anlægsfasen. Støj fra byggepladser/anlægsarbejder reguleres i henhold til miljøbeskyttelsesloven og miljøaktivitetsbekendtgørelsen.

Kommunerne kan jf. miljøaktivitetsbekendtgørelsen vedtage kommunale forskrifter til regulering af bygge – og anlægsarbejder. Forskriften vil normalt fastsætte enten støjgrænser eller tids- og driftsmæssige begrænsninger, der kan nedbringe støjbelastningen i omgivelserne.

Nogle kommuner har ikke vedtaget kommunale forskrifter. Her kan kommunalbestyrelsen med hjemmel i miljøbeskyttelseslovens § 42 give påbud om, at støjgenerne skal nedbringes, herunder påbud om gennemførelse af bestemte støjbegrænsende foranstaltninger.

Hvis et bygge- og anlægsarbejde er længerevarende med høje støjniveauer, vil kommunen normalt også skulle benytte § 42 i miljøbeskyttelsesloven – og ikke regulering gennem forskrifter.

Miljøstyrelsen har ikke fastsat vejledende grænseværdier for bygge- og anlægsstøj.

Det er i kommunerne praksis, at fastsætte bestemmelser for afgrænsede tidspunkter for de særligt støjende dele af anlægsarbejdet som varierer over tid og/eller sted, eksempelvis kl. 7-18 på hverdage og kl. 7-14 om lørdagen. I nogle kommuner er det desuden praksis at fastsætte en grænseværdi for anlægsstøj på 70 dB(A) om dagen og 40 dB(A) om natten.

Ingen af de berørte kommuner har fastsat grænseværdier for støj fra midlertidige bygge- og anlægsarbejder. Guldborgsund Kommune har dog vejledende grænseværdier for anlægsstøj ved boliger og andre støjfølsomme områder som plejehjem, sygehuse, moteller og campingpladser med angivelse af tidsrum for udførelse af anlægsarbejder:

• mandag - fredag	kl. 07-18	70 dB
• lørdag	kl. 07-14	70 dB
• aften	kl. 18-22	45 dB
• lørdage	kl. 14.00 – 22.00	45 dB
• søn- og helligdage	kl. 7.00 – 22.00	45 dB
• øvrige tidsrum		40 dB

Næstved Kommune har vedtaget forskrifter med angivelse af tidsrum for støjende anlægsarbejder (indsat nedenfor):

• mandag - fredag kl. 07-18	70 dB
• lørdag kl. 07-14	70 dB
• øvrige tidsrum	40 dB

I Lolland Kommune kan der i henhold til forskriften foretages midlertidigt støjende aktiviteter, hvis arbejdets varighed er under 6 måneder, på hverdage i tidsrummet fra kl. 7-18. Der må ikke arbejdes uden for dette tidsrum heriblandt heller ikke på lørdage i henhold til forskriften, og der er ingen støjgrænser for arbejdet.

Vordingborg Kommune har ikke vedtaget forskrifter.

5.2.1 Anlægsfasen

5.2.1.1 Støj langs arbejdsbæltet og arbejdsarealer for gasledningen

I anlægsfasen vil støjen være forbundet med de forberedende arbejder blandt andet med arkæologiske forundersøgelser, udlægning af køreplader, gravning af rørgraven, sammensvejsning og håndtering af rør langs ledningstracéet og på rørlagerpladser, ved etablering af midlertidige arbejdsveje samt ved retablering af områder omkring anlægsarbejdet. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at særligt støjende arbejder blandt andet vil være ramning af stålspons og pæle samt ramning af rør under veje/jernbaner, opbrydning af asfalt o.lign. Herudover vil der genereres støj fra anlægstrafik i og omkring anlægsbæltet, ved arbejdsarealer og rørlagerpladser og ved etablering af stationsanlæg. Hovedparten af arbejdet vil foregå i det åbne land med god afstand til boliger.

Bygherrer har oplyst, at anlægsarbejdet overvejende vil blive gennemført inden for almindelig arbejdstid, som er fra kl. 7-18 mandag-fredag og fra kl. 7-14 om lørdagen, men at der i visse situationer og områder kan være behov for også at arbejde uden for disse tidsrum/dage. Dette kan være tilfældet ved underboring af jernbaner og veje, da aktiviteten skal gennemføres i én arbejdsgang, eller ved tørholdelse af rørledningsgraven. Særligt støjende arbejder som ramning vil kun foregå om dagen.

Langs med arbejdsbæltet for rørledningen vil der blive arbejdet i etaper af 10 km og varigheden vil være ca. 3-4 måneder. Støjen vil derfor flytte sig løbende og intensiteten vil være afhængig af de forskellige arbejder, der udføres. Der er udarbejdet en generisk støjberegning for arbejdet langs anlægsbæltet for henholdsvis 50, 100 og 300 meter som viser, at der ikke vil være støj over 70 dB(A) i en afstand af ca. 50 meter derfra. Bygherre har oplyst, at 20 boliger ligger indenfor 50 meter af anlægsbæltet, som derfor kan opleve støj over de 70 dB(A). Det vil hovedsageligt være i dagtimerne, og de støjende arbejder vil være kortvarige og optræde i afgrænsede perioder i løbet af dagen. Da anlægsarbejdet langs med tracéet for gasrørledningen flytter sig kontinuerligt, vil der på en strækning af ca. 700 meter kun forekomme anlægsarbejder i ca. en uge ad gangen. Boliger som ligger tættere på anlægsbæltet end 300 meter, hvor der forekommer grundvandssænkning i døgndrift kan blive belastet med støj over 55 dB(A) om natten indenfor 50 meters afstand, men også her vil det højst være en uge ad gangen, fordi anlægsarbejdet flytter sig løbende og behovet for grundvandssænkning ophører, når rørgraven lukkes.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten, at støj fra arbejdsarealer og rørlagerpladser langs anlægsbæltet samt ved etablering af stationsanlæg primært vil forekomme om dagen, og de omkringliggende boliger vil som udgangspunkt kun blive berørt af støj, når der er konkrete aktiviteter på pladserne. For rørlagerpladser vil det primært handle om håndtering af rørene ved levering og afhentning. På arbejdspladserne og stationsanlæggene vil det være varierende støjkluder af større eller mindre styrke i løbet af dagen. Støjen vil være under 70 dB(A) og kun forekomme om dagen i den periode, hvor arbejdsarealer og rørlagerpladser er aktive (3-4 mdr.) samt 2-4 mdr. for etablering af LV-stationer og 8-10 mdr. for MR-stationer.

Ca. 22 boliger kan blive påvirket af støj over 70 dB(A) om dagen fra ramning i forbindelse med opgravningsfri krydsninger, og arbejdet forventes at kunne gennemføres i løbet af 5 dage. Støj om natten vil primært stamme fra underboringer af jernbaner og veje (1-2 dage) og visse naturområder (fra få dage og op til 3 uger), hvor ca. 17 boliger kan blive berørt af nattestøj, som ligger over 40 dB(A) i.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at bygherrer udarbejder en støjhandlingsplan i de tilfælde, hvor kommunens forskrifter ikke kan overholdes, for eksempel ved ikke planlagte af-

ten-, nat- og weekendarbejder. I støjhandlingsplanen redegøres blandt andet for, at arbejdspladser indrettes så hensigtsmæssigt som muligt med henblik på at nedbringe støjen. Det lægges til grund, at kommunerne stiller særlige krav til gennemførelsen af aktiviteten, såfremt kommunerne på baggrund af en anmeldelse af anlægsarbejdet vurderer behov herfor.

5.2.1.2 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen lægger til grund, at støjhandlingsplanen skal godkendes af kommunerne, og at naboerne bliver orienteret forlods om anlægsarbejdet, som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten. Da anlægsarbejdet langs gasrørledningen flytter sig kontinuerligt, og at arbejder om natten vil være kortvarige (højest en uge), vurderer Miljøstyrelsen, at anlægsarbejdet forbundet med etablering af gasrørledningen ikke medfører væsentlige støjpåvirkninger af omkringboende. Der stilles på den baggrund ikke vilkår i forhold til denne del af anlægsarbejdet. En væsentlig forudsætning for denne vurdering er dog, at de borgere og virksomheder, som kan blive berørt af støj fra anlægsarbejdet orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang forud for at arbejdet igangsættes. På den baggrund stilles **vilkår 10** om, at naboer indenfor 200 meter af anlægsområdet orienteres i god tid om anlægsarbejdet både ved direkte information og ved skiltning i området.

5.2.1.3 Støj forbundet med anlægsarbejde ved farvandskrydsninger

Anlægsarbejdet ved farvandskrydsningerne vil pågå i en periode på 8-10 måneder, og arbejdet vil primært foregå om dagen. Ved gennemførelse af underboring af farvandene ved Storstrømmen og Guldborgsund vil det dog være nødvendigt at arbejde i døgndrift af hensyn til anlægsarbejdets tekniske gennemførelse. Bygherre har oplyst, at underboring af farvande vil vare ca. 30 dage. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at bygherrer ved hjælp af afværgeforanstaltninger som opstilling af op til 7,7 m høje støjskærme (eksempelvis containere) omkring arbejdspladser for underboringerne samt afskærmning ved selve støjkilden kan reducere støjen betragteligt til under 70 dB(A) om dagen og under 40 dB(A) om natten ved alle arbejdspladser. En undtagelse er arbejdspladsen syd for Hasselø Plantage, hvor en enkelt bolig kan være udsat for natstøj på ca. 44,5 dB(A) i den periode underboringen gennemføres. Det samme er tilfældet for et sommerhus på Stensbyvej i Vordingborg Kommune.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at de udførte støjberegninger er udtryk for en worst case situation, og at det er sandsynliggjort, at ved anvendelse af afværgeforanstaltninger kan støj fra anlægsarbejdet ved farvandskrydsningerne generelt nedbringes væsentligt og til et acceptabelt niveau. Når entreprenøren, som skal gennemføre underboringen er udpeget, vil der blive optimeret på indretning af alle byggepladser med henblik på at nedbringe støjen mest muligt i forhold til naboer. Dette kan blandt andet ske ved hensigtsmæssigt placering og direkte afskærmning af støjklender, hensigtsmæssig og tilstrækkelig støjafskærmning omkring arbejdsarealet samt anvendelse af støjsvagt udstyr. Der vil derfor blive gennemført supplerende støjberegninger, som dokumenterer, at støjen ikke overskrider de niveauer, som er beskrevet i miljøkonsekvensrapporten, og som ligger til grund for nærværende tilladelse. De supplerende støjberegninger vil indgå i den støjhandlingsplan, som bygherrer fremsender til Vordingborg og Guldborgsund Kommune. De nødvendige afværgetiltag – herunder placering og type – klarlægges og godkendes via støjhandlingsplanen hos de respektive kommuner med henblik på at nedbringe støjen i overensstemmelse med miljøkonsekvensrapporten. Bygherre oplyser i miljøkonsekvensrapporten, at de er indstillede på at gennemføre supplerende støjdæmpende tiltag ved boligen ved Hasselø Plantage og sommerhuset ved Stensbyvej. Dette kan eksempelvis udgøres af midlertidige støjværn opstillet tæt på bygningerne.

Miljøstyrelsen konstaterer, at støj fra arbejdspladser ved farvandskrydsninger om dagen ikke overskrider 70 dB(A) for omkringliggende boliger med undtagelse af en enkelt bolig, og at støj om natten kan nedbringes til under 40 dB(A) om natten med undtagelse af en enkelt bolig og et sommerhus.

Miljøstyrelsen lægger til grund, at der vil blive udarbejdet støjhandlingsplaner for anlægsarbejdet ved farvandskrydsningerne. Miljøstyrelsen har desuden fået oplyst af Vordingborg og Guldborgsund Kommune, at såfremt de supplerende beregninger fortsat viser, at anlægsarbejdet ved farvandskrydsningerne vil overskride 40 dB(A) om natten, vil de i samarbejde med bygherre indgå i dialog med de pågældende boligejere og inddrage dem i beslutning omkring supplerende afværgetiltag som eksempelvis midlertidige støjværn tæt på bygningerne.

Miljøstyrelsen vurderer på den baggrund, at påvirkninger som følge af anlægsstøj ved farvandskrydsninger ikke vil være væsentlig og stiller ikke vilkår herom. Miljøstyrelsen finder det afgørende, at de borgere og erhvervsdrivende, som kan blive berørt af anlægsarbejdet, orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang om anlægsarbejdets opstart og varighed, hvilket fastholdes med **vilkår 10**. Orientering skal ske både ved direkte information og ved skiltning i området.

5.2.1.4 Støj forbundet med etablering af stationsanlæg

Anlæg af de 7 MR- og 3 LV-stationer vil have en varighed af henholdsvis 8-10 måneder for MR-stationer og 2-4 måneder for LV-stationer. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten at anlægsarbejdet primært vil foregå i dagtimerne på hverdage, og at ingen af de 45 boliger, som ligger indenfor 300 meter af de planlagte stationsanlæg, vil blive påvirket af støj over 70 dB(A) i dagtimerne. Miljøstyrelsen lægger til grund, at der vil blive udarbejdet en støjhandlingsplan, såfremt kommunerne på baggrund af en konkret anmeldelse af arbejdet uden for dagtimerne på hverdage vurderer, at der skal stilles særlige krav til gennemførelsen af aktiviteten. Miljøstyrelsen finder på den baggrund ikke, at der er tale om en væsentlig påvirkning og stiller ikke vilkår herom. En vigtig forudsætning er dog, at de borgere og erhvervsdrivende, som kan blive berørt af anlægsarbejdet, orienteres rettidigt og i tilstrækkeligt omfang om anlægsarbejdets opstart og varighed, hvilket fastholdes med **vilkår 10**.

5.2.1.5 Vibrationer

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at vibrationer som følge af ramning af spuns eller pæle erfaringsmæssigt ikke medfører skader for normale bygningskonstruktioner, hvis der overholdes en afstand på ca. 15 meter, mens der bør være en afstand på mindst 25 meter til følsomme bygninger. Komfortvibrationer kan forekomme i en afstand på 50-100 meter, og kan virke generende. Ingen boliger ligger tættere på anlægsarbejde for ramning af spuns eller pæle end 25 meter. 3 boliger ligger inden for afstand til anlægsarbejdet, hvor der kan opleves komfortvibrationer. Da ramning i de pågældende områder kun vil have en varighed på højst to dage og udføres i dagtimerne, vurderer Miljøstyrelsen, at vibrationer ikke vil kunne påvirke menneskers sundhed væsentligt. Tilladelsen indeholder derfor ikke vilkår om begrænsning af vibrationer.

5.2.2 Trafikstøj

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at anlægsarbejdet vil medføre en midlertidig øget mængde anlægstrafik på vejene i og omkring anlægsområdet, som kan medføre gener for omkringboende. Det fremgår af rapporten, at der er tale om en let forøgelse af trafikken på de eksisterende veje, at den helt overvejende vil forekomme i dagtimerne og vil være midlertidig og udelukkende forekomme mens arbejdet pågår. Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at trafikstøj forbundet med projektet ikke vil udgøre en væsentlig påvirkning og har ikke yderligere at tilføje.

5.2.3 Driftsfasen

5.2.3.1 Støj

I driftsfasen vil der forekomme støj fra 3 af de 7 måler- og regulatorstationer, da de skal udstyres med kompressorer og kølere. Der er tale om MR-stationerne Nørre Alslev, Guldborgsund Vest og Nakskov, som alle er placeret i det åbne land. Støj fra disse stationsanlæg reguleres i henhold til reglerne for virksomhedsstøj, hvor de vejledende grænseværdier i forhold til omkringliggende boliger i det åbne land er 55, 45 og 40 dB(A) for henholdsvis dagtimer i hverdage, aften og nat.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at de vejledende grænseværdier for virksomhedsstøj kan overholdes i forhold til alle de omkringliggende boliger med god margin. Det fremgår også, at der ikke vil være kumulative påvirkninger som følge af driftsstøj på kompressorstation Everdrup, da der ikke opstilles komponenter, som kan medføre øget støj i forhold til omgivelserne. På den baggrund vurderer Miljøstyrelsen, at projektet ikke medfører væsentlig støjpåvirkning af omkringboende i driftsfasen, hvorfor der ikke stilles vilkår herom.

5.3 Trafik

Projektet vil generere øget trafik i anlægsfasen, som kan påvirke trafiksikkerheden og fremkommeligheden på vejene til og fra arbejdspladser, rørlagerpladser og stationsanlæg. Der vil kun være yderst begrænset trafik i driftsfasen i form af servicebiler til stationsanlæg, hvorfor det ikke behandles yderligere.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der til transport af materialer estimeret vil kunne forekomme ca. 200 lastbilture til/fra hver rørlagerplads eller arbejdsareal i den periode, hvor disse pladser er i brug. Hovedparten af transporterne vil være fordelt over nogle uger, hvilket betyder, at der med levering over fire uger vil være 5 lastbilkørsler frem og tilbage pr. dag (10 lastbilkørsler i alt pr. dag). De travleste perioder vil være ved start og slut af en anlægsperiode (hvor maskiner og skurvogne køres til og fra), og i disse perioder kan der være op til 15 lastbilkørsler frem og tilbage pr. dag (30 lastbilture pr. dag) til en rørlagerplads.

De røroplagspladser/arbejdsarealer, som også anvendes til mandskabsfaciliteter, vil herudover kunne generere op til 45 personvognskørsler til og fra pladsen pr. dag. Der vil blive skiltet tydeligt ved alle arbejdspladser, og det kan komme på tale at gennemføre hastighedsnedsættelser på baggrund af tilladelser fra vejmyndighed og politiet.

Bygherrer oplyser, at gener fra tung trafik på små veje i landzonen og tæt på eller gennem byzone/landsbyer o.lign. søges minimeret ved angivelse af bestemte transportruter udenom de steder, hvor der er meget dårlige oversigtsforhold, meget smalle veje mv. Bygherrer har på baggrund af høringssvar indkommet i 1. offentlighedsfase og i dialog med kommunerne justeret og flyttet enkelte rørlager-/arbejdspladser blandt andet fra Langdyssevej til Præstø Landevej i Næstved Kommune, på Nordfalster og på Lolland ved Guldborgsund. Desuden er der omgivet forventede transportruter blandt andet syd for Nagelsti og ved LV-station Udstolpe, for at imødekomme de indkomne høringssvar.

Der vil forekomme midlertidige spærringer af veje, hvor gasrørledningen kræver opgravning af veje, men der vil forlods blive indgået aftaler med de berørte lodsejere. Bygherrer søger at minimere disse gener for trafikanter ved at opgrave i etaper, og der vil skulle indhentes tilladelser hos vejmyndigheden og politiet, ligesom der vil blive informeret ved skiltning. Ingen større veje eller jernbaner vil blive spærret, idet de krydses ved hjælp af opgravningsfri metoder. Arbejdet vil som udgangspunkt foregå om dagen medmindre vej- og banemyndigheder vil stille krav om, at det skal foregå om natten.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten, at en del af rørene muligvis vil blive sejlet til og omlastet i Vordingborg Havn eller Gedser Havn, hvorfor der kan genereres rørtransporter herfra. Bygherrer har i rapporten redegjort for, at der ikke er kapacitetsproblemer hverken på det overordnede eller lokale vejnet omkring arbejds- og rørlagerpladser. Det fremgår også af rapporten, at bygherrer i samarbejde med de respektive vejmyndigheder vil afklare, om der i visse områder herunder ved skoler skal iværksættes tiltag såsom tidsrestriktioner for kørsel af lastbiler, indførelse af lokale hastighedsgrænser eller midlertidig omlægning af skoleveje af hensyn til bløde trafikanter.

5.3.1 Kumulative forhold

I rapportens kapitel om kumulative forhold er det undersøgt, om en række andre sammenfaldende anlægsprojekter vil kunne medføre en væsentlig kumulativ påvirkning i forhold til anlægstrafik. De undersøgte projekter er Baltic Pipe, Femern Bælt-forbindelsen, Ny Storstrømsbro, Rute 9, Ringsted-Femern banen, E45 Nykøbing-Falster, Nye Biogasanlæg. Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at ingen af de undersøgte projekter vil medføre anlægstrafik i samme område eller på samme vejnet i et sådant omfang, at der vil være en væsentlig påvirkning forbundet hermed.

5.3.2 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen finder, at projektet på baggrund af den i rapporten anførte trafikmængde forbundet med anlægsarbejdet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af trafikfremkommeligheden og trafiksikkerheden på de anvendte veje i anlægsfasen, hvorfor der ikke stilles vilkår.

5.4 Sikkerhed - Risiko for gasudslip

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at etablering og drift af gasanlæg som helhed er underlagt meget strenge sikkerhedskrav baseret på internationale standarder, og at der aldrig har været udslip, brandulykker forbundet til de dele af anlægget, der er anlagt med stålør ligesom i nærværende projekt.

Det fremgår desuden af rapporten, at anlæggene er etableret med indbygget sikkerhed i forhold til omgivelserne blandt andet ved dimensionering af rørlednings godstykkelse, afstands-krav til omkringliggende bebyggelse, indbyggede alarmer i tilfælde af gasudslip og døgnbemandede overvågningscentraler, som overvåger systemer og alarmer.

Gasrørledningen er afmærket i terrænet med mærkestandere, der står med en afstand af ca. 1 km. Det er oplyst at der regelmæssigt gennemføres kontrol af gasrørledningerne til fods og ved overflyvning, så det sikres, at der ikke udføres anlægsarbejder tæt på ledningerne.

Arbejdstilsynet er myndighed for design, placering i forhold til class-location reglerne, drift, vedligeholdelse og overvågning af anlæggene.

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at den omfattende sikkerhed forbundet med anlægget betyder, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning forbundet med menneskers sundhed som følge af nærværende projekt, og har ikke yderligere at tilføje.

5.5 Landskab og visuelle forhold

De primære påvirkninger af landskabet vil være forbundet med de færdigetablerede stationsanlæg i form af MR- og LV-stationer, der sammen med markeringspæle er de primære og synlige anlæg over jorden.

5.5.1 Gasrørledningen

5.5.1.1 Landskabsinteresser og fredede områder

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at tracéet for gasrørledningen etableres i det åbne land – primært i landbrugslandskaber - og at det krydser landskaber med forskellig karakter og kvaliteter herunder bevaringsværdige landskaber, sammenhængende større landskaber og et fredet areal. Rørledningen etableres under jorden og alle arealer retableres til samme tilstand som oprindeligt uden terrænændringer, når anlægsarbejdet er gennemført. Dog kan der forekomme mindre terrænændringer inden for byggefeltet for MR-stationer og LV-stationer på højst 1 m, men på MR-station Nørre Alslev kan der være behov for terrænændring på op til 1,5 m inden for byggefeltet. Langs med gasrørledningen skal opstilles markeringspæle med en afstand af ca. 1 km. Pælene er gule og kan være op til 2 m høje.

Hvor læhegn og bevoksninger krydses af rørledningen, vil der efterlades et spor i form af en ca. 4 meter bred åbning i beplantningen, fordi der ikke må etableres bevoksning med dybtgående rødder hen over eller tæt på rørledningen.

Linjeføringen for gasledningen vil krydse et enkelt fredet område på Falster i Guldborgsund Kommune, Kalvø-Hasselø Fredningen. Området passeres ved hjælp af en underboring det pågældende sted, hvorfor der ikke sker fysisk påvirkning af arealfredningen.

5.5.1.2 Skove og levende hegn

Det fremgår af rapporten, at linjeføringen er søgt tilpasset så færrest mulige skove og bevoksninger bliver berørt, at rørledningen i videst mulige omfang blive placeret i eller tæt på skovveje, og at arbejdsbæltet generelt indsnævres til 10-15 meter, når skove krydses. I alt fire skove, som desuden er fredskovspligtige, krydses af gasrørledningen, og det er Risby Skov og Store Fredskov i Vordingborg Kommune samt Sortsø Fredskov og Hallerup Skov i Guldborgsund Kommune. Fældning vil kun komme på tale i Risby Skov og Hallerup Skov, men som nævnt i begrænset omfang, da ledningen lægges tæt på eller i skovvejen.

5.5.1.3 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at etablering af gasrørledningen ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af landskabet og visuelle forhold, hvorfor der ikke er stillet vilkår om dette emne. Der er i vurderingen lagt vægt på, at etablering af gasrørledningen i områder med landskabsudpegninger og det fredede område ikke – ud over markeringspæle - vil

efterlade synlige spor over jorden i form af markante terrænændringer, og at den fældede beplantning ved krydsning af skove og læhegn kan genplantes op til to meter på hver side af gasrørledningen, så der kun er begrænsede synlige spor over jorden som følge af anlægget.

5.5.2 Stationsanlæg

Der etableres 7 MR-stationer og 3 selvstændige LV-stationer langs strækningen.

Det fremgår af rapporten, at placering af stationsanlæg er fastlagt ud fra en række tekniske kriterier herunder at MR- og LV-stationerne skal ligge langs gasrørledningen, at krav til afstand mellem LV-stationer og afstandskrav til omgivelserne i henhold til class-location regler skal overholdes, at der skal være adgang fra offentlig vej, og at stationerne er placeret i nærheden af kommende aftagere af gassen herunder sukkerfabrikkerne i Nakskov og Nykøbing Falster. Bygherrer oplyser i rapporten, at stationsplaceringerne er afklaret med kommunale myndigheder og Vejdirektoratet og søgt indpasset i landskabet.

Af rapporten fremgår det, at MR-stationer omfatter et område på ca. 2800 m², mens arealbehov for LV-stationer er på ca. 1500 m². På MR-stationen etableres mindre bygninger på maksimalt 3,5 meters højde samt øvrigt teknisk udstyr i begrænset omfang. På LV-stationer vil eneste synlige anlæg være i max 1 m højde, herunder dæksler i terræn, lave ventilarrangementer, en mindre afblæsningsskorsten og et omgivende trådhegn. Samtlige stationsanlæg etableres i det åbne land i tilknytning til eksisterende infrastruktur. Alle stationsanlæg vil blive omgivet af afskærmende beplantning, som etableres uden for indhegningen og hurtigst muligt efter opførelsen. Beplantningsbæltet vil bestå af tre rækker beplantning, som bliver høj nok til at skjule hegn og bygninger på MR-stationerne. Beplantningsbæltet etableres med hjemmehørende arter, bestående hovedsagelig af løvfældende træer og buske suppleret af stedsegrønne planter, som kan danne tæt vækst. Beplantningen vil efter behov vedligeholdes, så højden holdes på ca. 4 – 5 m. MR-station Everdrup etableres inde på kompressorstation Everdrups areal, som vil blive omgivet af tæt bevoksning.

5.5.2.1 Landskabsinteresser og visuelle forhold

Bygherrer redegør for, at stationsanlæggene vil medføre en visuel ændring af landskabet, særligt for naboer til stationsanlæg og specielt om vinteren, hvor der ikke er løv på den omgivende beplantning. Det fremgår desuden af rapporten, at følgende stationsanlæg af tekniske årsager må placeres i områder udpeget med særlige landskabelige interesser: MR-Nørre Alslev, LV Bruntoftevej, MR Nykøbing-Falster og MR-station Guldborgsund i Guldborgsund Kommune samt MR Nakskov i Lolland Kommune. Der er udarbejdet visualiseringer af de fire MR-stationer som grundlag for at vurdere den landskabelige påvirkning i de bevaringsværdige landskaber, men ikke af LV-stationen, da der er tale om et anlæg af begrænset omfang. Det er bygherrens vurdering, at ingen af stationsanlæggene, hverken inden for eller uden for de udpegede områder, vil medføre en væsentlig påvirkning af de landskabelige interesser.

5.5.2.2 Landskabsinteresser i bygge- og beskyttelseslinjer

MR-station Nykøbing Falster etableres inden for skovbyggelinjen omkring Hallerup Skov. Stationsanlægget etableres tæt på Gedser Landevej og dermed i udkanten af skovbrynet, da der skal tages hensyn til trafikale forhold ved rundkørslen og ved Gedser Landevej. Det fremgår af rapporten, at den afskærmende beplantning omkring stationsanlægget med tiden vil medvirke til, at anlægget falder i et med skoven, når man bevæger sig i området.

5.5.2.3 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen finder, at der er tilstrækkeligt redegjort for, at de planlagte stationsanlæg ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af de landskabelige og visuelle forhold. Styrelsen har i sin vurdering lagt vægt på, at der er tale om relativt begrænsede anlæg både i højde og arealmæssigt. Anlæggene vil lokalt medvirke til at give landskabet et mere teknisk præg, men stationerne etableres på arealer, og hvor der i forvejen er infrastruktur og spredt bebyggelse, og der sker ikke påvirkning af uberørte naturområder. Hvor stationsanlæg etableres tæt på boliger kan der være en visuel gene forbundet med anlægget, men den afskærmende beplantning omkring anlæggene vil medvirke til at mindske påvirkningen.

I områder med særlige landskabelige interesser er der redegjort for den visuelle påvirkning ved udarbejdelse af visualiseringer set fra relevante positioner i landskabet. Ingen af de fire visualiserede stationer vil i væsentligt omfang begrænse vigtige udsigter i landskabet, til kirker eller

til skovbryn. Styrelsen har desuden lagt vægt på, at anlæggene vil blive omgivet af afskærmende beplantning. Sidstnævnte er en væsentlig forudsætning, hvorfor tilladelsen indeholder **vilkår nr. 11**.

5.6 Arkæologi og kulturarv

For de arkæologiske og kulturhistoriske interesser vil påvirkningen som følge af gasledningen primært være knyttet til anlægsfasen, mens påvirkning fra stationsanlæg overvejende ses i driftsfasen.

5.6.1 Gasrørledningen

Gasrørledningen etableres i det åbne land og krydser områder med kulturhistoriske interesser i alle fire berørte kommuner. Rørledningen etableres under jorden og alle arealer reetableres til samme tilstand som oprindeligt.

5.6.1.1 Beskyttede diger, fortidsminder og kulturarvsarealer

Linjeføringen for gasledningen forventes at krydse 13 diger i Næstved Kommune, 43 diger i Vordingborg Kommune, 17 diger i Guldborgsund Kommune og 1 dige i Lolland Kommune. Ved krydsning af beskyttede diger vil arbejdsbæltet blive indsnævret til 10-15 meter, og alle diger reetableres efterfølgende.

Det fremgår af rapporten, at ingen fortidsminder påvirkes af anlægsarbejdet. Anlægsbæltet for gasrørledningen vil berøre fortidsmindebeskyttelseslinjen omkring 5 fortidsminder. Kommunerne er myndighed for de påkrævede dispensationer fra henholdsvis museumsloven og naturbeskyttelsesloven, som krydsning af diger og fortidsmindebeskyttelseslinjer vil fordrer.

Påvirkning af kulturhistoriske elementer som diger og arealer inden for fortidsmindebeskyttelseslinjen i anlægsfasen er søgt minimeret ved at indsnævre anlægsbæltet mest muligt ved krydsning af disse områder. Alle diger og arealer omkring fortidsminder reetableres, hvorfor der ikke vil være synlige spor af gasrørledningen efterfølgende. Miljø- og Naturklagenævnet har ved 2 afgørelser truffet den 20. marts 2020 afgjort, at der ikke må opstilles markeringspæle på beskyttede diger.

Der gennemføres forundersøgelser i områder, hvor de ansvarlige museer, Museum Sydøstdanmark og Museum Lolland-Falster, på baggrund af en arkæologisk analyse har vurderet, at der kan være arkæologiske interesser. Særligt inden for kulturarvsarealer forventes en øget mulighed for at støde på ikke-kendte fortidsminder. Forundersøgelserne gennemføres med henblik på at afdække og sikre eventuelle forekomster af fortidsminder under jorden forud for anlægsarbejdet. På baggrund af ovenstående finder Miljøstyrelsen, at projektet ikke medfører en væsentlig påvirkning af beskyttede diger, fortidsminder og kulturarvsarealer, og der stilles ikke vilkår herom.

5.6.2 Stationsanlæg

5.6.2.1 Kulturarvsarealer og kulturmiljøer

Enkelte af stationsanlæggene er planlagt etableret inden for områder med kulturhistoriske interesser. Det gælder for MR-station Nykøbing Falster som berører to kulturmiljøer, den nedlagte *Hallerup Landsby og Gammel landevej og bebyggelse ved Hallerup Skov*. Det beskrives i rapporten, at området er sårbart over for gravning og bebyggelse. Da der gennemføres arkæologiske forundersøgelser forud for etablering af stationsanlæggene, er det vurderet, at der ikke vil ske en væsentlig påvirkning af disse områder. Stationsanlægget vil i begrænset omfang mindske indsigt til kulturmiljøet set fra Gedser Landevej, men da der er tale om et anlæg af begrænset omfang, er der ikke tale om en væsentlig påvirkning.

MR-station Guldborgsund Vest er placeret i et kulturmiljø omkring landsbyen Flintinge, og omfatter den visuelle struktur af landsbyen. Stationsanlægget vil i mindre omfang medføre en ændring af de visuelle forhold, og det fremgår af rapporten, at det ikke vil påvirke kulturmiljøet som helhed, da bygningsstrukturen fortsat kan opleves langs vejen og områdets integritet som helhed bevares.

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af kulturarvsarealer og kulturmiljøer forbundet med etableringen af de ovennævnte stationsanlæg. Styrelsen lægger i sin vurdering til grund, at der forud for etableringen igangsættes forundersøgelser af de ansvarlige museer, og at der er tale om anlæg af et begrænset omfang, som ikke vil sløre oplevelsen af de udpegede kulturmiljøer væsentligt.

5.6.2.2 Kirkeomgivelser

Ingen af stationsanlæggene er placeret inden for kirkebyggelinjer, men MR Nakskov, MR Nørre Alslev og LV Ud Stolpe Byvej vil ligge i områder omkring henholdsvis Avnede Kirke, Gundslev Kirke og Slemminge Kirke, som er udpeget til at bevare udsyn til/fra kirken i landskabet (fjernvirkning). Da omfanget af anlæggene er af begrænset omfang, vil de tre kirker fortsat have en markant rolle i landskabet. På den baggrund finder Miljøstyrelsen ikke, at der er tale om en væsentlig påvirkning i forhold til udsyn fra og indkig til kirkerne.

5.7 Rekreative interesser

De rekreative interesser inden for projektområdet kan blive påvirket midlertidigt af anlægsarbejdet, mens der ikke vil være påvirkninger forbundet med driften af anlægsarbejdet.

5.7.1 Anlægsaktiviteter og støj

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der i forbindelse med anlægsaktiviteter nær rekreative områder kan være midlertidige gener grundet anlægsstøj. De rekreative områder som påvirkes er blandt andet kyststrækningerne tæt på underboringerne ved Storstrømmen og Guldborgsund, hvor lystfiskere, forbipasserende og folk som opholder sig på stranden ud for arbejdsarealet blandt andet vil kunne opleve støj fra ramning (1-2 dage) og de øvrige aktiviteter forbundet med underboringsarbejdet, som har en samlet varighed af 8-10 måneder. Det samme er tilfældet for de omkringliggende skovområder Store Fredskov og Sortsø Fredskov på hver side af Storstrømmen. Anlægsarbejdet for gasrørledningen krydser desuden Risby Skov, og forløber tæt på Søllestedgaard og en eksisterende golfbane øst for Nykøbing Falster, som derved kan opleve midlertidige støjgener mens anlægsarbejdet pågår i den tid, at passere (ca. 700 meter pr. uge). Støjen vil ikke overstige 70 dB(A), når man opholder sig mere end 50 meter fra anlægsbæltet.

5.7.2 Stier

Det er oplyst i rapporten, at der vil ske krydsning af ca. 30 rekreative stier. Krydsning sker ved gennemgravning, hvis der er tale om mindre stier, mens stier langs større og trafikerede veje vil blive underboret. Det er vurderet, at ændringer og omlægninger af rekreative stier ikke vil udgøre en væsentlig påvirkning, idet gennemgravning og retablering af små stier enten kan gennemføres på 1-2 dage, eller alternativt vil der ske midlertidig omlægning i den periode på 3-4 måneder anlægsarbejdet pågår.

5.7.3 Jagtinteresser

Der er i rapporten redegjort for, at jagtinteresser kan blive begrænsede i den periode på 3-4 måneder, hvor anlægsarbejdet langs linjeføringen pågår pr. etape (10 km), ligesom arbejdsarealer vil lægge beslag på landbrugsarealer, hvor vildtet kan forekomme. Etablering af stationsanlæg vil permanent inddrage mindre områder på landbrugsarealer.

5.7.4 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at der ikke vil forekomme en væsentlig påvirkning af de rekreative interesser som følge af projektet. Dette skyldes, at der er tale om en midlertidig påvirkning forbundet med anlægsstøj, at der vil blive opretholdt adgang til kysterne, og at stier vil blive omlagt, såfremt anlægsarbejdet ikke kan gennemføres på få dage. Ud over jagtinteresser vil der ikke ske arealinddragelse af rekreative områder i anlægsfasen eller i driftsfasen.

5.8 Materielle goder

Projektet kan medføre begrænsninger på visse erhverv under såvel anlægsfasen som driftsfasen, mens gasrørledningen i en driftssituation vil medføre et potentiale for udvikling af andre erhverv.

5.8.1 Anlægsfasen

Der er i rapporten redegjort for, at erhverv med interesser inden for landbrug, skovbrug og jagt-/lystfiskeriinteresser vil kunne blive midlertidigt påvirket af anlægsarbejdet som følge af rådighedsindskrænkning i arealanvendelsen, påvirkning af drænforhold og anlægsstøj som forhindrer udøvelsen af erhvervet i den periode anlægsarbejdet pågår (3-4 måneder i etaper af 10 km). Alle arealer og dræn vil blive retableret efter anlægsarbejdet er udført.

Da adgang til kysten opretholdes i anlægsfasen, er påvirkningen af kystfiskeri ubetydelig.

Øvrige erhverv vurderes ikke at blive påvirket af anlægsarbejdet, ligesom midlertidig spærring eller omlægning af veje ikke vurderes at være væsentlig, da der er tale om kortvarige perioder i den tid, anlægsarbejdet pågår inden for en etape.

5.8.2 Driftsfasen

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at når gasrørledningen er anlagt, kan alle erhverv fortsætte som hidtil. Dog må der ikke dybdepløjes hen over gasledningen, ligesom der ikke må ske genplantning af skov i et servitutbelagt bælte på 2 meter på hver side af gasledningen. Bygherre har oplyst, at det samlede skovareal som ikke kan genplantes, udgøres af samlet set 0,4 ha, hvilket vurderes ubetydeligt. De etablerede stationsanlæg vil udgøre en permanent rådighedsindskrænkelse, men da der er tale om anlæg af begrænsede størrelser, vurderes påvirkningen ikke at være væsentlig.

Der er i rapporten redegjort for, at gasrørledningen vil muliggøre, at energikrævende virksomheder på Lolland og Falster kan omlægge deres energiforsyning fra kul og olie til ledningsført gas, ligesom nye industrivirksomheder, herunder biogasanlæg, kan tilsluttes gasledningen og sidstnævnte kan bidrage med biogas til gassystemet.

5.8.3 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at projektet ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af de berørte erhverv i anlægsfasen, fordi anlægsfasen vil være midlertidig og begrænset i omfang og varighed, og fordi alle arealer undtagen stationsanlæg og servitutbelagte områder i skove kan tages i brug herefter. I driftsfasen vil gasledningen udgøre et nyt infrastrukturanlæg og muliggør, at såvel eksisterende som fremtidige virksomheder kan tilslutte sig anlægget.

5.9 Luft og klima

Projektet kan medføre en påvirkning af luft og klima i anlægsfasen som følge af emissioner og udledning af CO₂ fra maskiner. I driftsfasen kan der forekomme emissioner fra stationsanlæg. Gasrørledningen har desuden potentiale som infrastrukturanlæg til at bidrage til nedbringelse af CO₂ reduktion for aftagerne af gassen sammenlignet med den eksisterende situation.

5.9.1 Anlægsfase

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår det, at luftforurening i anlægsfasen vil stamme fra emissioner fra produktion af primære materialer i form af stålrør, beton og sand, transport og brug af entreprenørmaskiner. Det samlede CO₂-aftryk fra anlægsfasen er anslået til ca. 16.500 ton CO₂ fordelt på ca. 13.000 tons CO₂ fra materialefremstilling, ca. 3250 tons fra entreprenørmaskiner og 125 tons CO₂ fra transport af materialer. Heraf udgør CO₂e fra materialer og stål langt hovedparten.

Bygherrer oplyser, at den samlede udledning af CO₂ i Danmark i 2018 var på 54,8 mio. ton CO₂-ækvivalenter. Denne udledning forventes at falde til ca. 45 mio. ton CO₂-ækvivalenter i 2030.

Rapporten konkluderer, at sammenholdt med projektets tekniske levetid på 50 år og sammenlignet med den samlede årlige udledning fra Danmark, vurderes der at være tale om en lille påvirkning.

5.9.2 Driftsfase

Driften af gasrørledningen og tilhørende MR- og LV-stationer vil have et forbrug af el og gas og vil samtidig også give anledning til emission af CO₂ og CH₄ (metan) fra flaring og ventilering. Nedenstående tabel viser, at projektet giver en samlet årlig udledning af CO₂e på 624 tons (i referenceåret 2029) fordelt på 196 tons CO₂e fra Energinets anlæg og 428 tons fra Evidas anlæg. Det er, som en worst-case betragtning, i beregningen forudsat, at der opstilles kompressorer på 3 af stationsanlæggene. De vil være nødvendige i tilfælde af, at der etableres biogasanlæg

med forbindelse til gasledningen. Hvis der ikke etableres biogasanlæg, vil elforbruget ikke være så højt som angivet, og dermed heller ikke CO₂-udledningen. Da gasrørledningen til Lol-land-Falster skal kunne muliggøre lokal produktion såvel som forbrug af biogas, indgår opstilling og miljøpåvirkningerne af de to kompressor anlæg i projektets miljøkonsekvensvurdering

Energinet	CO₂e fra elforbrug pr. år (kg CO₂e pr. år)	CO₂e fra naturgas forbrug pr. år (kg CO₂e pr. år)	CH₄ emission pr. år (kg CO₂e pr. år)	I alt (Kg CO₂e/år)
MR-station	1304	114.129	76.895	192.328
LV-station	188	264	1.799	2.251
Katodisk beskyttelsesstation	33			33
Brøndventil				1.484
Evida				
MR-station	652	88.383	24.418	113.453
LV-station	-	-	-	-
Kompressorstation	289.783		16.638	306.422
Katodisk beskyttelsesstation	109	-	-	109
Brøndventil			7.914	7.914
I alt ton CO₂e pr. år	292	203	129	624

Det er oplyst i rapporten, at da den danske elproduktion overgår mere og mere til vedvarende energi, forventes den årlige udledning fra elforbruget på projektets stationer at falde som følge heraf. På basis af ovenstående og sammenlignet med den samlede danske udledning af CO₂ på knap 45 millioner ton, vurderes det i rapporten, at påvirkning af klima i driftsfasen vil være ubetydelig. Endelig fremgår det af rapporten, at Energinet og Evida arbejder for at minimere mængden af metan, som udledes til atmosfæren blandt andet ved brug af ”nul emissionskompressor” som kan opsamle og tilbagepumpe gas, samt minimering af flaring. På den baggrund forventes den fremtidige CO₂-emission at blive lavere end angivet i tabellen.

I forbindelse med drift af gasrørledningen er identificeret to kilder til emissioner der kan lede til deposition af kvælstof og svovl. Det er 1) kedler til opvarmning af gas placeret på MR-stationerne og 2) flare og ventiler af gas på hhv. MR-stationerne hhv. LV-stationerne. Påvirkningen er ikke væsentlig, og der henvises til afsnit 5.13 om Biodiversitet og Natura 2000 5.15 for uddybende beskrivelser.

5.9.3 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen vurderer, at projektets bidrag til den samlede emission ikke er væsentligt, og der stilles ikke vilkår om afværgetiltag til nedbringelse af CO₂-emissionen fra projektet. I kumulation med den nationale udledning af CO₂ vil projektet medføre påvirkning af klimaet. Det vurderes dog at den samfundsmæssige interesse i realisering af projektet opvejer denne påvirkning.

5.10 Jord og affald

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at anlægsarbejdet for gasledningen og ved arbejdsarealer herunder for stationsanlæg ikke vil berøre arealer med jordforurening (V1 og V2 kortlagte områder).

Brændstofddepoter og øvrige tanke vil blive sikret mod spild, som kan medføre forurening, og bygherrerne stiller krav til entreprenørerne om udarbejdelse af en beredskabsplan med beskrivelse af forebyggende tiltag og håndtering af eventuelt spild af forurenende stoffer i anlægsfasen.

Jord, som opgraves ved etablering af rørledningsgraven vil dels blive lagt tilbage i graven, dels anvendt til retablering af arbejdsarealer mv. Det er oplyst, at der forventes fjernet ca. 6.300 m³ jord ved etablering af stationsanlæg (MR- og LV-stationer). Jorden vil blive transporteret til godkendt modtager af jord.

Det er oplyst, at der skal anvendes ca. 1.700 m³ boremudder i forbindelse med underboringer. Boremudder vil så vidt muligt blive genanvendt i projektet, herunder ved farvandskrydsningerne, alternativt bortskaffet hos godkendt modtager. Bygherrer har supplerende oplyst, at de er i dialog med de respektive kommuner, og at de kan anvise modtagere af boremudder.

Af rapporten fremgår det, at der samlet forventes anvendt 3.000 m³ sand til udlægning i kabelgrav og etablering af stationsanlæg. Det fremgår af rapporten at stabilgrus, bundsikring mv. fra vejarealer i det omfang det er muligt vil blive nyttiggjort i projektet ved tilbagelægning i rørgraven alternativt bortskaffet som overskudsjord efter forudgående dokumentation for eventuel forurening. Opbrudt asfalt bortskaffes til genanvendelse.

Hverken i anlægs-eller driftsfasen vil der blive genereret farligt affald.

5.10.1 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen vurderer, at projektet ikke vil generere så store affaldsmængder, at det kan blive problematisk at bortskaffe dem til godkendte myndigheder, og der skal ikke håndteres farligt affald. Miljøstyrelsen vurderer, at kommunernes affaldsregulering og regulativer sikrer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning fra det affald, projektet genererer. Endelig vil projektet ikke berøre V1 og V2 kortlagte arealer og derfor ikke mobilisere forureninger, som kan medføre risiko for påvirkninger af grundvandet. Der stilles derfor ikke yderligere vilkår.

5.11 Boremudder

Energinet har sammen med DHI udarbejdet en rapporten "Risikovurdering af boremudderprodukter, 16. august 2021" til brug for Baltic Pipe projektet (DHI, aug. 2021). Rapporten gennemgår de produkter og additiver, der anvendes ved underboringer og vurderer deres påvirkning på jord, grundvand og overfladevand. Herudover har DHI på Energinets foranledning udarbejdet rapporten "Sammendrag af Risikovurderingen af boremudderprodukter" oktober 2021 (DHI, okt. 2021) hvor påvirkning på flora og fauna under planlagt anvendelse af boremudder og ved blow-out er vurderet.

Miljøstyrelsen har d. 17. september 2021 oplyst Energinet, at de vurderede produkter på baggrund af DHI-rapporten august 2021 kan anvendes til underboring i forbindelse med Baltic Pipe projektet, uden at der er risiko for, at produkterne kan forurene jorden eller grundvandet. Miljøstyrelsen har alene med tilbagemeldingen d. 17. september 2021 forholdt sig til selve underboringen, og ikke uheldssituationer (blow-out) eller oplag af boremudderet.

Energinet og Evida henviser til ovenstående rapporter, som også i nærværende projekt anvendes som reference og grundlag for vurderinger af projektets potentielle påvirkninger på jord, grundvand, og overfladevand (indsat nedenfor):

'DHI's rapporter risikovurderer påvirkningen fra et antal produkter, der benyttes ved HDD-underboringer. De vurderes i forhold til påvirkning af jord, grundvand og overfladevand og den flora og fauna, der er knyttet til jord og overfladevand. De vurderede produkter benyttes af boreentreprenører i forbindelse med HDD-underboringer af såvel rørledninger som kabler. Flere af de vurderede produkter benyttes også i forbindelse med grundvandsboringer.

Der er ingen grundlæggende metodemæssige forskelle på de forskellige typer HDD-boringer. Forskellene består i størrelsen på det udstyr, der er nødvendigt og dermed også på størrelsen af de arbejdspladser, der benyttes. Rørledninger med stor diameter eller meget lange underboringer kræver kraftigere udstyr end korte underboringer med lille diameter. Rørledninger med en stor diameter (Baltic Pipe = 1200 mm) kræver at den indledende underboring udvides (reames) ad flere omgange end rørledningen for gasledningen til Lolland-Falster, men det er den samme boreproces, der gennemføres. Risikoen for blow-out afhænger primært af de helt lokale forhold og er dermed uafhængig af underboringstype/størrelse.

Arbejdspladsernes opbygning svarer, ud over størrelsen, også til hinanden med placering af boreudstyr, blandekar til boremudder og bassiner til recirkuleret boremudder. DHIs risikovurdering gælder derfor for alle størrelser og længder af HDD-underboringer, da der grund-

læggende er tale om samme metode og proces, og da brug af forskellige produkter kun afhænger af den konkrete entreprenørs valg og af de konkrete geologiske forhold på underboringens lokalitet. Variationen i størrelse på de nødvendige arbejdspladser har ikke noget med produkterne at gøre.

Energinet vurderer derfor, at DHI-rapporterne er dækkende for alle typer underboringer, og at risikovurderingerne er helt uafhængige af type, placering, diameter og længde på selve underboringen.'

Miljøstyrelsen er enig i vurderingerne og lægger til grund, at den forventede mængde af boremudder, der skal anvendes i nærværende projekt, ikke forventes at overstige mængderne, som er anvendt i Baltic Pipe-projektet. Diameter på rørledningen i nærværende projekt er væsentligt mindre, hvorfor der skal anvendes mindre boremudder pr. anlagt meter, og derfor efterlades mindre boremudder i borehullet for underboringen.

For en konkret vurdering af boremudders potentielle påvirkning i forbindelse med blow-out på naturområder herunder flora og fauna henvises til tilladelsens afsnit 5.13 om biodiversitet, afsnit 5.14 om bilag IV-arter, og afsnit 5.15 om Natura 2000.

5.11.1 Underboring

Det fremgår af rapporten, at bygherrer vil stille krav om, at det anvendte boremudder i nærværende projekt udelukkende indeholder additiver, som er vurderet i en rapport udarbejdet af DHI for Energinet til Baltic Pipe projektet, "Risikovurdering af borevæsker" (DHI, aug. 2021). Bygherre oplyser desuden, at der ikke vil blive anvendt to stoffer, cocamidopropyl betain og (2-Hydroxyethyl) ethylenediamine trieddikesyre, trinatrium salt, som kan være problematiske i forhold til miljøet. Miljøstyrelsen lægger det til grund, at det kun er de beskrevne additiver i DHI-rapporten (DHI, aug. 2021) undtagen de to ovennævnte stoffer, som anvendes i nærværende projekt. For at sikre, at der ikke anvendes andre produkter, skal bygherrer fremsende dokumentation over de anvendte stoffer som nævnt i **vilkår nr. 5**. Såfremt der ønskes anvendt andre stoffer, betragtes dette som en ændring af projektet, der skal anmeldes i henhold til miljøvurderingslovens bilag 2, pkt. 13a.

5.11.2 Oplag af boremudder

Af miljøkonsekvensrapporten fremgår, at der ved store underboringer etableres en start- og modtageplads, hvor der i hver ende udgraves et reservoir for det boremudder, som indpumpes under boringen til stabilisering af borehullet. Ved mindre underboringer kan der såvel etableres reservoirer eller alternativt anvendes tanke eller containere til opbevaring af boremudder. Bygherrer oplyser, at der vil blive stillet krav om, at boremudderet alene vil anvende de stoffer, som er vurderet i DHI-rapporterne undtagen to problematiske stoffer, se ovenstående afsnit.

Boremudder kommer – ud over selve underboringen – i kontakt med jorden ved reservoirerne ved start- og slutpunkterne. Fra reservoirerne recirkuleres boremudderet til brug i underboringen, som kan vare mellem få dage og op til ca. 30 dage ved farvandskrydsninger.

Boremudder siver ikke ud i området omkring reservoiret, men det er oplyst, at der vil ske en mætning af jordmatricen i grænsefladen mellem jord og borevæske. Dybden af den påvirkede jord vil afhænge af den konkrete jordsammensætning, men der er generelt tale om få centimeter – boremudderets funktion er netop at fylde borehullet ud og ikke at sive ud i den omgivende jordmatrice.

Når underboringen er afsluttet, tømmes hullet for boremudder og hullet fyldes op med den jord, der blev bortgravet ved opstart. Det vil sige hullet efterlades, akkurat tilsvarende det hulrum, som er boret til gasrørledningen. Dermed er DHI's vurdering, at de risikovurderede boremudderprodukter hverken påvirker jord eller grundvand negativt, gældende både for borehul til gasrørledningen og jordhul til opbevaring af boremudder.

Miljøstyrelsen vurderer på baggrund af ovenstående og DHI rapporterne "Risikovurdering af boremudder produkter" August 2021 og DHI rapporten "Sammendrag af Risikovurderingen af

boremudderprodukter" oktober 2021, at aktiviteten med de risikovurderede boremudderprodukter hverken påvirker jord eller grundvand negativt, gældende både for borehul til gasrørledningen og reservoirer til opbevaring af boremudder.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at det er de berørte kommuner som meddeler § 19 tilladelse efter Miljøbeskyttelsesloven til oplag af boremudderet. § 19 omhandler ikke beskyttelse af overfladevand. Bygherrer skal derfor sikre, at gruberne anlægges, så der ikke kan ske overløb til omgivelserne, herunder også under regn. I rapporten er det oplyst at reservoirerne kan anlægges tæt på terrestrisk beskyttet natur. Der stilles derfor **vilkår 6** om, at boremudder i anlægsfasen ikke må komme i kontakt med beskyttede naturområder for eksempel ved afstrømning fra arbejdsarealer eller spild.

5.11.3 Blow-out

Det er i miljøkonsekvensrapporten oplyst, at under udførelsen af styrede underboringer vil der være en risiko for blow-outs, som medfører tab af boremudder til omgivelserne. Et blow-out er en utilsigtet hændelse, som bygherrer søger forhindret og afhjulpet gennem planlægning og overvågning.

Bygherrer oplyser, at inden underboringerne igangsættes, vil der blive foretaget geotekniske undersøgelser, som har til formål at tilrettelægge og dimensionere underboringen herunder at placere underboringen i bedst egnede jordlag for at eliminere risiko for blow-out. Miljøstyrelsen er enig med bygherrer i, at planlægning af underboringen, herunder især de geotekniske undersøgelser, er vigtige elementer for at minimere risikoen for blow-out.

Det fremgår desuden af miljøkonsekvensrapporten, at der vil blive udarbejdet beredskabsplaner, som skal sikre, at en hurtig ageren, samt at skaden søges inddæmmed hurtigst muligt, hvilket fastholdes i **vilkår 7**. Bygherrer skal sikre, at entreprenørerne er bekendt med beredskabsplanen for blow-out og stiller **vilkår nr. 8** om dette.

Endelig har bygherrer oplyst, at der ikke vil blive anvendt boremudderprodukter og additiver, som indeholder Cocamidopropyl betain og (2-Hydroxyethyl) ethylenediamine trieddikesyre, trinatrium salt, da det ikke kan udelukkes, at de kan medføre en skade på miljøet. For at sikre, at disse produkter ikke anvendes, skal bygherrer fremsende dokumentation over de anvendte stoffer og stiller derfor **vilkår nr. 5**

5.12 Miljøuheld

Ved uheld skal det sikres, at påvirkningens omfang mindskes mest muligt. Dette sikres dels ved at uheldet stoppes hurtigst muligt, og at der iværksættes tiltag med det samme, som kan begrænse udbredelsen af uheldet. Dette forudsætter, at entreprenørerne er gjort bekendt med hvilke tiltag, de skal iværksætte ved uheld. Der stilles derfor **vilkår nr. 7** om, at Energinet og Evida skal udarbejde en beredskabsplan, der som minimum skal indeholde beskrivelser og procedurer for håndtering af miljøfremmede stoffer, spild og blow-out, så forurening herfra begrænses. Beredskabsplanen skal herunder anviser metoder til begrænsning af spredning af forureningen i de forskellige naturtyper, vandområder og jordbundsforhold.

For at sikre beredskabsplanens anvendelse vil Miljøstyrelsen stille vilkår om, at Energinet og Evida skal udarbejde en procedure, der sikrer, at alle tilsynsførende, entreprenører og deres medarbejdere, er bekendt med, hvad der skal foretages ved et uheld og hvilke tiltag, der skal sættes i værk.

Endvidere skal der udleveres materiale til personen i marken, f.eks. en kort oversigtlig pjeces, gribekort eller lignende, der fortæller, hvad der straks skal foretages ved uheld. Proceduren skal bl.a. indeholde oplysninger om kontakt til den kommunale miljøvagt, og at afværgetiltag skal aftales med miljøvagten. Dette skal som minimum også fremgå af de udarbejdede pjecer/gribekort eller lignende. Energinet og Evida skal ligeledes sikre, at alle entreprenører og deres medarbejdere løbende bliver holdt orienteret om proceduren (**vilkår nr. 8**).

Efter et miljøuheld, der indirekte eller direkte kan påvirke beskyttet natur, beskyttede arter eller målsatte vandforekomster, skal Energinet eller Evida snarest og senest 5 hverdage efter uheldet (**vilkår 9**) fremsende en redegørelse til Miljøstyrelsen med oplysninger om:

- uheldets art (hvad (produkt/indhold/omfang/mængder), hvordan og hvorfor er uheldet sket)
- tidslige udstrækning
- vurdering af påvirkning på miljøet
- hvad der er foretaget for at begrænse påvirkningen
- hvad der er gjort for at bringe det påvirkede område tilbage til det oprindelige
- hvad der er aftalt med miljøvagten
- hvordan det sikres, at et tilsvarende uheld ikke sker igen.

Det gøres opmærksom på at spild af olieprodukter mv skal indmeldes til den berørte kommune. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at spild bortgraves 100 %, og der følges op med rentjordsprøver til dokumentation for at forureningen er fjernet. På den baggrund vurderer Miljøstyrelsen ikke, at der er behov for at blive orienteret om spild af olieprodukter mv.

5.13 Biodiversitet - beskyttet natur, skov, dyr og planter

De mulige påvirkninger som projektet kan medføre på beskyttet natur, skove, dyr og planter vil primært være knyttet til etablering af gasledningen i anlægsfasen. Der vil dog ikke ske anlægsarbejder i beskyttet natur herunder etablering af stationsanlæg. I driftsfasen vil påvirkning være knyttet til restriktioner mod etablering af beplantning hen over gasledningen, ligesom der er undersøgt mulige påvirkninger fra stationsanlægs udledning af kvælstof- og svovldepositioner. Der vil ikke være påvirkninger forbundet med udledning af vand fra trykprøvning.

Nedenfor er Miljøstyrelsens vurdering af rapportens beskrivelser uddybet og eventuelle vilkår begrundet.

5.13.1 Beskyttet natur, søer og vandløb

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at etablering og drift af gasrørledningen ikke vil medføre en væsentlig påvirkning af naturområder, søer eller vandløb omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, idet krydsning af alle vandløb og beskyttede naturområder sker ved underboring eller opgravningsfri krydsninger.

Der kan være en risiko for påvirkning af beskyttet natur forbundet med blow-out i forbindelse med underboringer, men den er vurderet ubetydelig. En væsentlig forudsætning herfor er, at der udarbejdes en beredskabsplan som indeholder fyldestgørende tiltag (se afsnit 5.12 Miljøuheld) både for forebyggelse af miljøuheld og efterfølgende aktiviteter for at begrænse skaden. Miljøstyrelsen stiller på den baggrund **vilkår nr. 7 og 9**.

Herudover er en væsentlig forudsætning, at der i projektet udelukkende anvendes additiver i boremudder, som ifølge DHI's rapporter (DHI, aug. 2021 og DHI okt. 2021) er vurderet uskadelige for jord og grundvand, overfladevand, jordlevende organismer, planter, fugle, pattedyr og padder. For at sikre, at der ikke anvendes andre produkter, skal bygherrer fremsende dokumentation over de anvendte stoffer og stiller derfor **vilkår nr. 5**.

For yderligere begrundelser for, at projektet ikke vurderes at medføre en påvirkning af vandløb henvises til afgørelsens afsnit 5.1 Overfladevand, grundvand og drikkevand.

Det fremgår af rapporten, at ingen arbejdsarealer, røroplagspladser eller midlertidige arbejdsveje etableres inden for beskyttet natur eller tæt på beskyttede vandløb, ligesom anlægsbæltet tilpasses eller indsnævres, hvor det passerer tæt forbi beskyttet natur, hvorfor der ikke vil være en påvirkning heraf. Miljøstyrelsen finder, at dette er en væsentlig forudsætning, som bør fastholdes og stiller på den baggrund **vilkår nr. 12**. Ved udledning af trykprøvevand til Guldborgsund vil slangen med vand skulle ligge i op til 58 timer på en beskyttet strandeng. Der er tale om et slået areal i tilknytning til en bådeplads, og Miljøstyrelsen er enig i rapportens vurdering af, at der vil ikke være en væsentlig påvirkning på områdets plantesamfund eller hydrologi, idet naturtilstanden ikke vil blive ændret på baggrund af denne aktivitet.

5.13.2 Bygge- og beskyttelseslinjer

Det konkluderes i rapporten, at anlægsarbejdet indenfor bygge- og beskyttelseslinjer omkring sø, åer og skove ikke medfører en væsentlig påvirkning. Miljøstyrelsen er enig heri, da der er tale om midlertidige arbejder i terrænen som retableres efterfølgende. Kommunerne er myndighed for eventuelle dispensationer fra naturbeskyttelseslovens § 16. Der henvises i øvrigt til Miljøstyrelsens vurdering af påvirkning af øvrige bygge- og beskyttelseslinjer i afgørelsens afsnit 5.5 Landskab og visuelle forhold og afsnit 5.6 Arkæologi og kulturhistorie.

5.13.3 Skove, levende hegn, beskyttede diger

Det fremgår af rapporten, at der i anlægsfasen vil blive fældet bevoksning, hvor denne krydses af anlægsbæltet. Fældning vil generelt kunne ske i anlægsbæltets fulde bredde på 30 meter, men vil blive indsnævret til 10-15 meter i områder, hvor der blandt andet af hensyn til beskyttede dyrearter vil være behov herfor. Der henvises til afsnit 5.14 om bilag IV-arter for uddybning af dette. Omkring gasrørledningen vil der af sikkerhedshensyn blive tinglyst en servitut, som forhindrer tilplantning inden for en afstand af 2 meter på hver side af gasrørledningen.

Bygherrer oplyser, at linføringen er søgt tilpasset så færrest mulige skove og bevoksninger bliver berørt, at rørledningen i videst mulige omfang blive placeret i eller tæt på skovveje, og at arbejdsbæltet generelt indsnævres til 10-15 meter, når skove krydses. I alt fire skove, som desuden er fredskovspligtige, krydses af gasrørledningen, og det er Risby Skov og Store Fredskov i Vordingborg Kommune samt Sortsø Fredskov og Hallerup Skov i Guldborgsund Kommune. Fældning vil kun komme på tale i Risby Skov og Hallerup Skov, men som nævnt i begrænset omfang, da ledningen lægges tæt på eller i skovvejen. Miljøstyrelsen er enig i, at den begrænsede rydning svarende til 0,8 ha, ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på de berørte skove. Det skyldes, at der efterfølgende kan genplantes i en afstand af 2 meter fra gasrørledningen, og der vil ikke blive fældet flagermusegnede træer ved krydsning af skovene eller i øvrigt gennemføres fældning af bevoksning, som kan medføre en væsentlig påvirkning af dyre- og planteliv i området. Fældning og gennemførelse af anlægsarbejder i fredskov vil kræve en forudgående dispensation fra skovloven, og Miljøstyrelsen Storstrøm er myndighed.

Gasrørledningen vil såvel i anlægs- som i driftsfasen påvirke en række levende hegn grundet fældning af bevoksning. Hegnene kan ikke reetableres fuldstændig, idet det skal sikres, at der hele tiden er et frirum på 2 meter på hver side af gasrørledningen af hensyn til fremkommelighed. Der kan derfor i servitutter blive stillet krav om, at der ikke må efterplantes med bestemte typer af beplantning, som kan være til skade for ledningen.

Styrelsen finder det væsentligt, at fældning af bevoksning minimeres mest muligt og at rydede levende hegn genoprettes straks efter etableringen af rørledningen er tilendebragt, så deres økologiske funktion og lævirkning genetableres. Derfor stilles **vilkår 14**, hvor fældning af levende hegn skal begrænses til max. 15 m. Dokumentation for reetableringen skal kunne forevises Miljøstyrelsen på forlangende i form af for eksempel billedmateriale fra før og efter anlæggets etablering.

Ca. 80 diger vil blive krydset af linjeføringen, og det vil ske med reduceret arbejdsbælte på 10 meter. Da alle diger reetableres, vil påvirkningen være midlertidig og muliggøre genindvandring af planter og dyr. To diger ved Ørslev og Store Fredskov vil blive underboret af hensyn til forekomst af markfirben og gamle træer på selve diget. Miljøstyrelsen finder på den baggrund, at der ikke vil være tale om en væsentlig påvirkning af diger som spredningskorridorer, hvorfor der ikke stilles vilkår herom. Kommunerne er myndighed for dispensation til digekrydsninger i henhold til museumsloven.

5.13.4 Lavbundsområder og økologiske forbindelser

Krydsning af lavbundsområder vil blive gennemført uden hindring for, at der i fremtiden kan gennemføres vådområdeprojekter i disse områder. Dette vil ske ved etablering af betonryttere omkring gasrørledningen, som forhindrer opdrift i tilfælde af vandstandshævninger i området. Økologiske forbindelser vil blive krydset flere steder og gasrørledningen vil hindre, at der kan etableres beplantning i et bælte på 4 meter hen over ledningsanlægget. De økologiske forbindelser kan bestå af både naturområder, vandløb, skove og markarealer. Der vil ikke være nogen

påvirkning af naturområder, ligesom det konkluderes at vandløb og skove ikke påvirkes i væsentligt omfang. På den baggrund er det Miljøstyrelsens vurdering, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af økologiske forbindelser forbundet med nærværende projekt.

5.13.5 Stationsanlæg

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at alle stationsanlæg etableres på dyrkede arealer uden at berøre naturområder eller fordrø fældning af bevoksning. Der etableres afskærmende beplantning omkring både LV- og MR-stationsanlæggene bestående af hjemmehørende og hovedsageligt løvfældende arter senest et år efter, at stationsanlæggene er etablerede.

Der er gennemført beregninger af kvælstof- og svovldepositioner fra de nye MR-stationer, som viser, at der ikke vil forekomme påvirkning af naturområder eller arter knyttet hertil grundet depositionsens begrænsede omfang og afstanden til skov- og naturområder fra stationerne.

MR-station Everdrup og MR-station Nykøbing Falster etableres inden for skovbyggelinjen omkring henholdsvis Tågeskov Hestehave og Hallerup Skov. MR-station Everdrup etableres inde på kompressorstation Everdrups areal og vil ikke medføre en væsentlig påvirkning af skoven, da kompressorstationen er omgivet af bevoksning. MR-station Nykøbing Falster etableres på dyrket areal i tæt tilknytning til den eksisterende omfartsvej Gedser Landevej. Imellem Hallerup Skov og stationsanlægget ligger den eksisterende vej Hallerupvej, og styrelsen er enig i bygherrers vurdering af, at stationen ikke vil udgøre en spredningsbarriere for dyre- eller planteliv mellem skoven og øvrige naturområder i nærheden. De to stationsanlæg vil være undtaget krav om dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 17 om skovbyggelinje, da de er omfattet af Landsplandirektiv for Gasledning til Lolland-Falster.

På baggrund af ovenstående er det samlet set Miljøstyrelsens vurdering, at etablering af de beskrevne stationsanlæg ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på beskyttet natur, skove, dyr og planter, og der stilles ikke vilkår herom.

5.14 Bilag IV-arter

Inden for projektområdet findes en række bilag IV-arter, hvoraf en del er registreret i området ved feltundersøgelser som en del af dette projekt eller andre projekter med delvist sammenfaldende projektområder. Der er gennemført vurdering af påvirkning på følgende arter/artsgrupper: Flagermus, krybdyr (markfirben), padder (stor vandsalamander, spidssnudet frø, springfrø, grøn frø, løvfrø (samt ikke artsbestemte brune frøer)), pattedyr (marsvin, hasselmus) og insekter (eremit). Hasselmus er ikke registreret inden for men i nærheden af projektområdet.

Miljøstyrelsen bemærker, at det fremgår af EU-kommissionens vejledning om streng beskyttelse af bilag IV-arter (12-10-2021), at for at artikel 12, stk. 1, litra d), er overholdt, skal der være en høj grad af sikkerhed for, at de eventuelle afværgeforanstaltninger, der foreslås taget i brug for at undgå enhver beskadigelse eller ødelæggelse, er tilstrækkelige, og foranstaltningerne bør være indført i rette tid og i passende form for at undgå enhver beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder. Derudover skal der anlægges en bred definitionen af yngle-rasteområde.

5.14.1 Flagermus

Flagermus kan potentielt blive påvirket af anlægsarbejdet fra støj, lys samt fældning af bevoksning, som udgør fouragerings-, yngle- eller rasteområder. I driftsfasen vil der ikke forekomme påvirkning fra gasrørledning eller stationsanlæg.

Følgende arter af flagermus er påvist ved feltundersøgelser i forbindelse med nærværende projekt: vandflagermus, bredøret flagermus, dværgflagermus, pipistrelflagermus, brunflagermus, sydflagermus, skimmelflagermus og trolldflagermus. Øvrige arter er registreret i projektområdet i forbindelse med andre undersøgelser og tilgængelige data: Brandts flagermus, damflagermus, stor museøre, langøret flagermus og frynseflagermus.

Bygherrer oplyser, at projektets linjeføring og placering af stationsanlæg er tilrettelagt således, at fældning af træer minimeres mest muligt. Linjeføringen er på baggrund af feltundersøgelser tilpasset således, at der ikke vil blive fældet flagermusegnede træer, hverken i de to skove, som krydses af linjeføringen ved gennemgravning (Hallerup Skov og Risby Skov) eller i levende

hegn. Feltundersøgelserne er gennemført som beskrevet i forvaltningsplan for flagermus. De enkelte lokaliteter med levende hegn, træklynger og beskyttede sten- og jorddiger er gennemgået i miljøkonsekvensrapportens tabel 18-2 og 18-3. Ved feltundersøgelserne blev skovområder, levende hegn, diger og øvrige bevoksninger i projektområdet gennemgået for at lokalisere egnede levesteder i relevante træer med hulheder, sprækker og løs bark mv.

Gasrørledningen krydser naturområder ved opgravningsfri metode, og ledningens placering på overvejende dyrkede arealer medfører, at yngle-, raste- eller fourageringsområder for flagermus ikke forstyrres af anlægsarbejdet på disse strækninger. Ydermere vil anlægsarbejdet primært foregå i dagtimerne, hvor flagermusene ikke er aktive. Ved Store Fredskov og Sortsø Fredskov kan flagermus blive forstyrret af støj fra ramning af spuns (1-2 dages varighed) samt øvrige anlægsarbejder (8-10 måneders varighed) og søge til andre dele af skoven. Påvirkningen er midlertidig og kun relevant for de dele af skoven, som ligger tæt på arbejdsarealet, hvorfor områdernes økologiske funktionalitet ikke påvirkes.

Ledelinjer for flagermus kan udgøres af såvel levende hegn og diger. Disse gennemrydes midlertidigt i en bredde af henholdsvis op til 30 meter og 10-15 meter. I rapporten er der kun foretaget en vurdering af krydsning af diger, og det fremgår, at den uhindrede passage og det relativt korte ophold i diget, ikke vil have en betydning for digets funktion som spredningskorridor for de strukturbundne arter som vandflagermus og langøret flagermus, og at den økologiske funktionalitet derfor er opretholdt. Miljøstyrelsen finder ikke, at der er grundlag for at skelne mellem beplantning på diger og i levende hegn i vurderingen af den økologiske funktion, og stiller på den baggrund **vilkår nr. 14** om, at fældning af levende hegn bør indskrænkes til et bælte på 10-15 meter, ligesom hegnene efterfølgende skal genplantes.

Alle stationsanlæg vil blive placeret på dyrkede arealer i det åbne land uden behov for fældning af træer. De vil blive omgivet af bevoksning, som potentielt kan udnyttes til fødesøgning af flagermus. MR-station Nykøbing Falster vil blive placeret tæt på skovbrynet omkring Hallerup Skov men med en eksisterende vej herimellem. På den baggrund vurderes det, at dette stationsanlæg ikke vil påvirke skovbrynets økologiske funktionalitet.

Miljøstyrelsen finder, at undersøgelserne er gennemført i overensstemmelse med forvaltningsplan for flagermus og, at projektet ved gennemførelse af fastsatte vilkår, ikke påvirker flagermusenes yngle- og rasteområdernes økologiske funktionalitet. Da der er tale om en strengt beskyttede arter efter habitatdirektivets bilag IV, stilles **vilkår 22** om, at der ikke må ske fældning af træer, der er egnede yngle- eller rasteområder for flagermus.

5.14.2 Markfirben

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at krybdyr, som markfirben, potentielt kan blive påvirket i forbindelse med anlægsarbejder, der berører diger eller andre levesteder for markfirben, eller de kan blive skadet af gravearbejder, kørsel med maskiner og lignende. Der vil ikke forekomme påvirkninger i driftsfasen fra gasrørledningen, da alle diger retableres, eller fra stationsanlæg, som alle etableres på dyrkede arealer uden påvirkning af markfirbens levesteder.

Der er i forbindelse med feltundersøgelser undersøgt i alt 23 diger inden for projektområdet, hvoraf 8 blev anset som egnede levesteder for markfirben. Der blev ikke registreret markfirben på disse 8 diger, hvorfor de krydses ved gennemgravning med efterfølgende retablering. Diget MF 25 (ved Snesere) er registreret med markfirben men passeret et andet sted, hvor det er groet til i høje græsser og dermed uegnet levested for markfirben. Ved dige MF18 (nord for Ørslev) er registreret et ubestemt firben, og af forsigtighedshensyn vil dette dige blive underboret. Bygherre har supplerende oplyst, at der bliver opstillet midlertidige paddehegn på begge sider af dige MF18, så der ikke er risiko for, at individer af markfirben bevæger sig ind i anlægsområdet.

Dige MF26 øst for Store Fredskov, hvor der er registreret markfirben, krydses ligeledes ved underboring, og diget vil desuden blive midlertidigt afgrænset med paddehegn mod nord, øst og syd, for at undgå påvirkning fra anlægsarbejder ved farvandskrydsningen ved Færgestrømmen, som vil vare 8-10 mdr. Herudover opstilles supplerende paddehegn af hensyn til markfirben syd for samme dige som ekstra foranstaltning.

På baggrund af ovenstående afværgetiltag vurderer Miljøstyrelsen, at digernes økologiske funktionalitet for markfirben kan opretholdes. Disse beskrevne tiltag er væsentlige forudsætninger for vurderingen, hvorfor der stilles **vilkår nr. 15 og 16**. Det vil fordrø dispensation fra Artsfredningsbekendtgørelsen at opstille paddehegn, og Miljøstyrelsen er myndighed.

5.14.3 Padder

Projektet kan potentielt påvirke padder i anlægsfasen, hvor padder blandt andet kan blive kørt over, blive fanget i rørgraven eller på anden måde skades af gravearbejde mv., når de vandrer. Herudover kan yngle- og rasteområder potentielt blive ødelagt ved direkte fysisk forstyrrelse. I driftsfasen vil der ikke være nogen påvirkning hverken fra gasrørledningen eller stationsanlæg.

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der ifølge tilgængelige data potentielt findes følgende bilag IV-padder inden for projektområdet: Stor vandsalamander, spidssnudet frø, springfrø, grøn frø, løvfrø. Hvor der ikke er sket artsbestemmelse af brune frøer, er denne gruppe medtaget som forsigtighedsprincip.

160 af de omfattede vandhuller i projektområdet anses på baggrund af eksisterende data eller gennemførte feltundersøgelser som egnede levesteder for padder. I vandhullerne er der ud fra eksisterende data og feltundersøgelserne fundet bilag IV-padderne: Stor vandsalamander, springfrø, og løvfrø foruden uspecificerede padder. I miljøkonsekvensrapportens tabel 18-4 er det beskrevet, hvor og hvorledes bilag IV-padder kan blive påvirket af projektet, og med hvilke planlagte afværgeforanstaltninger en væsentlig påvirkning kan minimeres eller undgås.

Det fremgår af rapporten, at der ikke vil ske påvirkning af beskyttet natur herunder eventuelle yngle- og rasteområder for padder, idet de krydses ved opgravningsfri metode eller arbejdsbæltet indsnævres ved passage af beskyttet natur, så der ikke sker overlap med beskyttet natur. Ligeledes undgås overlap med mindre vandhuller, ved at arbejdsbæltet indsnævres ved passage heraf, således at der ikke sker direkte fysisk påvirkning af mindre vandhuller. Projektet vil således ikke medføre direkte påvirkning af ynglelokaliteter for padder. Ledningsgraven vil imidlertid passere mellem yngle- og rasteområder for padder og krydse gennem mulige rasteområder for padder, herunder levende hegn, sten- og jorddiger og skovarealer. Ved etablering af gasrørledningen, herunder gravning af kabelgraven og rydning af arbejdsområdet, vil det konkrete areals værdi for padder risikere at blive formindsket med en påvirkning af den økologiske funktionalitet til følge. Der vil desuden være risiko for individdrab i de tilfælde, hvor ledningsgraven står åbent i paddernes aktive periode, eller der graves i vinterrasteområder i den periode, hvor padderne opholder sig her. Den aktive periode for stor vandsalamander og springfrø er 1. februar til 31. oktober, dog for stor vandsalamander uden perioden 1. maj til 1. juli, hvor de voksne salamandre er yngleaktive, og ikke opholder sig på de terrestriske levesteder. For spidssnudet frø og løvfrø er det 15. marts til 15. oktober.

Der er indarbejdet omfattende og konkrete afværgetiltag for at undgå at beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområde og undgå forsætligt drab af padder. Afværgetiltag består af tilpasning af linjeføring, opsætning af paddehegn omkring overvintringsrastelokaliteter og i områder, hvor padder potentielt skal passere kabelgrav og arbejdsarealer for at vandre mellem yngle- og rasteområder samt etablering af erstatningsrastesteder, hvis rasteområder berøres af anlægsarbejdet.

Hvor rørgraven passerer mellem potentielle yngle- og rasteområder (jf. tabel 18-4 i miljøkonsekvensrapporten) opsættes paddehegn, hvis anlægsarbejdet sker fra 1. februar, når dagtemperaturen er over 5 °C frem til 1. november. Der skal nedgraves spande på den side, hvor vandringen forventes at foregå. Hvis det er i foråret, vil padderne vandre mod vandhullerne, og spandene skal derfor placeres modsat rørgraven mod rasteområdet. Spandene skal tømmes to gange dagligt (morgen og aften) og flyttes over til yngleområde og omvendt efter Sankt Hans. Flytningen af padder, forestås af en fagkyndig person. De steder, hvor der ikke opsættes paddehegn langs arbejdsarealerne, skal den åbne grav til gasrørledningen dagligt gennemgås for padder, som er faldet i rørgraven, og der skal ske afsøgning under maskinel, inden dette tages i brug.

Miljøstyrelsen gør opmærksom på, at der skal søges om dispensation efter artsfredningsbekendtgørelsen til indsamling og flytning (håndtering) af padder.

Ved ansøgning kan der laves en samlet ansøgning der dækker alle projektaktiviteter. Et ansøgningsskema kan finde på <https://mst.dk/natur-vand/natur/national-naturbeskyttelse/beskyttede-arter/fredede-dyr-og-planter/>. Der er 4 ugers behandlingstid.

Inden for projektområdet er der ud over de beskyttede naturområder ligeledes skovområder, levende hegn, sten- og jorddiger, som er egnet som overvintringssted for padder. I tabel 18-3 er stendiger, levende hegn og skovområder, som er potentielt egnede overvintringssteder for padder og som gennemgraves i forbindelse med projektet oplyst. Det oplyses, at de potentielle overvintringslokaliteter, som kan blive påvirket, ikke ligger i umiddelbar tilknytning til yngle- vandhuller, påvirkningen fra projektet er midlertidig og der inddrages kun en mindre del af overvintringslokaliteter. For at undgå påvirkning af den økologiske funktionalitet stilles der vilkår om, at der skal etableres erstatningsrastesteder af mindst samme kvalitet og omfang som rasteområder, der beskadiges/ødelægges. Erstatningsrastestederne skal være etableret inden padderne går i vinterrast dvs. senest den 15. september, og der skal opstilles paddehegn om arbejdsområdet i perioden 15. april til 1. september.

Foranstaltningerne til opretholdelse af økologisk funktionalitet i forbindelse med dette indgreb, vurderes at være fuldt dækkende, når de stillede vilkår er opfyldt. Ved den beskrevne brug af afværgeforanstaltninger vurderes det således, at projektet ikke vil medføre negativ påvirkning af padder. Områdernes økologiske funktionalitet kan anses som opretholdt for de beskyttede arter. Det vil fordrer dispensation fra Artsfredningsbekendtgørelsen at opstille paddehegn, og Miljøstyrelsen er myndighed.

5.14.4 Marsvin

Marsvin forekommer såvel i Storstrømmen som i Guldborgsund. Det er vurderet i rapporten, at marsvin ikke blive påvirket af støj fra ramning på land, da støjen ikke kan forplante sig ud i vandet. Et blow-out på landjorden kan potentielt medføre en påvirkning af marsvin. I afsnit 5.15 om Natura 2000 er der redegjort for, at sandsynligheden for, at boremudder fra et blow-out på landjorden skulle nå ud i havmiljøet er meget lille og i tilfælde af at det skulle ske, vil mængden være begrænset og påvirkningen vil være kortvarig, da boremudderet hurtigt vil spredes med havvandet. Et blow-out på landjorden vurderes på den baggrund ikke at kunne medføre beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for marsvin.

Det fremgår af beskrivelser og vurderinger af påvirkning af vandkvalitet i Natura 2000 område N173 i Guldborgsund i forbindelse med udledning af trykprøvevand, at: ... 'udledningen ikke vil forringe kystvandområdets økologiske eller kemiske tilstand eller tilstanden af områdets kvalitetselementer. Ingen af arterne eller naturtyperne på udpegningsgrundlaget er følsomme over for en kortvarigt øget mængde tungmetal i vandet i Guldborg Sund. Udledning af trykprøvevand vurderes derfor ikke kunne medføre beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for marsvin.

5.14.5 Eremit

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at der i forbindelse med gennemgang af data ikke er fundet tidligere registreringer af eremit inden for undersøgelsesområdet. Arterne er ikke aktivt eftersøgt i forbindelse med feltarbejdet, men de træer, som findes i projektområdet er besigtiget i forbindelse med gennemgang af flagermusegnede træer. Eremit er tæt knyttet til gamle hule træer, og der skal ikke fældes hule træer i forbindelse med anlægsarbejdet. De træer, der skal fældes, vurderes at være uegnede for eremit. Arten vurderes derfor ikke yderligere. Miljøstyrelsen er enig i denne konklusion.

5.14.6 Hasselmus

Der er registreret hasselmus i Svennerup Skov ca. 1 km nord for undersøgelsesområdet, i Hovskov ca. 1,4 km øst for undersøgelsesområdet. På arter.dk samt Naturbasen findes registreringer af hasselmus i Gavevænge skov 1,3 km nordøst for området, og på arter.dk et enkelt fund af tre reder i Storskov ca. 1,5 km nordvest for linjeføringen. Hasselmus er desuden eftersøgt i Tågeskov Hestehave, som ligger nord for Everdrup kompressorstation men ikke lokaliseret trods det, at skoven er vurderet egnet som hasselmuslokalitet.

Det er oplyst i rapporten, at der i forbindelse med projektet gennemgraves et levende hegn syd for kompressorstationen. Hvor rørledningen krydser hegnet, er det dog hullet og vurderes af yderst begrænset værdi for hasselmus som yngle- eller rasteområde og uden værdi som spredningskorridor, da hegnet på den konkrete lokalitet kun udgøres af et enkelt træ/buske i bredden. Hegnet er placeret ca. 600 meter syd for Tågeskov Hestehave men står ikke længere i forbindelse med skovområdet via levende hegn, da der er gennemført fældning af bevoksning og etablering af en vej i forbindelse med etablering af kompressorstationen. Da arten har en ret lille aktionsradius på op til 70 meter, og hegnet ydermere ikke er vurderet egnet som habitat, vurderes det ikke sandsynligt, at hasselmus findes i det pågældende hegn.

Miljøstyrelsen er enig i rapportens konklusioner om, at der ikke sker påvirkning af den økologiske funktionalitet ved gennembruddet af det levende hegn grundet hegnets tilstand og det faktum, at der ikke længere er forbindelse til Tågeskov Hestehave, hvor arten ikke er fundet men vurderet egnet som levested eller andre egnede levesteder. Der stilles dog generelt vilkår om indsnævring af arbejdsbælter ved krydsning af levende hegn og efterfølgende genetablering af levende hegn.

Der vil ikke være nogen påvirkning af individer eller den økologiske funktionalitet i driftsfasen, da gasledningen er nedgravet og levende hegn genplantes i en afstand af to meter på hver side af ledningen. Stationsanlæg vil ikke medføre en påvirkning, idet nærmest stationsanlæg er placeret mere end 18 km fra området.

5.15 Natura 2000-områder

Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten at projektet forløber tæt på et Natura 2000-område ved Storstrømmen (N168 "Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund") og krydser et Natura 2000-område ved Guldborgsund (N173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand"). Projektet skal desuden etableres inden for en afstand af 2 km fra fire andre Natura 2000 områder på land. De seks nævnte områder er:

- N168 "Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund" indeholdende habitatområde H147 samt fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89
- N173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand" indeholdende habitatområde H152 samt fuglebeskyttelsesområderne F82, F83, F85 og F86
- N175 "Horreby Lyng og Listrup Lyng" indeholdende habitatområde H252 og fuglebeskyttelsesområde F124
- N176 "Krenkerup Haveskov" indeholdende habitatområde H155
- N177 "Maribosøerne" indeholdende habitatområde 156 samt fuglebeskyttelsesområde F87
- N256 "Bangsebro Skov og Sønder Kohave" indeholdende habitatområde H265

Der er udarbejdet væsentlighedsvurderinger for alle de nævnte Natura 2000 områder. På baggrund heraf kan det udelukkes, at projektet medfører en væsentlig påvirkning på alle arter og naturtyper i område N175, N176, N177 og N256.

På baggrund af væsentlighedsvurderingen har en væsentlig påvirkning ikke kunnet udelukkes på alle arter og naturtyper i Natura 2000-område N168 og N173, hvorfor der er udarbejdet konsekvensvurderinger for disse arter og naturtyper.

Det fremgår af rapportens habitatkonsekvensvurdering, at projektet ikke vil skade de arter og naturtyper, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-områderne N168 og N173 på baggrund af de tilpasninger og afværgeforanstaltninger, som er indarbejdet i projektet.

Om forholdet til de offentliggjorte forslag til Natura 2000-planer 2022-2027, som for tiden er i høring, henvises til afsnit 2.4.

Nedenfor redegøres der for konklusionerne i habitatvurderingerne for så vidt angår de påvirkninger, som angår projektets landområde.

5.15.1 N168 "Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund" indeholdende habitatområde H147 samt fuglebeskyttelsesområderne F84 og F89

Der gennemføres anlægsarbejder tæt på området i form af underboring af Færgestrømmen og Grønsund, men området berøres ikke direkte.

Følgende mulige påvirkninger er beskrevet og vurderet i rapporten:

- Støj og forstyrrelse i forbindelse med anlægsarbejdet for underboringen på land. Relevant for arter der er sårbare over for støj og forstyrrelse
- Risiko for blow-out af boremudder nær habitatnaturtyper. Relevant for habitatnaturtyper i forbindelse med styret underboring, samt arter der er sårbare over for boremudder.
- Udledning fra trykprøvevand til Færgestrømmen. Relevant for at projektet ikke er til hinder for opnåelse af god tilstand for vandområderne.
- Atmosfærisk deposition fra flaret gas kan potentielt udgøre en risiko for sårbare naturtyper

Bygherre har på baggrund af de identificerede påvirkninger foreslået følgende afværgeforanstaltninger:

Støj ved ramning (varighed 2-3 dage)	Må kun gennemføres i perioden 1. august til 31. januar. Alternativt opsættes støjafskærmning omkring arbejdsarealet, som sikrer, at støjniveau ved ørnereden kommer under 40 dB (A)
Beredskabsplan for uheld herunder blow-out	Fastlægger procedurer for overvågning af trykket på boreudstyret, visuel overvågning af terrænet, procedurer for oprensning af boremudder på terræn samt efterfølgende bortspuling af det sidste materiale. Myndighederne vil altid blive kontaktet ved evt. blow-out i området.

5.15.1.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Det fremgår af rapporten, at ingen habitatnaturtyper blive påvirket som følge af anlægsarbejdet, da alle arbejder foregår udenfor Natura 2000-området. Der kan dog være risiko for blow-out forbundet med underboring, dette er vurderet i efterfølgende afsnit.

Bilag I – fuglearter:

Fugle kan blive forstyrret af anlægsstøj, hvor 60 dB(A) er en almindelig anvendt referenceværdi for acceptabel støj i forhold til følsomme fugle. Ifølge undersøgelser foretaget af DOF (Stabel, 2005) vil overholdelse af en afstand på ca. 300 meter fra anlægsarbejde til reder for havørne, og uden for yngletiden ca. 100 meter være en tilstrækkelig afstand bl.a. ved skovhugst. Andre arter som musvåge vil vise flugtrespons, når mennesker færdes indenfor 200 meter af reder.

De udførte beregninger af anlægsstøj langs med anlægsbæltet i en worst-case situation viser, at støjpåvirkning kan være 70 dB(A) i en afstand af 70 meter derfra, 55 dB(A) i en afstand af 125 meter og 45 dB(A) i 300 meters afstand. Ramning af spuns ved underboringen på Sydsjælland vil medføre støj på 69 dB(A) i en afstand af 300 meter på land, mens støjen over havet vil kunne være 60 dB(A) op til 550 meter fra kilden.

På baggrund af ovenstående vurderes en generel påvirkning på fugle at kunne udelukkes ved afstande på over 400 meter mellem de generelle anlægsarbejder og opholdsområder for fugle. Ved en afstand kortere end 400 meter, hvor støjbelastningen af opholdsområderne er under 60 dB, kan påvirkning også udelukkes.

Visuel forstyrrelse fra menneskelig aktivitet forbundet med anlægsarbejdet vil også kunne forstyrre fugle i selv på store afstande, men studier peger også på, at fugle over tid kan vænne sig til forstyrrelser i et vist omfang.

Knopsvane og sangsvane kan blive forstyrret af støj og visuel forstyrrelse lokalt omkring anlægsarbejdet, men det er vurderet, at arterne vil kunne opholde sig andre steder, mens de støjende arbejder står på. Da støj fra spunsning højst udbredes med 60 dB (A) 550 meter fra arbejdsarealet for underboringen i få dage, og øvrige arbejder udbredes med op til 60 dB(A) højst 400 meter fra området kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

Troldand, lille skallesluger, stor skallesluger og toppet skallesluger kan være sårbare over for forstyrrelser i perioden juni-september, hvor de fælder svingfjerene. Trækkende blishøns, som opholder sig i vandet mellem Sjælland og Farø kan blive påvirket af de støjende anlægsarbejder. Forstyrrelser af alle de nævnte fuglearter vil være koncentreret omkring arbejdsarealer for underboringer, hvor støjen kan udbrede sig på et areal på 22,5 ha svarende til under 0,1 % af habitatområdet. Da der vil være mange andre egnede områder at søge til i den midlertidige periode arbejdet står på, vurderes der ikke at være en væsentlig påvirkning af ovennævnte arter.

Havørn yngler i Natura 2000-området med redeplads ca. 1,5 km fra anlægsarbejderne. Støjudbredelsen for almindelige anlægsarbejder vil være begrænset i en afstand af 400 meter fra underboringensareale, mens ramning af spuns vil kunne medføre støj på 40 dB(A) i en afstand af 1,7 km mod Stensby Skov. Det fremgår af konsekvensvurderingen, at der gennemføres afværgeforanstaltninger enten i form af begrænsninger i anlægstidspunkt, således at spunsning kun gennemføres uden for ynglesæsonen i perioden 1. august til 31. januar, eller at støjen nedbringes ved hjælp af afskærmning omkring arbejdsarealet, så den ikke overstiger 40 dB(A), hvorfor det uden rimelig tvivl kan fastslås, at projektet ikke har skadelige virkninger for artens mulighed for gunstig bevaringsstatus og derved, at der ikke er en skadelig virkning på Natura 2000-områdets integritet.

Fjordterne og havterne har ynglepladser ca. 2 km fra arbejdsarealet for underboringen på Lilleø mellem Bogø og Sjælland, hvorfor der ikke vil være en påvirkning fra støj eller visuel forstyrrelse. Fødesøgning i området omkring underboringen kan blive henlagt til andre områder, men da N168 indeholder store områder med egnede fourageringshabitater, vil det ikke medføre en væsentlig påvirkning.

Bilag II-arter:

Skæv vindelsnegl, sumpvindelsnegl og kærguldsmed er ikke følsomme over for støj og forstyrrelser, og da anlægsarbejdet for underboringen foregår på landbrugsjord udenfor Natura 2000 område, vurderes der ikke at ske en påvirkning af arterne som følge af anlægsarbejdet. For potentiel påvirkning af blow-out se vurdering nedenfor.

Lampretter, spættet sæl og marsvin vil ikke blive påvirket af støj fra anlægsarbejdet på land, da de mest støjende aktiviteter som ramning af spuns ikke medfører støj, som kan forplante sig i vandet. Øvrig anlægsstøj vil derfor heller ikke være væsentlig for disse arter.

Stor vandsalamander er registreret i et vandhul og skovområder nær arbejdsarealet på Sjælland og på Langø, mere end 5 km øst for anlægsområdet. Vandhul og skovområdet vurderes at udgøre et rasteområde, men arbejdsarealet er ikke relevant som yngle- eller rasteområde, da det er placeret på et dyrket areal. Der kan forekomme spredning af få individer mellem skovområdet og Natura 2000-området, men der vurderes ikke at være tale om en vigtig vandringsrute. Da der ydermere er tale om et meget stort Natura 2000-område med mange egnede yngle- og rasteområder, udelukkes det i rapporten, at der kan være tale om en væsentlig påvirkning af bestanden.

Bredøret flagermus er registreret på nordlige del af Falster men er ikke i forbindelse med feltundersøgelser i nærværende projekt fundet ved Store Fredskov. Der skal ikke fældes træer eller fjernes bygninger i forbindelse med anlægsarbejdet indenfor N168. De støjende aktiviteter, herunder spunsning (1-2 dage), vil primært foregå inden for normal arbejdstid, hvor flagermus ikke er aktive, mens underboring vil foregå i døgn drift (30 dage). Anlægsstøjen kan medføre, at arterne søger til andre dele af skoven. Der er tale om en midlertidig forstyrrelse, som ikke vil

medføre en væsentlig påvirkning af bredøret flagermus. Lys fra anlægsarbejdet vil heller ikke medføre en væsentlig påvirkning, idet det er placeret med stor afstand til skoven, ikke vil medføre en væsentlig fjernpåvirkning og er midlertidig.

5.15.1.2 Risiko for blow-out

Et blow-out på landjorden kan potentielt medføre en påvirkning af de marine naturtype bugt og marine arter på udpegningsgrundlaget, hvis boremudder kan ledes til marine miljøer via vandløb eller sker på grænsen mellem land og vand. Det fremgår imidlertid af miljøkonsekvensrapporten, at risiko for blow-out er størst ved start- og slutpunkt for boringen. Et blow-out på landjorden har desuden en meget begrænset udbredelse og vil forventeligt påvirke et areal på maksimalt 20 m². I tilfælde af blow-out kan hovedparten af boremudderet opsamles. Påvirkningen vil jf. bilag 11 til miljøkonsekvensrapporten kun forekomme over kort tid, idet der vil være et akut beredskab på stedet, som kan agere hurtigt ved alarm fra boreholdets observatører og inddæmme og fjerne boremudder fra blow-out. Sandsynligheden for at boremudder vil nå det marine miljø i tilfælde af blow-out på land er derfor meget lille, og i tilfælde af at dette alligevel skulle ske, vil der være tale om meget små mængder og en kortvarig påvirkning, da boremudderet hurtigt vil spredes med havvandet. Et blow-out på landjorden vurderes på den baggrund ikke at kunne medføre en væsentlig påvirkning af de marine naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget herunder naturtypen bugt og arterne spættet sæl og marsvin.

Habitatnaturtyper på land

Som udgangspunkt forventes anlægsarbejdet ikke at medføre en påvirkning af habitatnaturtyper inden for område N168, men der kan være en lille risiko forbundet med underboringen i tilfælde af blow-out. Der er en lang række naturtyper knyttet til habitatområdet, men i rapporten er der udelukkende identificeret en mulig påvirkning af naturtypen strandeng i tilfælde af blow-out. De øvrige naturtyper ligger med så stor en afstand til anlægsarbejdet, at boremudderet ikke kan sprede sig til disse områder i tilfælde af blow-out.

Den pågældende strandeng ligger ca. 36 meter sydøst for arbejdsarealet, hvor underboringens startpunkt er placeret, herunder et udgravet reservoir med boremudder, og der er ca. 24 meters afstand til linjeføringen. Det fremgår af konsekvensvurderingen, at risikoen for påvirkning fra boremudder vil være udsivning fra blow-out. Risikoen for blow-out er størst, hvor jordlag over boringen er mindst og har større risiko for indhold af sprækker som når op til overfladen, dvs. ved indgangs- og udgangshullet for boringen. Risikoen stiger dog også i takt med trykket, som vil stige efterhånden som afstand fra ind- og udgangshullet øges. Det er på baggrund af erfaringer vurderet, at blow-out på landjorden maksimalt vil udbrede sig over 20 m² over uhedsstedet svarende til 0,06 % af strandengens samlede areal. Da terrænet omkring arbejdsarealet er relativt fladt, forventes der ikke mulighed for at boremudder kan sive til strandengen, medmindre at blow-out sker meget forskudt fra underboringen. En grøft gennemskærer desuden strandengen, hvorfor det område, som kunne blive berørt afgrænses yderligere. Det fremgår også af rapporten, at de anvendte additiver i boremudderet ikke vil bestå af stoffer, som kan medføre en væsentlig påvirkning af jord, overfladevand og grundvand samt floraen i området.

Det fremgår desuden, at der udarbejdes en beredskabsplan, som fastlægger procedurer for overvågning af trykket på boreudstyret, visuel overvågning af terrænet, procedurer for oprensning af boremudder på terræn samt efterfølgende bortspuling af det sidste materiale. Myndighederne vil altid blive kontaktet ved evt. blow-out i området.

På baggrund af ovenstående gennemgang konkluderes det, at det uden rimelig tvivl kan fastslås, at projektet ikke har skadelige virkninger for den pågældende lokalitets/habitatnaturtypes integritet.

Bilag II-arter:

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at lampretter ikke påvirkes af projektet, da der ikke er registreret lampretter i vandløb, som leder ud til N168, og der ikke sker underboring eller gennemgravning af vandløb, som leder hertil.

Herudover redegøres der i rapporten for, at de kortlagte registreringer af mygblomst og stor kærguldsmed ikke kan blive berørt af anlægsarbejdet, da disse ikke forekommer i nærheden af de områder, der underbores. Det er desuden Miljøstyrelsens vurdering, at kærguldsmed og mygblomst ikke vil blive påvirket af et eventuelt blow-out, da arterne ikke er tilknyttet strandeng, som er den eneste naturtype, som potentielt kan blive påvirket af blow-out.

Sumpvindelsnegl

Sumpvindelsnegl er registreret på en del af strandengen ca. 1 km øst for underboringen. Strandengen nærmest underboringen er eutrof og tilgroet, hvor vegetationen domineres af høje stauder og tagrør. Dette tilgodeser ikke sumpvindelsneglen, der er tilknyttet arter af star. Sumpvindelsneglen kan undtagelsesvis også findes på tagrør og høje stauder. Dette kræver dog, at planterne står mere spredt og dermed skaber et mere lysåbent habitat. På strandengen nær underboringen står planterne tæt og skaber dermed et ugunstigt habitat for sumpvindelsnegl. Sumpvindelsneglen forventes således ikke at findes på strandengen nærmest underboringen. En væsentlig påvirkning vurderes derfor at kunne udelukkes.

Skæv vindelsnegl

Skæv vindelsnegl har et bredt valg i habitat og er registreret på en del af strandengen ca. 1 km øst for underboringen.

Arten lever steder, hvor der er en del visent plantemateriale, hvorpå den kan græsse mikroorganismer. Strandengen øst for underboringen indeholder ikke store mængder af dette. Strandengen er derimod eutrof og overgroet, hvilket ikke karakteriserer artens kernehabitat. Skæv vindelsnegl findes dog flere steder på strande, gerne neden for skov, men også i mere åbne områder. Skæv vindelsnegl tåler saltsprøjt fra havet samt kortvarig oversvømmelse af havvand ved højvande. Det vurderes, at det ikke kan udelukkes, at arten findes på strandengen ca. 25 meter øst for underboringen og på kystområdet over underboringen, da den har et meget bredt habitatvalg. Det er dog vurderet i rapporten, at habitatet ikke er optimalt.

For at mindske risikoen for et blow-out, vil der blive anvendt et foringsrør på det første stykke af underboringen. Underboringen vil på denne del af strandengen ligge i en dybde af ca. 5 meter. Beredskabsplanen vil sikre, at omfang af et eventuelt blow-out vil kunne begrænses mest muligt i udbredelse og tid.

Sandsynligheden for, at et blow-out sker, er minimeret, idet boringen nær de potentielle levesteder er dyb. Samtidig er sandsynligheden for, at boremudderet fra et eventuelt blow-out vil nå overfladen og løbe til et potentielt levested meget lille, fordi der vil være tid til at standse boringen, inden boremudder når overfladen. Skulle det ske, vil omfanget af boremudder, der når overfladen være lille. Grundet det begrænsede omfang af et eventuelt blow-out, vil det kun være få individer, der potentielt vil være til stede, såfremt der skulle være skæv vindelsnegl på det potentielle levested. Det vurderes således, at et blow-out ikke vil have en påvirkning på artens forekomst i Natura 2000-området eller forhindre, at arten opnår en gunstig bevaringsstatus i Natura 2000-området. Områdets integritet vurderes derfor at kunne opretholdes.

Stor vandsalamander og bredøret flagermus vurderes ikke at blive påvirket af blow-out på land, da de ikke vil opholde sig i de områder, hvor risikoen for blow-out er til stede.

Bilag I – fuglearter:

En eventuel påvirkning af fugle vil være yderst begrænset, da påvirkningen er midlertidig, det påvirkede område er lille og fugle forventes at fortrække til andre arealer inden for området i perioden hvor anlægsarbejdet pågår.

5.15.1.3 Udledning af vand fra trykprøvning til Færgestrømmen og Grønsund

Habitatnaturtyper og -arter samt fugle:

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget som er tilknyttet vandløb og levesteder på land vil ikke blive berørt af udledningen af vand fra trykprøvning, da det sker til marin recipient. Habitatnaturtypen Bugt ligger ca. 67 meter fra det nærmeste udledningspunkt for trykprøvevand i Færgestrømmen. Trykprøvevandet vil i udledningspunktet overskride grænseværdierne for vandkvalitetskravene. Ved udledning i Færgestrømmen og Grønsund er der beregnet en blandingszone, som er 20-30 meter lang og dermed ligger uden for Natura 2000-området. Da

blandingszonen strækker sig 20-30 meter fra udledningspunktet, vil der ikke være en overskridelse af miljøkvalitetskravene for kobber, mangan, krom og nikkel i Natura 2000 området. og det vurderes, at der ikke vil være en påvirkning af habitatnaturtypen bugt inden for Natura 2000-området.

Ingen af de mobile marine arter lampretter, spættet sæl og marsvin på udpegningsgrundlaget er følsomme over for en kortvarigt øget mængde tungmetal i vandet i Storstrømmen, hvorfor der ikke vil være en væsentlig påvirkning af arterne.

Miljøstyrelsen vurderer, at en mulig påvirkning ved udledning af trykprøvevand er så kortvarig, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af fuglenes muligheder for fødesøgning eller rastområder. Det skyldes, at området som påvirkes, er lille, at påvirkningen er kortvarig, og at der er mange andre egnede områder, hvor fuglene kan søge hen, mens udledning pågår. Der vil desuden være tale om udledning af metaller af meget begrænset omfang og i et kort tidsrum, som ikke vil have betydning for vandkvalitet og fødegrundlaget.

Vordingborg Kommune har udarbejdet udkast til udledningstilladelse for udledning af vand fra trykprøvning til Færgestrømmen, og Guldborgsund Kommune har udarbejdet udledningstilladelse for udledning af vand fra trykprøvning til Grønsund.

5.15.1.4 Driftsfasen

De nærmeste MR- og LV-stationer ligger over fem kilometer fra Natura 2000-området. Der vil derfor ikke forekomme støjpåvirkning fra stationsanlæg ej heller depositioner fra flaret gas til sårbare naturområder. Det fremgår af miljøkonsekvensrapporten, at den maksimale deposition findes nærmest fra udledningspunktet på MR-stationen. Inden for 20 meter er udledningen <0,1 kg N/ha/år og deposition af hhv. N og S svarer til 0,01 keq/ha/år. Depositionsberegningerne viser således en meget begrænset merdeposition af kvælstof og svovl som følge af afbrænding af gas. I 1000 meter er det under 0,5 gram/ha/år i merdeposition ud fra en worst case beregning. I forhold til forsurende depositioner er depositionen af svovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Den nærmeste MR-station findes over 6 km nord for Natura 2000-området nærmeste udpegede habitatnaturtype (strandeng). Af den årsag vil der kun være ikke målbare depositioner fra flaret gas i Natura 2000-området. En væsentlig påvirkning som følge af deposition af kvælstof og svovl fra flaret gas, kan dermed udelukkes.

5.15.1.5 Kumulative påvirkninger

Der vil pågå andre samtidige anlægsarbejder i forbindelse med opførelsen af en ny Storstrømsbro ca. 7 km fra projektområdet. Støj fra anlægsarbejder vil derfor ikke kunne udgøre en kumulativ effekt som følge af afstanden. Ringsted-Femern projektet vil ligeledes knytte sig til den nye Storstrømsbro, hvorfor en kumulativ effekt forbundet med støj kan udelukkes.

5.15.1.6 Miljøstyrelsens vurdering

Det er Miljøstyrelsens opfattelse, at de faglige vurderinger er tilstrækkeligt underbyggede til at kunne udelukke skade på udpegningsgrundlaget og den pågældende lokalitets integritet blandt andet ved anvendelse af de foreslåede afværgeforanstaltninger. Dette omfatter både beskrivelse af risiko for blow-out, påvirkning som følge af depositioner, udarbejdelse af beredskabsplan og redegørelse for påvirkning af habitatnaturtyperne herunder strandeng og bugt samt arterne havlampret, flodlampret, spættet sæl, marsvin, stor vandsalamander, bredøret flagermus, sumpvindelsnegl, skæv vindelsnegl, stor kærguldsmed, mygblomst og fuglearterne knopsvane, sangsvane, trolldand, lille skallesluger, stor skallesluger og toppet skallesluger, blyshøne, havørn, fjordterne og havterne. Miljøstyrelsen finder dog, at udarbejdelse af en beredskabsplan og afværgetiltag for nedbringelse af støj i forhold til havørn er væsentlige forudsætninger, som bør fastholdes, hvorfor der fastsættes **vilkår 7** om beredskabsplan og **vilkår 24** om afværgetiltag for havørn. Endelig stilles **vilkår 23** om, at for at mindske risikoen for blow-out på land, benyttes foringsrør ved startpunkt for underboringerne til farvandskrydsningerne.

5.15.2 N173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand" indeholdende habitatområde H152 samt fuglebeskyttelsesområderne F82, F83, F85 og F86

Selve linjeføringen for gasledningen og arbejdsbæltet krydser Natura 2000 område 173 "Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand" ved Guldborgsund syd for Nakskov. Krydsningen gennemføres som en underboring på hele strækningen og føres under habitatnaturtyperne strandeng på land og bugt under selve farvandet. Der vil ikke forekomme deciderede anlægsarbejder inden for det udpegede område.

Følgende mulige påvirkninger er beskrevet og vurderet i miljøkonsekvensrapporten:

- Støj og forstyrrelse i forbindelse med anlægsarbejdet for underboringen på land. Relevant for arter der er sårbare over for støj og forstyrrelse.
- Risiko for blow-out af boremudder. Relevant for habitatnaturtyper i forbindelse med styret underboring, samt arter der er sårbare over for boremudder.
- Gennemgravning og underboring af vandløb, som leder ud i Natura 2000-området
- Udledning fra trykprøvevand til Guldborgsund. Relevant for at projektet ikke er til hinder for opnåelse af god tilstand for vandområderne.
- Atmosfærisk deposition fra flaret gas kan potentielt udgøre en risiko for sårbare naturtyper.

Der er udarbejdet væsentlighedsvurdering for de arter og naturtyper, som er udpeget for området. Herudover er udarbejdet en konsekvensvurdering for påvirkning af strandeng, bugt, spættet sæl og gråsæl som følge af blow-out samt konsekvensvurdering som følge af udledning af trykprøvevand.

Der vil ikke være påvirkninger fra gasledningen i projektets driftsfase, idet den er etableret under jorden. De nærmeste stationsanlæg er MR Guldborgsund, som ligger ca. 1,4 km vest for N173 og MR Nykøbing Falster ca. 1,6 km øst for Natura 2000 området. Der vil ikke forekomme støjpåvirkning fra stationsanlæg.

I miljøkonsekvensrapporten peges på følgende afværgeforanstaltninger ved gennemførelse af anlægsarbejdet under og omkring Natura 2000 området N173:

Beredskabsplan for uheld herunder blow-out	Fastlægger procedurer for overvågning af trykket på boreudstyret, visuel overvågning af terrænet, procedurer for oprensning af boremudder på terræn samt efterfølgende bortspuling af det sidste materiale. Myndighederne vil altid blive kontaktet ved evt. blow-out i området.
--	--

5.15.2.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Der er i rapporten redegjort for mulig påvirkning fra anlægsarbejdet for underboringen på land arter på udpegningsgrundlaget for N173.

Habitatnaturtyper

Det fremgår af rapporten, at ingen habitatnaturtyper blive påvirket som følge af anlægsarbejdet, da alle arbejder foregår udenfor Natura 2000-området og selve Natura 2000-området, herunder strandeng, underbores. Ved udledning af trykprøvevand vil ledningen blive lagt, så den ikke ligger oven på habitatnaturtypen strandeng. Der kan dog være risiko for blow-out forbundet med underboring, dette er vurderet i efterfølgende afsnit.

Bilag II-arter:

Sumpvindelsnegl og skæv vindelsnegl

Arterne er ikke følsomme over for støj og forstyrrelser, og da anlægsarbejdet for underboringen foregår på landbrugsjord udenfor Natura 2000 område, vurderes der ikke at ske en påvirkning af arterne som følge af anlægsarbejdet. For potentiel påvirkning af blow-out se vurdering nedenfor.

Bredøret flagermus og damflagermus

De to flagermus-arter er registreret i Hamborg Skov, som ligger mere end 3,5 km nordvest for anlægsområdet for underboringerne ved Guldborgsund. Der vil ikke blive fjernet yngle- eller rasteområder i form af flagermusegnede træer eller bygninger inden for Natura 2000-området som følge af projektet. Der vil heller ikke forekomme påvirkninger som følge af støj eller andre forstyrrelser grundet afstanden mellem anlægsarbejdet og skoven, hvorfor en væsentlig påvirkning af de registrerede bestande af bredøret flagermus og damflagermus kan udelukkes.

Eremit

Eremit er ikke eftersøgt i forbindelse med feltarbejdet, men der er registreret potentielle levesteder 3,6 km fra anlægsarbejdet. De træer, som findes i og omkring Natura 2000-området er besigtiget i forbindelse med gennemgang af flagermusegnede træer. Eremit er tilknyttet hule træer, og da der ikke vil ske fældning af hule træer egnede for eremit i forbindelse med anlægsarbejdet kan en påvirkning af arten som følge af anlægsarbejdet udelukkes inden for N173.

Stor vandsalamander

Der er kortlagt flere potentielle levesteder på strandensareale mellem kysten og Hasseløvej, vest for arbejdsarealet for underboringen på Falster. Der er ikke registreret fund af stor vandsalamander i forbindelse med kortlægningen. Af nærliggende potentielle rasteområder vurderes Hasselø Plantage mod nord samt træ- og busksamlingerne på strandengen at være sandsynlige potentielle rasteområder. Det vurderes således, at det samlede yngle- og rasteområde udelukkende ligger vest for Hasseløvej.

Etablering af en arbejdsplads øst for Hasseløvej vurderes dermed ikke væsentligt at kunne påvirke en potentiel population vest for Hasseløvej. Såfremt eventuelle enkeltindivider af stor vandsalamander bevæger sig øst for Hasseløvej, vurderes en påvirkning af disse ikke at medføre en væsentlig påvirkning på den potentielle bestand af stor vandsalamandere vest for Hasseløvej. Samlet vurderes den gunstige bevaringsstatus for stor vandsalamander ikke at blive påvirket af projektet.

Spættet sæl og gråsæl

Det fremgår af rapporten, at sæler kan forekomme i området såvel i havet som på stranden. Ramning af spuns ved underboringer vil ikke medføre støj i vandet, men kan forstyrre sæler på land. Hvilepladser samt fælde- og ynglelokaliteter for sæler ligger ca. 19 km fra anlægsområdet. Sæler, som befinder sig på stranden nær projektområdet, kan søge væk fra området til andre egnede pladser til hvil, mens de støjende anlægsarbejder pågår. Da særligt støjende arbejder som ramning af spuns desuden kun pågår over 1-2 dage på hver side af sundet, kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

Marsvin

Ramning af spunsvægge ved underboringerne samt arbejder i forbindelse med selve underboringen vil medføre støj, men støjen vil ikke kunne forplante sig i vandet og påvirke marsvin, hvorfor en væsentlig påvirkning vurderes at kunne udelukkes.

Bilag I-Fuglearter:

Fugle kan blive forstyrret af anlægsstøj, hvor 60 dB(A) er en almindelig anvendt referenceværdi for acceptabel støj i forhold til følsomme fugle.

De udførte beregninger af anlægsstøj langs med anlægsbæltet i en worst-case situation viser, at støjpåvirkning kan være 70 dB(A) i en afstand af 50 meter derfra, 63 dB(A) i en afstand af 50-100 meter og 52 dB(A) i 100-300 meters afstand. Ramning af spuns ved underboringen øst for Hasseløvej på Falster vil medføre støj på 60 dB(A) i en afstand af op til 450 meter på land, mens støjen over havet kan brede sig i et område på op til 7 ha med en styrke af mere end 60 dB(A). Dette svarer til 0,01 % af det totale havareal i N173. Desuden påvirkes et landareal med strandeng på lidt under 5 ha.

Visuel forstyrrelse fra menneskelig aktivitet forbundet med anlægsarbejdet vil også kunne påvirke fugle selv på store afstande, men studier peger også på, at fugle over tid kan vænne sig til forstyrrelser i et vist omfang.

Svaner og gæs (knopsvane, sangsvane, sædgås, bramgås, mørkbuget knortegås, grågås)

Det fremgår af rapporten, at svaner og gæs vil kunne påvirkes af støjen fra ramning af spuns i et område på 450 m fra arbejdsarealerne øst for Hasseløvej på Falster. Det øvrige anlægsarbejde for gasrørledningen og underboringen kan fortrænge visse arter af svaner og gæs, men der vil være tale om en midlertidig periode og inden for et afgrænset areal. Da ramningen kun foregår i en kort periode på 1-2 dage, og der herudover er mange andre uforstyrrede områder både på havet og på land, hvor svaner og gæs kan raste og søge føde, vil der ikke være en væsentlig påvirkning af svaner og gæs forbundet med projektet.

Dykænder (hvinand, lille skallesluger, stor skallesluger, taffeland og troidand)

Som for svaner og gæs vil der være en påvirkning af de arter, som opholder sig på havet tæt på anlægsarbejdet for gasrørledningen og underboringen. Påvirkningen vil være meget lokal og midlertidig og primært knyttet til ramning af spuns, som varer 1-2 dage. Da der herudover vil være store områder inden for N173, hvor dykænder kan opholde sig, søge føde og fælde, kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

Terner (dværgterne, splitterne, fjordterne og havterne)

Der er mere end 10 km til yngleområder for terner, og det fremgår af rapporten, at aktiviteterne ikke vil medføre en påvirkning af muligheder for fødesøgning. En påvirkning af terner kan derfor udelukkes.

Rovfugle (rørhøg, havørn og mosehornugle)

Kendte forekomster af de relevante arter af rovfugle er mere end 10 km væk. Området for arbejdsarealerne kan potentielt udgøre fødesøgningsområder for rørhøg, men en midlertidig indskrænkning af fødesøgningsområdet vurderes ikke at være en væsentlig påvirkning, da der er mange tilsvarende arealer for fødesøgning.

Øvrige fuglearter (rørdrum, plettet rørvagtel, klyde, rødrygget tornskade, blichøne, skarv)

Det er oplyst, at rødrygget tornskade er registreret ca. 550 meter fra anlægsarbejdet for gasrørledningen ved slambassinerne på Nykøbing Falster Sukkerfabrik. På grund af afstand til bassinerne vil der ikke forekomme en væsentlig forstyrrelse grundet anlægsarbejdets karakter, og området for anlægsarbejdet udgør ikke fødesøgningsområder for arten.

De øvrige fuglearter er enten registreret i meget stor afstand til anlægsområdet (mere end 10 km) eller opholder sig på havet, hvorfor en væsentlig påvirkning kan udelukkes.

5.15.2.2 Risiko for blow-out af boremudder

Et blow-out på landjorden kan potentielt medføre en påvirkning af den marine naturtype bugt og marine arter på udpegningsgrundlaget, hvis boremudder kan ledes til marine miljøer via vandløb eller sker på grænsen mellem land og vand. Det fremgår imidlertid af miljøkonsekvensrapporten, at risiko for blow-out er størst ved start- og slutpunkt for boringen. Et blow-out på landjorden har desuden en meget begrænset udbredelse og vil forventeligt påvirke et areal på maksimalt 20 m². I tilfælde af blow-out kan hovedparten af boremudderet opsamles. Påvirkningen vil jf. bilag 11 til miljøkonsekvensrapporten kun forekomme over kort tid, idet der vil være et akut beredskab på stedet, som kan agere hurtig ved alarm fra boreholdets observatører og inddæmme og fjerne boremudder fra blow-out. Sandsynligheden for at boremudder vil nå det marine miljø i tilfælde af blow-out på land er derfor meget lille, og i tilfælde af at dette alligevel skulle ske, vil der være tale om meget små mængder og en kortvarig påvirkning, da boremudderet hurtigt vil spredes med havvandet. Et blow-out på landjorden vurderes på den baggrund ikke at kunne medføre en væsentlig påvirkning af de marine naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget herunder naturtypen bug og arterne spættet sæl, gråsæl og marsvin.

Habitatnaturtyper på land:

Som udgangspunkt forventes anlægsarbejdet ikke at medføre en påvirkning af habitatnaturtyper inden for område N173, men der kan være en lille risiko forbundet med underboringen i

tilfælde af blow-out. Habitatnaturtyperne strandeng underbores med gasrørledningen. Der er en lang række naturtyper knyttet til habitatområdet, men i rapporten er der udelukkende identificeret en mulig påvirkning af naturtypen strandeng i tilfælde af blow-out. Der er redegjort for, at øvrige habitatnaturtyper på udpegningsgrundlaget i det konkrete Natura 2000 område ikke påvirkes. Det fremgår, at de øvrige habitatnaturtyper ikke underbores, og at de ligger med så stor en afstand til underboringen, at boremudderet ikke kan sprede sig til disse områder i tilfælde af blow-out.

Strandeng

På den østlige side af Guldborgsund (Falster) er linjeføringen for underboringen planlagt, så den tangerer strandengen med et meget begrænset overlap på ca. en halv meter. Naturtilstanden er god og området er præget af positive strukturer som tydelig zonerings som følge af oversvømmelse af saltvand. Der er tale om et slået areal, som anvendes til ophold og med adgang til bade-/bådebro.

Selve underboringens start-/slutpunkter som indeholder reservoir med boremudder, etableres mere end 250 meter fra strandengen, og der er ydermere en asfalteret vej mellem de to områder. Boremudder fra reservoiret kan således ikke sive til strandengen på grund af afstand og topografi.

På Lolland underbores strandeng med et begrænset overlap tre steder. Den østlige strandeng har en ringe naturtilstand, mens det midterste område har lav naturtilstand med præg af markdrift, og det vestlige område har moderat naturtilstand.

Selve underboringens start-/slutpunkter, som indeholder reservoir med boremudder, kan etableres inden for et arbejdsareal, som ligger inden for en afstand af minimum 10 meter fra arealer udpeget med naturtypen strandeng. For at minimere risiko for, at boremudder kommer i kontakt med beskyttede naturområder, er der indsat **vilkår 6** om, at boremudder i anlægsfasen skal håndteres på en sådan måde, at der ikke sker afstrømning fra arbejdsarealer eller spild, og at start- og slutgruber til opbevaring af boremudder skal etableres, så der ikke sker overløb til omgivelserne.

Det fremgår af konsekvensvurderingen, at risikoen for påvirkning fra boremudder vil være udsivning fra blow-out. Risikoen for blow-out er størst, hvor jordlag over boringen er mindst og har større risiko for indhold af sprækker som når op til overfladen, dvs. ved indgangs- og udgangshullet for boringen. Risikoen for blow-out øges dog også i takt med at trykket vil stige efterhånden som afstand fra ind- og udgangshullet øges. På Lolland har underboringen sin udgang. Der er derfor generelt størst risiko for, at et blow-out vil ske på denne side frem for på Falster.

Det er på baggrund af erfaringer vurderet, at blow-out på landjorden maksimalt vil udbrede sig op til 20 m² over uheldsstedet, og bygherrer oplyser at det svarer til 0,06 % på Lollandssiden og 0,04 % af strandengenes samlede areal på Falstersiden.

Det fremgår af rapporten, at de anvendte additiver i boremudderet ikke vil bestå af stoffer, som kan medføre en væsentlig påvirkning af jord, overfladevand og grundvand samt flora eller fauna i området (se afsnit 5.11).

Endelig fremgår det, at der udarbejdes en beredskabsplan, som fastlægger procedurer for overvågning af trykket på boreudstyret, visuel overvågning af terrænet, procedurer for oprensning af boremudder på terræn samt efterfølgende bortspuling af det sidste materiale. Myndighederne vil altid blive kontaktet ved evt. blow-out i området. Der er stillet **vilkår 7** om udarbejdelse af beredskabsplan.

Det fremgår af rapporten, at selvom der i tilfælde af blow-out skulle påvirkes et lille areal af den samlede strandeng både på Falster og Lolland, vurderes tilstanden i områderne at kunne genfinde sig relativt hurtigt, fordi vegetationen udgøres af forstyrrelsestolerante planter. Som en del af den naturlige dynamik på en strandeng vil området jævnlige oversvømmes af vand, samt opleve aflejring af sediment. Planteresamfundene er af disse grunde tilpassede til at håndtere midlertidig tildækning af sediment samt kraftig påvirkning fra vand. Det vurderes derfor at plantesamfundene vil være tolerante overfor midlertidig udsivning af boremudder samt spuling af det berørte område, da der er tale om en sammenlignelig påvirkning. Påvirkningen vil

kun forekomme over kort tid, idet der vil være et akut beredskab på stedet, som kan agere hurtigt ved alarm fra boreholdets observatører og fjerne boremudder fra blow-out.

Det er Miljøstyrelsens vurdering, at et blow-out med de beskrevne afværgeforanstaltninger, de anvendte additiver og naturtypens robusthed over for de beskrevne forstyrrelser ikke vil medføre en ændring i områdernes naturkvalitet således, at områderne ændres i tilstandsklasse. Det skyldes, at strukturerne og arterne tilknyttet områderne, og som ligger til grund for tilstandsberegningen ikke vurderes at ændres. Et blow-out vil derfor ikke være til hinder for, at områderne kan opnå eller opretholde gunstig bevaringsstatus og bevaringsmålsætninger om blandt andet fri landskabsdannelse og kystdynamik. Således vurderes områdernes integritet at kunne opretholdes.

Bilag II-arter:

Eremit

Der er registreret potentielle levesteder for den pågældende art mere end 3,6 km fra anlægsområdet i N173. Miljøstyrelsen er enig i, at et eventuelt blow-out ikke vil påvirke levesteder eller ynglelokaliteter, hvor de pågældende arter potentielt kan findes. En væsentlig påvirkning på denne art kan derfor udelukkes.

Sumpvindelsnegl

Det er i rapporten vurderet usandsynligt, at arten findes på strandene nær tracéet for underboringen på begge sider af Guldborgsund. Dette skyldes, at områderne enten ikke indeholder de karakteristiske plantearter, som arten lever på, at beplantningen er for tæt og har ugunstige lysforhold for sneglens levested, samt at delområderne enten er græssede, slåede, for tørt eller i for høj grad saltpåvirket. En væsentlig påvirkning vurderes derfor at kunne udelukkes.

Skæv vindelsnegl

Skæv vindelsnegl findes flere steder på stranden, gerne neden for skov, men også i mere åbne områder. Skæv vindelsnegl tåler saltsprøjt fra havet samt kortvarig oversvømmelse af havvand ved højvande. Det vurderes usandsynligt, at skæv vindelsnegl forekommer på den korte maskinelt slåede og den indhegnede del af strandengen på Falster, da områdets bevoksning er for kort til at understøtte artens behov, og arten er følsom over for græsning.

Det vurderes ligeledes usandsynligt, at arten forekommer på den østlige smalle bræmme af strandeng ud til Guldborg Sund på Lolland, idet området er overgroet, hvilket ikke karakteriserer artens kernehabitat. Det kan dog ikke udelukkes, at arten kan forekomme på de tørre dele af strandengen på Lolland samt i den fugtige vestlige del, som underbores i forbindelse med projektet.

For at mindske risikoen for et blow-out, vil der blive anvendt et foringsrør på det første stykke af underboringen.

Underboringen vil på denne del af strandengen ligge i en dybde af ca. 10-35 meter. Beredningsplanen vil sikre, at omfang af et eventuelt blow-out vil kunne begrænses mest muligt i udbredelse og tid.

Sandsynligheden for, at et blow-out sker, er minimeret, idet boringen nær de potentielle levesteder er dyb, og sandsynligheden for, at boremuddret fra et eventuelt blow-out vil nå overfladen og løbe til et potentielt levested er meget lille, fordi der vil være tid til at standse boringen, inden boremudder når overfladen. Skulle det ske, vil omfanget af boremudder, der når overfladen være lille. Grundet det begrænsede omfang af et eventuelt blow-out, vil det kun være få individer, der potentielt vil være til stede, såfremt der skulle være skæv vindelsnegl på det potentielle levested. Det vurderes således, at et blow-out ikke vil have en påvirkning på artens forekomst i Natura 2000-området eller forhindre, at arten opnår en gunstig bevaringsstatus i Natura 2000-området. Områdets integritet vurderes derfor at kunne opretholdes.

Stor vandsalamander

Der findes flere kortlagte levesteder for stor vandsalamander tæt ved arbejdsarealet på Falster mellem kysten og Hasseløvej vest for arbejdsarealet. Disse er dog kun kortlagt som mulige levesteder uden fund af stor vandsalamander. Vandsamlingerne ligger mere end 100 meter fra den strækning, som underbores, og et blow-out vil dermed ikke kunne påvirke vandsamlingerne med tilløbende boremudder. Hvis der mod forventning skulle opholde sig enkelte individer af stor vandsalamander på strandengen, og der på det pågældende sted skulle ske et blow-out, vurderes salamanderne at flytte sig fra området. Strandengen er ikke et sted, man vil forvente overvintring, da stor vandsalamander ofte overvintrer på lokaliteter knyttet til skov og til menneskeboliger. Skulle der ske et blow-out, ville det derfor ikke påvirke eventuelle rastende individer.

Bredøret flagermus og damflagermus

Der vil ikke være nogen påvirkning af disse arter, idet de ikke er knyttet til arealer, som kan påvirkes af udslip fra blow-out.

Bilag I-Fuglearter:

Da den mulige påvirkning ved et blow-out vil være af meget begrænset omfang, vurderes der ikke at være en væsentlig påvirkning af fuglenes muligheder for fødesøgning eller rastområder på land. Det skyldes, at området som potentielt kan påvirkes er lille, og at den eventuelle påvirkning er kortvarig, fordi området oprenses med det samme.

5.15.2.3 Gennemgravning af vandløb opstrøms Natura 2000 område N173

Der er i rapporten redegjort for, at der i forbindelse med gennemgravning af vandløb ikke kan ske en påvirkning af naturtypen bugt som følge af sedimentspredning. Det skyldes at afstanden til nærmeste vandløb som gennemgraves vil være mere end 2,2 km og at omfanget af sedimentspredningen sammenholdt med indgrebet vil udgøres af så små mængder, at en påvirkning er udelukket. Eventuelt udslip af boremudder i tilfælde af blow-out i vandløb vil kunne fjernes i størrelsesordenen 90-99 %, og da de anvendte additiver ikke kan påvirke organismer, jorden eller overfladevandet kan en påvirkning af Natura 2000 område N173 udelukkes.

5.15.2.4 Udledning af vand fra trykprøvning til Guldborgsund

Habitatnaturtyper og -arter samt fugle:

Naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget som er tilknyttet levesteder på land vil ikke blive berørt af udledningen af vand fra trykprøvning, da det sker til marin recipient. Desuden placeres ledningen til udledning af trykprøvevandet uden for områder, som er udpeget som habitatnaturtypen strandeng, som er eneste habitatnaturtype nær underboringen på land.

Det fremgår af konsekvensvurderingen, at udledning af vand fra trykprøvning af gasledningen kan medføre midlertidig overskridelse af grænseværdier for fire tungmetaller: mangan, kobber, nikkel og krom. Alt efter strømforholdene kan overskridelse for kobber (der har den største overskridelse) vare mellem 2 og 58 timer. De miljøfremmede stoffer, som tilføres havet, bliver delvist opløst i vandet og vil delvist bindes til partikler.

Udledningspunktet med trykprøvevand vil finde sted i 2,6 meters dybde således, at der ikke sker erosion af havbunden, og da der er tale om ferskvand, vil det søge opad, så primært pelagiske organismer kan blive påvirket. Det fremgår af rapporten, at uden for en blandingszone, beregnet til at være 47 m lang vil miljøkvalitetskravene være overholdt. Der vil kunne forekomme en mindre lokal øget nedfældning af tungmetaller med partikler, der kun i sig selv vil påvirke bundfauna og -flora minimalt ved udledningspunktet.

Det fremgår af rapporten, at udledningen ikke vil forringe kystvandområdets økologiske eller kemiske tilstand eller tilstanden af områdets kvalitetselementer. Ingen af de marine arter, spættet sæl og marsvin, eller naturtypen bugt på udpegningsgrundlaget er følsomme over for en kortvarigt øget mængde tungmetal i vandet i Guldborg Sund, som vil forekomme inden for blandingszonen. Påvirkningen af organismer som følge af udledning af trykprøvevand bliver derfor minimal, og områdets integritet vurderes derfor at kunne opretholdes.

Miljøstyrelsen vurderer, at en mulig påvirkning ved udledning af trykprøvevand er så kortvarig, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af fuglenes muligheder for fødesøgning eller rastområder. Det skyldes, at området som påvirkes, er lille, at påvirkningen er kortvarig, og at det samlede Natura 2000-område er stort og med mange andre egnede områderne, hvor fuglene kan søge hen mens udledning pågår. Udledningen vil kunne overholde miljøkvalitetskrav for tungmetaller uden for et meget begrænset område (blandingszonen).

Guldborgsund Kommune har udarbejdet udkast til udledningstilladelse for udledning af vand fra trykprøvning til Guldborgsund.

5.15.2.5 Driftsfasen

De nærmeste stationsanlæg er MR Guldborgsund, som ligger ca. 1,4 km vest for N173 og MR Nykøbing Falster ca. 1,6 km øst for Natura 2000 området. Der vil derfor ikke forekomme støjpåvirkning fra stationsanlæg ej heller depositioner fra flaret gas til sårbare naturområder. Det fremgår af rapporten, at den maksimale deposition findes nærmest udledningspunktet på MR-stationerne. Inden for 20 meter er udledningen <0,1 kg N/ha/år og deposition af hhv. N og S svarer til 0,01 keq/ha/år.

Depositionsberegningerne viser således en meget begrænset merdeposition af kvælstof og svovl som følge af afbrænding af gas. I 1000 meter er det under 0,5 gram/ha/år merdeposition ud fra en worst case beregning. I forhold til forsuring er depositionen afsvovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Den nærmeste MR-station findes over 1,5 km fra vest for den nærmeste udpegede habitatnaturtype (strandeng). Af den årsag vil der ikke være målbare depositioner fra flaret gas i Natura 2000-området. En væsentlig påvirkning som følge af deposition af kvælstof og svovl fra flaret gas, kan dermed udelukkes.

5.15.2.6 Kumulative virkninger

Det fremgår af rapporten, at de to nedenstående projekter potentielt kan medføre en kumulativ påvirkning.

Der er gennemført forundersøgelser for Rute 9 på Vestlolland, men da det ikke forventes, at anlægsarbejdet for de to projekter vil kunne gennemføres samtidig, vil der ikke være en kumulativ påvirkning herfra.

Ringsted-Femern banen vil medføre etablering af en ny bro mellem Lolland og Falster. Anlægsarbejdet vil kunne komme til at foregå samtidig men med 2 kilometers afstand. Underboring af gasledning under Færgestrømmen og Guldborgsund vil ikke medføre en påvirkning af det marine miljø. Der kan dog forekomme kumulativ effekt i forhold til påvirkning af fugle fra anlægsstøj, men da de særligt støjende arbejder forbundet med gasledningsprojektet er kortvarige (ramning af spuns ved farvandskrydsninger i 1-2 dage), og fugle samtidig kan trække til mange andre egnede rasteområder, vurderes der ikke at være tale om en væsentlig påvirkning.

5.15.2.7 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens vurderinger om, at påvirkninger som følge af anlægsarbejdet, eventuelt blow-out og udledning af vand fra trykprøvning samt deposition vil være ubetydelige og ikke vil hindre opnåelse af gunstig bevaringsstatus eller opnåelse af bevaringsmålsætningerne for N173. Miljøstyrelsen lægger til grund, at såvel anlægsarbejdet som udledning af vand fra trykprøvning sker som beskrevet i miljøkonsekvensrapporten og under de forudsætninger og vilkår, som fremgår af udkast til udledningstilladelse udarbejdet af Guldborgsund Kommune. Miljøstyrelsen stiller på den baggrund ikke yderligere vilkår om udledning af vand fra trykprøvning.

For så vidt angår mulig påvirkning af habitatnaturtypen strandeng finder Miljøstyrelsen, at udarbejdelse af en beredskabsplan vil være en væsentlig forudsætning og fastholder det derfor med **vilkår nr. 7**. Desuden stilles et generelt **vilkår nr. 6** om, at der ikke må kunne ske overløb af boremudder fra start- og slutgruber til omgivelserne samt **vilkår nr. 5** der fastholder, at bygherrer skal fremsende dokumentation over de anvendte stoffer. Bygherre har oplyst, at de anvendte additiver skal være i overensstemmelse med de beskrevne i DHI-rapporten (DHI, aug 2021), og at der ikke anvendes to problematiske stoffer jf. afsnit 5.11. Endelig stilles **vilkår 23** om, at for at mindske risikoen for blow-out på land, benyttes foringsrør ved startpunkt for underboringerne til farvandskrydsningerne.

5.15.3 N175 "Horreby Lyng og Listrup Lyng" indeholdende habitatområde H252 og fuglebeskyttelsesområde F124

Natura 2000-området omfatter to habitatområder, hvoraf H252 ligger ca. 80 øst for linjeføringen, mens H154 ligger ca. 6,5 km øst herfor. Nærmeste LV-station Bruntoftevej er planlagt etableret ca. 500 meter nordvest for H252. Nærmeste MR-station Nørre Alslev ligger ca. 5 km

nord for H252 og mere end 8 km fra H154. Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at habitatområde 154 ikke kan blive påvirket af hverken støj eller forstyrrelser i anlægsfasen. Habitatområde 252 kan blive påvirket af støj og forstyrrelser fra anlægsarbejdet i den vestlige del samt fra midlertidig tørholdelse af rørgraven langs linjeføringen. Der kan være en påvirkning som følge af deposition af kvælstof fra flaring på MR-station i driftsfasen på de to habitatområder.

5.15.3.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Habitatnaturtyper

Der vil være en afstand af mindst 40 meter fra anlægsbæltet til H252, hvorfor der ikke vil være en direkte fysisk påvirkning af områdets habitatnaturtyper forbundet med graveaktiviteter. Ved eventuel tørholdelse af rørgraven vil det blive sikret, at vand der udledes til terræn, ikke kan løbe til naturområder hverken inden for eller uden for Natura 2000-området. Ved eventuel og midlertidig tørholdelse af rørgraven er det beregnet, at sænkningstragten højst vil være 30 m for områder med lerjorder, som i det konkrete område. Da rørgraven ydermere kun vil stå åben i få uger ved passagen af området vest for H252, vil en væsentlig påvirkning fra midlertidig tørholdelse af rørgraven være udelukket. Anlæg af rørledningen vil ikke krydse vandløb med hydrologisk forbindelse til Natura 2000-området, hvorfor der ikke vil være risiko for påvirkning af nedstrøms beliggende habitatnaturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. En væsentlig påvirkning kan på den baggrund afvises.

Bilag II-arter

Arter på udpegningsgrundlaget er stor kærguldsmed og sumpvindelsnegl. De er registreret henholdsvis ca. 3 km og knap 2 km fra anlægsområdet. Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at sumpvindelsnegl har en begrænset mobilitet, og forekomsterne vurderes derfor at være afgrænset til de kortlagte levesteder. Der vil ikke forekomme en påvirkning af levesteder for sumpvindelsnegl, idet gravearbejdet udelukkende foregår på landbrugsjord. Stor kærguldsmed bevæger sig sjældent mere end 5 km væk fra den lokalitet, hvorfra den enkelte guldsmed er forvandet, og hverken ledningsgraven eller stationsanlægget vurderes at udgøre en barriere for artens spredning. En væsentlig påvirkning af arterne på udpegningsgrundlaget for H252 kan derfor udelukkes.

Bilag I – fuglearter:

Rørhøg og trane benytter dele af F124/H252 som yngleområde (Borre-mosen og Fjællebro Mose), og der er desuden kortlagt to levesteder for rørdrum i området. Fjællebro Mose ligger 1,6 km fra anlægsområdet, mens Borremosen ligger i en afstand af ca. 3 km derfra. Fugle kan blive påvirket af støj og forstyrrelser fra anlægsarbejdet, som ved grænsen til F124/H252 i spidsbelastninger kan blive op til 60 dB. Støjen fra anlægsarbejdet vil variere afhængig af aktiviteterne og helt overvejende pågå i dagtimerne. Støj i de to levesteder ved Borremosen og Fjællebro Mose vil være meget begrænset, ligesom den visuelle forstyrrelse vil være afgrænset af bevoksningen i området. Arbejdsarealet kan potentielt udgøre fødesøgningsområder for rørhøg og rasteområde for trane, mens det ikke vurderes at være egnet levested for rørdrum. Der vil være mange egnede områder som raste og fødesøgningsområder omkring arbejdsarealet, og da strækningen forbi N175 forventes at være etableret inden for 1-2 uger, vil der være tale om en midlertidig påvirkning, som ikke anses for væsentlig.

5.15.3.2 Driftsfasen

Det fremgår af depositionsregninger, at den maksimale deposition af kvælstof findes i nærmeste receptor ring, som er 20 meter fra udledningspunktet på MR-stationer, er <0,1 kg N/ha/år. Depositionsberegningerne viser således en meget begrænset merdeposition af kvælstof som følge af afbrænding af gas. I 1000 meter er det under 0,5 gram/ha/år merdeposition ud fra en worst case beregning. I forhold til forsuring er depositionen af svovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Den nærmeste MR-station Nørre Alslev findes over 5,5 km nord for H252 og mere end 8 km fra H154. Af den årsag vil der kun være ikke målbare depositioner fra flaret gas i Natura 2000-området. En væsentlig påvirkning som følge af deposition af kvælstof og svovl fra flaret gas, kan dermed udelukkes.

5.15.3.3 Kumulative effekter

Der er ikke identificeret projekter eller aktiviteter som kan medføre en kumulativ effekt i forhold N175.

5.15.3.4 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen vurderer, at projektet ikke medfører en væsentlig påvirkning af habitatnaturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget for N175. Anlægsarbejdets karakter og midlertidige passage forbi området vil ikke medføre en forringelse eller væsentlig reduktion i arealer med levesteder eller fødesøgningsområder for fugle eller andre arter. Projektet vil derfor ikke forhindre opnåelse af gunstig bevaringsstatus for nogen af arterne eller habitatnaturtyperne. På den baggrund vurderes det ligeledes, at projektet ikke vil være til hinder for opnåelse af Natura 2000-områdets bevaringsmålsætninger. Miljøstyrelsen er enig i rapportens vurderinger og konkluderer, at projektet hverken i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke et Natura 2000-område væsentligt

5.15.4 N176 "Krenkerup Haveskov" indeholdende habitatområde H155

Linjeføringen for gasledningen passerer syd for området i en afstand af ca. 1,5 km, og nærmeste MR-station er placeret mere end 8 km derfra, mens nærmeste LV-station ligger ca. 3,1 km derfra. Det fremgår af rapporten, at N176 potentielt kan blive påvirket af blow-out, mens en påvirkning i driftsfasen kan ske fra flaring.

5.15.4.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Habitatnaturtyper

På udpegningsgrundlaget er naturtyperne 'bøg på muld' og 'elle- og askeskov'. Ingen af naturtyperne vil blive fysisk påvirket af gravning eller fældning forbundet med anlægsarbejdet, da det foregår mere end 1,5 km derfra. Det er afdækket i væsentlighedsvurderingen, hvorvidt elle- og askeskov potentielt blive påvirket af sedimentation fra et blow-out ved krydsning af Saksøbing Å, som løber langs områdets østlige del. Elle- og askeskoven ligger i den nordvestlige del af N176 og afvandes af en afvandingsgrøft, som løber til et underboret vandløb langs den sydøstlige grænse af området. Eventuelt boremudder fra et blow-out i Saksøbing Å vil derfor ikke kunne løbe til afvandingsgrøften og en væsentlig påvirkning er derfor udelukket. Habitatnaturtypen bøg på muld vil ikke kunne påvirkes af sedimentation fra blow-out.

Bilag II-arter:

Ingen af områdets habitatarter kan blive påvirket af støj, forstyrrelser, graveaktiviteter eller fældning fra anlægsarbejdet grundet den store afstand til anlægsområdet. Ingen af de to arter på udpegningsgrundlaget for N176 (eremit og bredøret flagermus) er følsomme over for effekten af et eventuelt blow-out i det tilstødende vandløb. Endelig fremgår det af miljøkonsekvensrapporten, at der udelukkende anvendes additiver i boremudder som ifølge bygherres vurdering ikke vil være til skade for jord, overfladevand, grundvand, flora og fauna.

5.15.4.2 Driftsfasen

Hverken gasrørledning eller stationsanlæg kan medføre en påvirkning af N176 i driftsfasen. Atmosfærisk deposition fra flaret gas fra MR-stationen vil i en afstand af 1 km være på under 0,5 gram/ha/år i merdeposition ud fra en worst case beregning. I forhold til forsurende deposition af svovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Beregninger i rapporten viser, at nærmeste MR-station ligger ca. 8 km fra, hvorfor påvirkninger fra støj og atmosfærisk deposition fra projektet kan udelukkes og vil ikke påvirke naturtyperne i Natura 2000-området. Miljøstyrelsen er enig i denne konklusion.

5.15.4.3 Kumulative effekter

Der er i 1. offentlige høring eller under udarbejdelse af miljøkonsekvensrapporten ikke opstået viden om planer eller projekter, der i sammenhæng med Gasledning til Lolland-Falster skulle kunne medføre en kumulativ påvirkning på N176.

5.15.4.4 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen finder, at rapporten på et tilstrækkeligt niveau har gjort rede for, at projektet ikke vil kunne medføre en fysisk påvirkning af de habitatnaturtyper eller arter som området er udpeget for at beskytte hverken i anlægsfasen eller i driftsfasen, og på den baggrund kan en væsentlig påvirkning af N175 udelukkes.

5.15.5 N177 "Maribosøerne" indeholdende habitatområde 156 samt fuglebeskyttelsesområde F87

Korteste afstand mellem linjeføringen og N177 er 850 meter, mens LV-station Udstolpe Byvej ligger knap 900 meter nordøst for området, og MR-station Maribo ligger ca. 2,5 km nordvest for området. Mulige påvirkninger fra anlægsarbejdet vil primært kunne være støj og forstyrrelser, mens påvirkning i driftsfasen kan være flaring fra stationer.

5.15.5.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Habitatnaturtyper

Der redegøres i væsentlighedsvurderingen for, at området indeholder en lang række habitatnaturtyper, men ingen af disse vil blive fysisk påvirket af graveaktiviteter grundet den store afstand og anlægsarbejdets karakter. Eventuel og midlertidig tørholdelse af ledningsgraven vil ikke kunne medføre en påvirkning på naturtyper grundet den store afstand, og oppumpet vand herfra vil blive udledt på markarealer, hvor det samtidig sikres, at det ikke vil kunne strømme til beskyttede naturområder, vandløb eller vandforekomster med forbindelse til N177. Sidstnævnte er en væsentlig forudsætning, som fastholdes ved **vilkår nr. 3**.

Bilag II-arter:

Sumpvindelsnegl er registreret ca. 2,6 km fra anlægsområdet, og idet arten har en begrænset mobilitet og potentielle levesteder ikke berøres af anlægsarbejdet kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

Pigsmertling er registreret i Søndersø ca. 4,6 km fra linjeføringen. Anlægsarbejdet vil ikke berøre kendte eller potentielle levesteder for pigsmertling, hvorfor en påvirkning kan udelukkes.

Der er kortlagt flere levesteder for stor vandsalamander inden for N177. Det nærmeste levested ligger i en afstand af ca. 1 km fra anlægsbæltet for gasrørledningen. I rapporten redegøres der for, at arten har begrænset mobilitet, og at nærmeste registrerede individ er ca. 2,1 km fra linjeføringen. Stor vandsalamanders normale ynglevandring er på 0-800 m, og spredningsafstanden over kort tid (1-2 år) er ca. 800 m. Afstanden fra ledningsgraven til habitatområdet er 850 meter, og afstanden til levesteder for stor vandsalamander i habitatområdet er ca. 1 km. Da disse afstande er større end artens spredningsafstand over kort tid (1-2 år) vurderes det, at der ikke vil kunne være en væsentlig påvirkning af arten som følge af anlægsarbejdet.

Bredøret flagermus er fundet flere steder i N177 og i en afstand af 1,7 km fra anlægsområdet. Da der ikke sker fældning af raste-/yngletræer for flagermus eller ødelæggelse af ledelinjer i områder, hvor arten er registreret, kan en påvirkning udelukkes.

Bilag I – fuglearter (rørhøg, grågåse, trane, rørdrum, knarand, skeand, taffeland, troidand, lille skallesluger, havørn, hvepsevåge, blishøne, fjordterne)

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at anlægsarbejdet ikke på nogen måde vil påvirke arealer i N177 herunder fuglebeskyttelsesområde F124. Det er beregnet at støj fra anlægsarbejdet i en afstand af 300 m vil kunne have en styrke på 40-45 dB(A), og det fremgår af rapporten, støjværdier på 60 dB(A) er en almindelig anvendt grænse for acceptabel støj i områder med følsomme fuglearter. Da der er mere end 800 meter fra anlægsområdet til F124 vil der ikke forekomme støj og forstyrrelser, som kan medføre en væsentlig påvirkning af fugle knyttet til disse områder. Der er redegjort for, at arter som potentielt fouragerer eller raster i området for anlægsarbejdet kan blive midlertidigt påvirket, og det er rørhøg, grågåse og trane. Trane er ikke registreret i det område, hvor der er planlagt anlægsarbejder. For alle de tre arter er det vurderet, at da der er tale om midlertidige anlægsarbejder, som flytter sig med ca. 700 meter om ugen, og der samtidig er mange egnede fouragerings- og rasteområder omkring anlægsbæltet og i N177 kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

5.15.5.2 Driftsfasen

Grundet den store afstand til N177 vil der ikke forekomme målbare depositioner fra flaring af gas på MR-stationer, og områdets naturtyper vil således ikke blive påvirket af atmosfærisk deposition. Det samme er tilfældet i forhold til driftsstøj fra stationer generelt. Den nedgravede gasledning vil heller ikke give anledning til påvirkning af Natura 2000-området i driftsfasen. Atmosfærisk deposition fra flaret gas fra MR-stationer vil i en afstand af 1 km være på under 0,5 gram/ha/år. I forhold til forsuring er depositionen af svovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Da nærmeste MR-station ligger ca. 2,6 km herfra, vil der af den årsag kun være ikke målbare depositioner fra flaret gas i Natura 2000-området. En væsentlig påvirkning som følge af deposition af kvælstof og svovl fra flaret gas, kan dermed udelukkes.

5.15.5.3 Kumulative effekter

Det fremgår af rapporten, at der ikke er kendskab til projekter eller planer som tidsmæssigt eller arealmæssigt er sammenfaldende med det aktuelle projekt, hvorfor det vurderes, at der ikke vil opstå en kumulativ påvirkning af N177.

5.15.5.4 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens vurderinger og konkluderer, at projektet hverken i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke naturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område N177 i væsentligt omfang.

5.15.6 N256 "Bangsebro Skov og Sønder Kohave" indeholdende habitatområde H265

De potentielle påvirkninger, som projektet kan medføre, er identificeret som blow-out i forbindelse med anlægsarbejdet, mens en påvirkning i driftsfasen kan forekomme fra flaring.

5.15.6.1 Påvirkninger fra anlægsarbejdet

Habitatnaturtyper:

Der vil ikke forekomme fysisk påvirkning af habitatområdet, idet anlægsarbejdet for linjeføringen gennemføres i en afstand af ca. 1,4 – 1,5 km øst for de to områder, Bangsebro Skov og Sønder Kohave. Nærmeste LV-station etableres ca. 4,6 km derfra, og MR-station Nykøbing Falster etableres ca. 2,9 kilometer fra området.

Gasrørledningen skal krydse Tingsted Å og Bjørup Bæk ved underboring, som begge er i hydrologisk forbindelse med Bangsebro Skov og Sønder Kohave, hvorfor et blow-out vil kunne medføre en potentiel påvirkning. Det fremgår af rapporten, at eneste følsomme naturtype i forhold til blow-out vil være elle- og askeskov, som ligger ud til et tilløb til Tingsted Å. Eventuelt blow-out i Tingsted Å vil ikke kunne medføre en påvirkning af Bangsebro Skov, da elle- og askeskoven ligger opstrøms i forhold til Tingsted Å. Potentielt vil elle- og askeskove i Sønder Kohave kunne blive påvirket af blow-out, men størstedelen af sedimentet bliver opsamlet, inden det når den beskyttede naturtype, som ligger ca. 1,4 km fra krydsningsstedet. Bygherre oplyser, at den mængde, der i givet fald ville kunne nå frem til naturtypen, er af så begrænset omfang (svarende til aflejring af 0,1 mm i elle- og askeskov i en ekstrem situation), at der ikke vil være tale om en væsentlig påvirkning. Da der samtidig udelukkende anvendes additiver i boremuddret, som ikke medfører en væsentlig påvirkning af jord, grundvand, overfladevand, flora og fauna kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

Bilag II-arter:

Det fremgår af væsentlighedsvurderingen, at området er udpeget egnet som levested for bredøret flagermus, men at den ikke er registreret i området. Der vil ikke ske fældning af træer, som er egnede yngle- eller rasteområder i forbindelse med anlægsarbejdet, og arten er ikke sårbar overfor blow-out i vandløb. På den baggrund kan en væsentlig påvirkning udelukkes.

5.15.6.2 Driftsfasen

Grundet den store afstand til N256 vil der ikke forekomme målbare depositioner fra flaring af gas på MR-stationer, og områdets naturtyper vil således ikke blive påvirket af atmosfærisk deposition. Det samme er tilfældet i forhold til driftsstøj fra stationer generelt. Den nedgravede gasledning vil heller ikke give anledning til påvirkning af Natura 2000-området i driftsfasen. Atmosfærisk deposition fra flaret gas fra MR-stationer vil i en afstand af 1 km være på under 0,5 gram/ha/år. I forhold til forsurening er depositionen af svovl S: 0,0003 kg/ha/år og kvælstof N: 0,0003 kg/ha/årsvarende til 0,00004 keq/ha/år. Nærmeste MR-station ligger ca. 2,9 km væk. Af den årsag vil der kun være ikke målbare depositioner fra flaret gas i Natura 2000-området. En væsentlig påvirkning som følge af deposition af kvælstof og svovl fra flaret gas, kan dermed udelukkes.

5.15.6.3 Kumulative effekter

Det fremgår af rapporten, at der ikke er kendskab til projekter eller planer som tidsmæssigt eller arealmæssigt er sammenfaldende med det aktuelle projekt, hvorfor det vurderes, at der ikke vil opstå en kumulativ påvirkning af N177.

5.15.6.4 Miljøstyrelsens vurdering

Miljøstyrelsen er enig i rapportens vurderinger og konkluderer, at projektet hverken i sig selv, eller i forbindelse med andre planer og projekter, kan påvirke naturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område N256 i væsentligt omfang.

6. Overvågning

Der vurderes ikke at være behov for overvågning, som følge af miljøpåvirkninger identificeret i projektets anlægs- eller driftsperiode.

7. Offentliggørelse

Afgørelsen om at meddele § 25-tilladelse inkl. bilag vil blive offentliggjort på Miljøstyrelsens hjemmeside (www.mst.dk) den 13. maj 2022.

8. Klage

En § 25-tilladelse bortfalder, hvis den ikke er udnyttet inden for 3 år, efter at den er meddelt, jf. Miljøvurderingsloven § 39.

Afgørelsen kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet af enhver med retlig interesse i sagens udfald samt af landsdækkende foreninger og organisationer, der som formål har beskyttelsen af natur og miljø eller varetagelsen af væsentlige brugerinteresser inden for arealanvendelsen og har vedtægter eller love, som dokumenterer deres formål, og som repræsenterer mindst 100 medlemmer, jf. miljøvurderingslovens § 50.

Du klager via Klageportalen, som du finder et link til på forsiden af www.nmkn.dk. Klageportalen ligger også på www.borger.dk og www.virk.dk. Du logger på www.borger.dk eller www.virk.dk, ligesom du plejer, typisk med NEM-ID.

Klagen sendes gennem Klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i Klageportalen. Når du klager, skal du betale et gebyr, som er på 900 kr. for private og 1800 kr. for virksomheder og organisationer. Du betaler gebyret med betalingskort i Klageportalen.

Du kan læse mere om gebyrordningen og klage på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside (www.naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/).

Miljø- og Fødevareklagenævnet skal som udgangspunkt afvise en klage, der kommer uden om Klageportalen, medmindre der er særlige grunde til det. Hvis du ønsker at blive fritaget for at bruge Klageportalen, skal du sende en begrundet anmodning til den myndighed, der har truffet afgørelse i sagen. Myndigheden videresender herefter anmodningen til Miljø- og Fødevareklagenævnet, som træffer afgørelse om, hvorvidt din anmodning kan imødekommes.

Klagen skal være modtaget senest fire uger efter offentliggørelsen af afgørelsen dvs. **den 10. juni 2022**.

Miljøstyrelsens afgørelse kan indbringes for domstolene inden 6 måneder fra afgørelsens offentliggørelse.

Bilag D

Indhold af beredskabsplan

Tabel 8-1 fra miljøkonsekvensrapporten: Eksempel på elementer i en beredskabsplan for underboringer.

Beredskabsplanelement	Kommentar
Planen skal indeholde navne på koordinerende ansvarlige personer, der kan igangsætte og træffe beslutninger med meget kort varsel om igangsætning af akutte tiltag efter aftale med kommunen.	Navne hos både entreprenør, eventuelle underentreprenører, Energinet/Evida og relevante myndigheder angives.
Inden boringen påbegyndes angives de adgangsveje, der skal anvendes i forhold til blow-outs, således at naturområder lider mindst mulig overlast. Der sikres adgang til de underborede arealer eventuelt ved udlægning af køreplader, hvor forholdene og årstiden kræver dette.	Det skal være muligt at rykke hurtigt ud langs hele underboringen, så nødvendige tiltag kan iværksættes uden ophold.
Akut bemanning på slamsugere. 2-3 sæt med fører, der kan rykke ud ved alarm fra boreholdets observatører.	Antal slamsugere tilpasses lokaliteten.
Gravemaskine, der kan nedsætte vandspærrende plader med meget kort varsel (1/2-1 time).	Udstyr tilpasses lokaliteten.
Overvågning.	Overvågning af hele den underborede strækning er helt central. Målet er at opdage et blow-out, når det sker, så boringen kan stoppes og afhjælpning påbegyndes. Observatører er i kontakt med boreoperatøren, så boring kan stoppes med det samme. Overvågningen udføres af flere personer og afhænger af områdets og boringens kompleksitet. Erfaringer fra tidligere boringer i samme område indgår selvfølgelig i planlægning af overvågningen. Derudover overvåges trykket på boremudderet også, så boringen kan stoppes idet der konstateres tryktab da dette kan indikere blow-out.
Boringen stoppes ved blow-out	Konstateres der et blow-out, stoppes boringen ved kontakt til operatøren, hvorved trykket på boremudderet falder og blow-out'et stopper.
Kontakt til den relevant miljømyndighed eller miljøvagt ved blow-outs.	Myndighederne kontaktes om hændelsen som aftalt i forbindelse med udarbejdelse af beredskabsplanen.
På landjord (strandeng): Planlagt inddæmnings- og opsamlingsmetode iværksættes. Hvis boringen fortsætter, vil fjernelse af boremudder fortsætte, så længe det siver ud	Beredskabsplanen vil indeholde en beskrivelse af opsamlingsmetode. Hvis blow-out stedet ikke afpropper sig selv, fortsætter man med at opsuge boremudder, så det ikke spreder sig. Kommunens instrukser følges.
Ved farvandskrydsninger: Boringen stoppes kortvarigt og der afsøges muligheder for mindre justeringer af linjeføringen.	Det opsamles udsivt materiale på havbunden, såfremt forholdene tillader dette.
Plan for bortfragtning af det oprensede materiale fra blow-outs og oplysninger om efterfølgende oplagring eller bortskaffelse.	Det aftales med den relevant miljømyndighed, hvordan overskydende boremudder skal håndteres.

§ 25-tilladelse

Gasledning til Lolland-Falster

J. nr. 2021-38533

Miljøstyrelsen
Tolderlundsvej 3
5000 Odense C

www.mst.dk